

การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยว
โดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง
The Application of Health Impact Assessment for Assessing
Community-Based Tourism Projects of Trang Provincial
Development Plan

เชภาดร จันทร์หอม
Chephadorn Chanhom

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยว
โดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง
The Application of Health Impact Assessment for Assessing
Community-Based Tourism Projects of Trang Provincial
Development Plan

เชภาดร จันท์หอม
Chephadorn Chanhom

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง
ผู้เขียน	นายเชภาธร จันท์หอม รหัสนักศึกษา 6010024008
สาขา	การจัดการระบบสุขภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(ดร.เพ็ญ สุขมาก)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ)

.....กรรมการ
(ดร.เพ็ญ สุขมาก)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มณีแนม)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญญพัฒน์ ไชยเมล์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำหรับ
การศึกษา ตามหลักสูตรปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกิง วงศ์ศิริโชติ)
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ดร.เพ็ญ สุขมาก)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นายเชภาธร จันทร์หอม)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายเชภาทร จันทร์หอม)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง
ผู้เขียน	นายเชภาธร จันท์หอม
สาขา	การจัดการระบบสุขภาพ
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ จากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง วิธีการวิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ดังนี้ 1) ขั้นตอนการกลั่นกรองนโยบายและกำหนดขอบเขตแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง จัดทำความเชื่อมโยงของนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับชาติถึงระดับจังหวัด กำหนดขอบเขตเชิงเนื้อหาและตัวชี้วัดการประเมินผล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 คน และการประชุมกลุ่มเพื่อกลั่นกรองและกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน ประชาชน และสื่อมวลชน จำนวน 22 คน 2) ขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ เพื่อประเมินผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัด โดยการประชุมกลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน 3) ขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบและผลักดันสู่การตัดสินใจ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลในรายงานการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ และพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัด และข้อเสนอต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง โดยการประชุมกลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวคำถามในการประชุมกลุ่ม การตรวจสอบเครื่องมือ พิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างแนวคำถามรายชื่อ ได้ค่า IOC=0.67-1.00 และแนวคำถามประชุมกลุ่มได้ค่า IOC=1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการกลั่นกรองโดยสาธารณะ พบว่า ผู้เข้าร่วมในเวทีประชุมกลุ่มย่อย มีมติร่วมกันเห็นว่าควรประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์การประเมินผลกระทบเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา และนำผลการประเมินมากำหนดทางเลือกการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต โดยมีการพิจารณาคัดเลือกโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562 ที่จะต้องประเมิน 4 โครงการ คือ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรังปี พ.ศ. 2561 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการ

แข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรังปี พ.ศ. 2562 โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และยั่งยืนจังหวัดตรัง ผลการกำหนดขอบเขตเชิงเนื้อหาและตัวชี้วัดการประเมินพบว่า มีมิติการประเมิน 4 มิติคือ มิติทางเศรษฐกิจ 3 ตัวชี้วัด มิติทางสังคมวัฒนธรรม 8 ตัวชี้วัด มิติทางสิ่งแวดล้อม 5 ตัวชี้วัด และมิติทางสุขภาพ 2 ตัวชี้วัด ผลการประเมินตามตัวชี้วัดแต่ละมิติดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ส่งผลกระทบทางตรงในการสร้างรายได้ของคนในชุมชนและกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรี ตำบลปากแจ่ม และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพป้อน้ำร้อนกันตัง ผลกระทบทางลบ คือ ไม่สามารถผลิตลูกประคบสมุนไพรของกลุ่มเครือข่ายแพทย์แผนไทยและหมอยาพื้นบ้าน และกระเป๋ากายาไยตาลโตนดเพื่อจำหน่ายของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี

ด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า ส่งผลกระทบทางตรงในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรีและตำบลปากแจ่ม โดยพบว่าคนในพื้นที่เกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชน และการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรม และทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและชื่อเสียงมากขึ้น ทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเกิดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับจังหวัด

ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าไม่มีโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด ที่ส่งผลกระทบทางตรงต่อด้านสิ่งแวดล้อม แต่พบผลกระทบทางอ้อมในระยะต่อมาในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การตัดถนน การติดตั้งเสาไฟฟ้าส่องสว่าง เกิดผลกระทบทางลบจากการซื้อขายเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ที่ดินจากคนภายนอก ทำให้มีเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การถมที่ของผู้ประกอบการที่กระทบกับคนทำนาในตำบล

ด้านสุขภาพ พบว่า ส่งผลกระทบในด้านการสร้างสุขของคนในชุมชนในการได้เผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน การมีรายได้ และความสุขของนักท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสบรรยากาศย้อนยุค วิถีวัฒนธรรมชุมชน ผลกระทบทางลบเกิดข้อกังวลของแกนนำกิจกรรมการพัฒนาลูกประคบสมุนไพรที่ไม่สามารถผลิตลูกประคบได้ตามแผน

ข้อเสนอต่อการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังที่สำคัญ ได้แก่ 1) คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดในยุคศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวควรพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในลักษณะชุดโครงการแยกจากการท่องเที่ยวกระแสหลักที่ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาศักยภาพคน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดและประชาสัมพันธ์ 2) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง ควรส่งเสริมยกระดับงานเทศกาลลูกกลมนานาหมื่นศรี และเทศกาลศิลปะวัฒนธรรมเป็นงานนานาชาติ และมีข้อเสนอต่อคณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐจังหวัดตรังในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนากลไกคณะทำงานให้เข้มแข็ง ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า และด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ รวมจำนวน 15 ข้อ

การประเมินครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วม ตัวแทนหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัด ได้เรียนรู้สถานการณ์

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบจากโครงการที่ผ่านมาร่วมกัน และเกิดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัด และข้อเสนอการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง เพื่อลดผลกระทบทางลบสร้างผลกระทบทางบวกและมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ, โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน, แผนพัฒนาจังหวัดตรัง

Thesis Title	The Application of Health Impact Assessment for Assessing Community-Based Tourism Projects of Trang Provincial Development Plan
Author	Mr. Chephadorn Chanhom
Major Program	Health System Management
Academic Year	2022

ABSTRACT

The purpose of this study was to assess the economic, social, environmental and health impacts of the community-based tourism projects of Trang provincial development plan according to the ecotourism promotion and development strategies in order to continuously generate income. The following processes of health impact assessment were applied. 1) Public screening and scoping: This process was conducted to study the situation of community-based tourism in Trang Province and establish the linkage between the community-based tourism policies at the national level to the provincial level and determine the scope of content and evaluation indicators. In-depth interviews were administered with 6 key informants, and group discussions were organized for public screening and scoping with 22 stakeholders from government, local, private, public sectors and media. 2) Assessing: It was conducted to assess both positive and negative impacts on the economy, society, environment and health from the community-based tourism projects of Trang provincial development plan. Group discussions were organized with 25 stakeholders. 3) Public review and influencing: It was conducted to examine the accuracy and completeness of the information in the economic, social, environmental and health impact assessment report and to develop policy recommendations for improving the community-based tourism projects of Trang provincial development plan and propose the proposals for community-based tourism development in Trang Province. Group discussions were organized with 12 stakeholders.

The research tools used in each process included the semi-structured in-depth interview form and the group discussion questions. In terms of the content validity, the IOC of the semi-structured in-depth interview form was 0.67-1.00. The IOC of the group discussion questions was 1.00. Data were analyzed by content analysis.

The results of the public screening revealed that the participants in the focused group discussions had a consensus that the impacts of the community-based tourism should be assessed in the provincial development plan. The objectives of the impact assessment were defined for learning and development. The assessment results were also used to determine future community-based tourism options. When considering the projects to be evaluated, it was found that in Trang provincial development plan (2018-2019), 4 projects were selected to be evaluated, namely the project of increasing the tourism competitiveness in Trang Province in 2018; the workshop for community-based tourism personnel in Trang Province; the project of increasing the tourism competitiveness in Trang Province in 2019 and the community-based tourism project for good and sustainable quality of life in Trang Province. The results of the public scoping of content and evaluation indicators revealed 4 dimensions of assessment: economy (3 indicators), society and culture (8 indicators), environment (5 indicators) and health (2 indicators). The assessment results of each indicator were as follows.

Economy: The income generation of people in the community and organizations related to community-based tourism in Trang Province in the areas of Na Muen Si Subdistrict, Pak Jam Subdistrict, and the members of Kantang Hot Spring Health Product Community Enterprise was directly affected. The following negative impacts were also found. The network of Thai traditional medicine and folk healers was unable to produce herbal compress balls, and Na Muen Si Weaving Group cannot produce bags made from palmyra fibers for sale.

Society and culture: Na Muen Si Subdistrict and Pak Jam Subdistrict were directly affected. People in these areas gathered, conserved and restored cultural heritage and wisdom of the community. The cultural lifestyles were spread, making the communities well-known and more famous within the province and among other provinces. The participation of network partners was also supported to link community-based tourism at the provincial level.

Environment: The community-based tourism projects in the provincial development plan did not directly affect the environment. However, indirect impacts were found later in Na Muen Si Subdistrict, resulting in physical environment adjustment, road construction, and installation of light poles. On the other hand, it was found that tourism growth increased land sales for external investors. Negatively, this issue has changed a purpose of land uses of local farmer from doing agriculture to investment. The following issue was that those properties obstructed water flows which affected the rest of agricultural areas.

Health: The community-based tourism projects affected the happiness of people in the community in terms of propagating the community's way of life and culture, generating income, and the happiness of tourists who experience the retro atmosphere and community culture. The negative impacts raised concerns among the leaders of herbal compress ball development activities who were unable to produce the herbal compress balls as planned.

The important proposals for the development of community-based tourism projects in Trang Province were as follows. 1) The working group of the provincial development plan on the tourism strategy should develop the community-based tourism projects as a series of projects separated from the mainstream tourism that covers the development of people capacity, products, marketing and public relations. 2) The Trang Provincial Office of Tourism and Sport should promote Lok Lom Na Muen Si Festival and cultural arts festivals to be international events. Fifteen proposals were also purposed to the working group for grassroots economic and civil state development of Trang Province to develop community-based tourism in Trang Province in 5 aspects: development of a strong working group mechanism, development of tourism personnel potential, development of tourist attractions, development of products and marketing and public relations.

This assessment allows the participants who are the representatives of the organizations responsible for the projects and the stakeholders involved in the community-based tourism projects of the provincial development plan to learn about the situation of community-based tourism in Trang Province as well as positive and negative impacts from previous projects together. In addition, the policy recommendations have been made to improve the community-based tourism projects of the provincial development plan. The proposals for community-based tourism development in Trang Province have also been proposed to reduce negative impacts, create positive impacts and focus on sustainable tourism development.

Keywords: Health impact assessment, community-based tourism projects, Trang provincial development plan

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมทุกท่าน ข้าพเจ้าขอขอบคุณอย่างสูง อาจารย์ ดร.เพ็ญ สุขุมมาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา แรงกระตุ้น และกำลังใจในการทำวิจัย ตลอดจนการตรวจทาน แก้ไข ชัดเจนจนสามารถเขียนวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐ รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มุณีแนม และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญญพัฒน์ ไชยเมล์ ที่ได้ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องงานวิจัย และเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ดร.วิชุดา มาชู ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนวยการ รักษาพล และอาจารย์ปัทมา โมราศิลป์ ที่ช่วยให้คำแนะนำ การสนับสนุนข้อมูลในประเด็นวิชาการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ ผู้สอน บุคลากรของสถาบันนโยบายสาธารณะ พี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ในหลักสูตรการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่คอยช่วยเหลือให้กำลังใจ และคำปรึกษาด้านการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณทีมภาคีเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และแกนนำชุมชนท่องเที่ยวที่คอยช่วยเหลือ และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้ด้วยความเต็มใจ และขอบคุณทุกกำลังใจจากทีม Node Flagship จังหวัดตรัง สมัชชาสุขภาพจังหวัดตรัง และพี่ ๆ น้อง ๆ เครือข่ายสร้างสุขภาคใต้

ท้ายสุดนี้ขอขอบคุณ คุณพ่อชัยพร และคุณแม่สมศรี จันทร์หอม คุณยายหวง เอียดสีทอง และน้องพิชญ์นุช จันทร์หอม ที่ให้ความห่วงใยและให้กำลังใจ และสนับสนุนตลอดการศึกษานี้ คุณประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ข้าพเจ้าขอบอบแต่ คุณพ่อ คุณแม่ คณาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง และผู้สนใจต่อไป

เขภาตร จันทร์หอม

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อ.....	(5)
	Abstract.....	(8)
	กิตติกรรมประกาศ.....	(11)
	สารบัญ.....	(12)
	รายการตาราง.....	(14)
	รายการภาพประกอบ.....	(15)
บทที่ 1	บทนำ.....	1
	ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	คำถามในการวิจัย.....	4
	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2	ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ.....	9
	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	17
	นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	24
	แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์.....	36
	บริบทพื้นที่ศึกษา.....	44
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	52
	รูปแบบการวิจัย.....	52
	ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	52
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	58
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
	การพิทักษ์สิทธิ์.....	59
บทที่ 4	ผลการศึกษา.....	60
	ผลการถ่วงรอนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) และกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตั้ง (Public Scoping).....	60
	ผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัด (Assessing).....	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทางสาธารณสุขในการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ แผนพัฒนาจังหวัด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง.....	108
บทที่ 5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	111
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	111
ข้อจำกัด.....	115
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	116
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป	116
บรรณานุกรม.....	117
ภาคผนวก.....	122
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการเก็บข้อมูล.....	123
ภาคผนวก ข แบบพิกซ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง.....	139
ภาคผนวก ค เอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Participant Information Sheet) (เพื่อประกอบการตัดสินใจ).....	140
ภาคผนวก ง หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent Form)	142
ภาคผนวก จ รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	143
ประวัติผู้เขียน	144

รายการตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2564	30
ตารางที่ 2 บัญชีโครงการและหน่วยงานรับผิดชอบโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดด้านเศรษฐกิจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561	31
ตารางที่ 3 บัญชีโครงการและหน่วยงานดำเนินการงบประมาณรายจ่ายแผนงานบูรณาการส่งเสริม การพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการงบประมาณรายจ่ายจังหวัดตรัง ประจำปี งบประมาณ พ.ศ.2562	32
ตารางที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด	33
ตารางที่ 5 ความแตกต่างระหว่างการติดตามและการประเมินผล	43
ตารางที่ 6 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	53
ตารางที่ 7 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการกลั่นกรองโดยสาธารณะและกำหนดขอบเขตฯ โดยสาธารณะ	55
ตารางที่ 8 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 1	56
ตารางที่ 9 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 2	56
ตารางที่ 10 สรุปข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลัก	58
ตารางที่ 11 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดตรัง	65
ตารางที่ 12 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ แผนพัฒนาจังหวัดระหว่าง ปี พ.ศ.2561 – 2562	67
ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ.....	75
ตารางที่ 14 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการ ท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561	81
ตารางที่ 15 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการ ท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	84
ตารางที่ 16 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการ ท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562	86
ตารางที่ 17 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและ ยั่งยืนจังหวัดตรัง	90
ตารางที่ 18 ผลในมิติด้านเศรษฐกิจ.....	91
ตารางที่ 19 ผลในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม	96
ตารางที่ 20 ผลในมิติด้านสิ่งแวดล้อม	102
ตารางที่ 21 ผลในมิติด้านสุขภาพ	103

รายการภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
ภาพประกอบ 2 Time line แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงาน ตามนโยบายและตามแผนพัฒนาจังหวัดต้ง พ.ศ. 2561 – 2564	63
ภาพประกอบ 3 รายละเอียดโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัด ต้ง พ.ศ. 2561	71
ภาพประกอบ 4 รายละเอียดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	72
ภาพประกอบ 5 รายละเอียดโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัด ต้ง พ.ศ. 2562	73
ภาพประกอบ 6 รายละเอียดโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดต้ง	74

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism หรือ CBT) มีพัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมีชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป ซึ่งเป็นความพยายามของชุมชนเองที่จะสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism Identity) ให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชนที่ถูกท่องเที่ยว (พจนานุกรม, 2546) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนในชนบท ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ เป็นชุมชนที่มีขนาดเล็ก มีการเจริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไปควบคู่กับการมีส่วนร่วมมากขึ้นของชุมชนในชนบทต่อกระบวนการพัฒนา ซึ่งพื้นฐานของแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการพยายามกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อสังคมส่วนรวมให้กับผู้อยู่อาศัยในชุมชน เพราะการท่องเที่ยวกระแสหลักได้สร้างรายได้จำนวนมากให้แก่ประเทศ ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่กับกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวเพียงไม่กี่กลุ่ม และพบว่าไม่สามารถจัดความยากจนของคนส่วนใหญ่ได้อย่างทั่วถึง เพราะการกระจายรายได้เข้าไม่ถึงประชาชนในชนบท จึงเห็นควรที่ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรจะเข้ามาดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชน (สินธุ์ สโรบล, 2546)

จากการสำรวจข้อมูลจำนวนรายได้ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปในชุมชนท่องเที่ยวในประเทศไทยปี พ.ศ. 2557 จำนวน 29 แห่ง พบว่า สามารถสร้างรายได้ถึง 32,309,392 บาท จากจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 101,936 คน ซึ่งภาคเหนือมีรายได้สูงสุดจำนวน 21,018,442 บาท รองลงมาที่ภาคใต้จำนวน 5,286,015 บาท โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวในภาคเหนือ 36,026 คน และนักท่องเที่ยวในภาคใต้ 13,006 คน (ฐิติ ฐิติจำเริญพร และคณะ, 2558)

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยภาครัฐได้ให้การสนับสนุนผ่านยุทธศาสตร์และแผนงานด้านการท่องเที่ยวในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ต้นนโยบายระดับชาติ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ระดับส่วนกลาง เช่น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) ระดับจังหวัดและท้องถิ่น เช่น แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัดกลุ่มจังหวัด (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ม.ป.ป.) โดยเฉพาะภายหลัง พ.ศ. 2558 รัฐบาลประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยววิถีไทย ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น รวมถึงนโยบายรัฐบาลขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สนับสนุนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ สถาบันการศึกษา มีแผนงานโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ชุมชนในหลายพื้นที่ลุกขึ้นมาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากยิ่งขึ้น

ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ กำหนดให้จังหวัดตรังเป็นพื้นที่เป้าหมายในการยกระดับรายได้และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่พื้นที่เชื่อมโยงชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการส่งเสริมและพัฒนา

การท่องเที่ยวชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ในระดับจังหวัด มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยบรรจุโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง และโครงการส่งเสริมการตลาดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง, 2561)

ในขณะเดียวกัน นอกจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง ที่เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการท่องเที่ยวแล้ว พบว่ามีแผนงานโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนจากหน่วยงานอื่น เช่น โครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของสำนักงานวัฒนธรรม โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด โครงการ OTOP นวัตกรรม เป็นต้น ด้านหนึ่งทำให้ชุมชนเกิดความสนใจและตื่นตัวในการเข้ามาเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน แต่ในบางพื้นที่ที่มีการสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของหลายองค์กรที่เข้าซ้อนขาดการบูรณาการร่วมกัน

จากการทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลกระทบทางบวก ทั้งด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านทำอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่าโกงกาง ด้านสังคมวัฒนธรรม เช่น การรื้อฟื้น อนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมด้านอาหาร การแต่งกาย การพัฒนาศักยภาพเด็กเยาวชน กลุ่มแม่บ้านผู้สูงอายุ การกำหนดกติกาชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยวพักแรม (ชุติกัญจน์ กันทะอุ, 2560; ประวิช ชุนนิคม, 2561) ในขณะที่บางพื้นที่ก็ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงจากการนำนักท่องเที่ยวไปเยือนหรือซื้อของเฉพาะร้านค้าที่จัดเส้นทางผ่าน ด้านสังคมวัฒนธรรม เช่น ลดทอนอัตลักษณ์ชุมชน โดยการรื้อถอนบ้านไม้พื้นถิ่นบางส่วนออกเพื่อปลูกสร้างอาคารที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะในบริเวณที่นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม (มธุรส ปราปไพรี และคณะ, 2552; ศิริลักษณ์ เมฆอ่อน และมนสิชา เพชรานนท์, 2556)

นอกจากนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า จุดอ่อนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยว บุคลากรที่เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลไม่เพียงพอ ขาดความรู้ในด้านการตลาด ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง ขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกและการมีส่วนร่วมลดลง ขาดการรวมกลุ่ม ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านขายของที่ระลึก ห้องน้ำ ป้ายประชาสัมพันธ์ มีการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ชายฝั่ง ขาดการประสานงานภายในชุมชนอย่างทั่วถึง ส่วนอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การที่หน่วยงานภาครัฐขาดความต่อเนื่องในการเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุน ขาดการบูรณาการ การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน การบังคับใช้กฎหมาย และการเกิดโครงการพัฒนาขนาดใหญ่

ในพื้นที่ และขาดการสนับสนุนให้ชุมชนอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวหลักของจังหวัด เช่น บริษัททัวร์ต่าง ๆ ยังไม่มีการบรรจุให้ชุมชนอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยว (นวพันธ์ นาคบรรพ์, 2550; มธุรส ปราปไพรี และคณะ, ชุตติกาณจน์ กันทะอุ, 2560; เศษาดร จันท์หอม และคณะ, 2560)

สำหรับการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชน พบว่า เป็นการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ ส่วนใหญ่เน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด ผลลัพธ์ ผลที่คาดว่าจะได้รับในโครงการ ในขณะที่การติดตามประเมินผลภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดในแต่ละยุทธศาสตร์ ส่วนใหญ่มีการติดตามประเมินผลเชิงโครงการ ไม่ได้ติดตามประเมินผลภาพรวมในเชิงยุทธศาสตร์ กระบวนการออกแบบการประเมินผลดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือผู้เชี่ยวชาญ เน้นการวัดผลการปฏิบัติงานในระยะเวลาดำเนินการสั้น ๆ ของการดำเนินกิจกรรมโครงการ และไม่ได้ประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว

ปัจจุบันมีเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลกระทบหลายชนิด และการประเมินผลกระทบทางสุขภาพก็เป็นเครื่องมือที่มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ โดยพิจารณาที่ผลกระทบและการกระจายของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพของประชาชน โดยใช้วิธีการกระบวนการและเครื่องมือในการประเมินหลายชนิดร่วมกัน (WHO, 1999) อีกทั้งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคชุมชน ในการวิเคราะห์และคาดการณ์ผลกระทบต่อสุขภาพ ปัจจัยทางสังคมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบจากนโยบาย แผนงาน โครงการ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในระยะสั้นและระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

จากสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อให้การกำหนดทิศทางนโยบายและการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดตรัง มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ป้องกันผลกระทบระยะยาว ลดจุดอ่อนและอุปสรรคในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรังให้มีประสิทธิภาพ การประเมินผลกระทบจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นกิจกรรมสำคัญ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เน้นสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการประเมินผลกระทบจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต และสำหรับการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยว โดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตั้งเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้าง รายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตั้ง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้มีการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นตอนการกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาและ แนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมิน ผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบ ทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) และ 5) การผลักดันสู่การตัดสินใจ (Public Influencing) โดยมุ่งศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพจากโครงการท่องเที่ยว โดยชุมชนในยุทธศาสตร์ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ อย่าง ต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตั้ง พ.ศ. 2561 – 2562

ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มปฏิบัติการในการวิจัย คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตั้ง โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในแผนพัฒนาจังหวัด จำนวน 14 คน
- 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกทางลบ ได้แก่ ผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยว และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 11 คน
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน
- 4) ภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้แทนชมรมส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดตั้ง จำนวน 1 คน
- 5) ภาคสื่อมวลชน ได้แก่ ผู้จัดรายการวิทยุที่มีการนำเสนอเรื่องราวชุมชนท่องเที่ยว ในจังหวัดตั้ง จำนวน 1 คน

6) ประชาชนผู้สนใจทั่วไป ได้แก่ ตัวแทนนักท่องเที่ยว/นักวิชาการที่มีประสบการณ์ท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง จำนวน 5 คน

ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 – มีนาคม พ.ศ. 2566

ขอบเขตเชิงพื้นที่

จังหวัดตรัง

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ดำเนินการตามกรอบแนวคิดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2559 โดยปรับปรุงขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 5 ขั้นตอน คือ

1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับจังหวัด กำหนดความจำเป็นและเลือกโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562 ที่จะประเมินผลกระทบ โดยใช้การทบทวนเอกสารงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาจังหวัดตรัง แผนพัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย และภาคประชาสังคม และการประชุมรับฟังความคิดเห็นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

2) การกำหนดขอบเขตการศึกษา และแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ โดยสาธารณะ (Public Scoping) เพื่อกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา พื้นที่ ตัวชี้วัด และเครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง โดยใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางบวกและทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาพัฒนาเป็นตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลกระทบ นำมาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดขอบเขตเชิงเทคนิค (Technical Scoping) หลังจากนั้นนำร่างรายงานการพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวชุมชนมากำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (Public Scoping) โดยการประชุมรับฟังความคิดเห็นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำตัวชี้วัดที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและชุมชน มาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังซึ่งจะนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

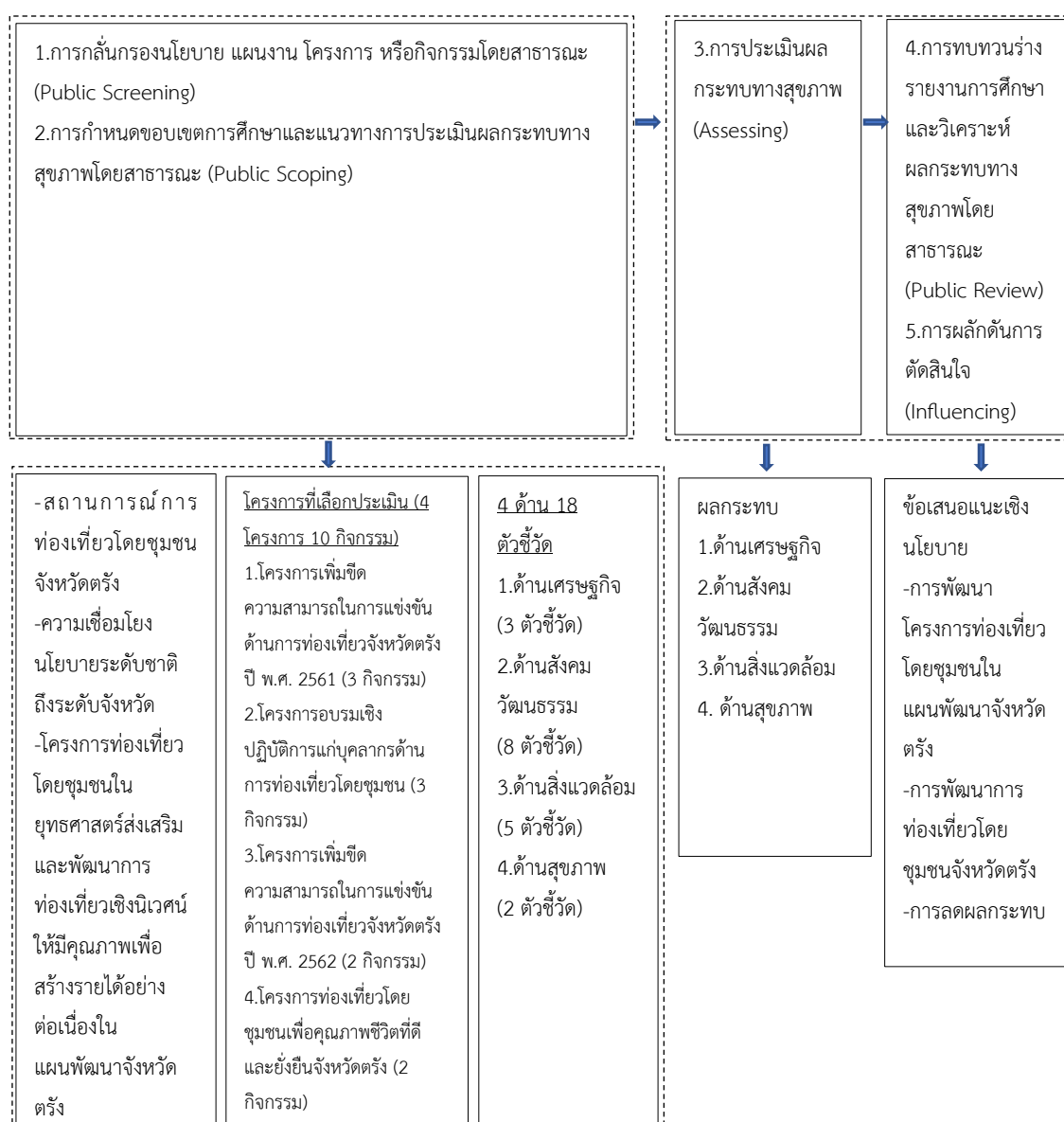
3) การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing) เพื่อประเมินผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562 โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย

เก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ นำมาพัฒนาเป็นร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Public Review) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูล ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแผนพัฒนาจังหวัดตรัง โดยใช้การประชุมรับฟังความคิดเห็นกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการนำเสนอร่างรายงานผลการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง และร่วมกันพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อมูลร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพให้สมบูรณ์

5) การผลักดันสู่การตัดสินใจ (Influencing) เพื่อผลักดันการตัดสินใจการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง โดยใช้การประชุมร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำเสนอผลการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังและร่วมให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

โดยสามารถเขียนสรุปกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health impact assessment) หมายถึง การใช้กระบวนการ เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรังซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ประกอบด้วยกลุ่มกำหนดนโยบายที่เป็นตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชนที่มีส่วนในการพัฒนาแผนงานด้านการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

กลุ่มภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป โดยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในงานวิจัยครั้งนี้ 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) และ 5) การผลักดันสู่การตัดสินใจ (Influencing)

โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562 ซึ่งมีโครงการจำนวน 4 โครงการ 10 กิจกรรม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายและปรับปรุงแผนพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรังและแผนของหน่วยงาน

2. หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่สนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังเกิดการเรียนรู้ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมิน การท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนา จังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. นโยบายภาครัฐและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
5. บริบทพื้นที่ศึกษา

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

2.1.1 ความหมายสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก ได้ให้นิยามความหมายของสุขภาพไว้ว่า สภาวะแห่งความ สมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ และสภาวะทางสังคม ไม่ใช่เพียงการปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้น (แผนงานพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพจิต, 2560)

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้ให้ความหมายสุขภาพ คือ ภาวะของ มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม โดยปัญญา หมายความว่า รู้เท่าทันและสามารถแยกได้ระหว่างความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์ และความ มีโทษ ซึ่งนำไปสู่จิตอันดีงามและเอื้อเพื่อผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ม.ป.ป.) จะเห็นว่าความหมายสุขภาพในปัจจุบัน ไม่ได้มองสุขภาพแต่เพียงการเจ็บป่วยและการบริการ สาธารณสุข แต่เป็นการมองสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยมองทั้งมิติสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต สุขภาพทางสังคม และสุขภาพทางปัญญาเชื่อมโยงกับปัจจัยภายนอกทั้งสิ่งแวดล้อมและ สภาพแวดล้อม ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้ความหมายของสุขภาพตามคำจำกัดความของ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ในการใช้กรอบแนวคิดสุขภาพที่เป็นความหมายกว้างครอบคลุมทั้ง 4 มิติเชื่อมโยงกับปัจจัยกำหนดสุขภาพ

2.1.2 ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

สุขภาพของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ จำนวนมาก การเปลี่ยนแปลง ทางด้านกายภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาและการดำเนินโครงการจึงส่งผล กระทบต่อสุขภาพของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เดซาร์ตัน สุขกำเนิด, 2544)

ปัจจัยกำหนดสุขภาพ หมายถึง ขอบเขตปัจจัยด้านบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวกำหนดสถานะสุขภาพของบุคคลหรือประชากร (กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข, 2554) โดยในปัจจุบันมีการกำหนดกรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพไว้หลาย

กรอบแนวคิด ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยผู้วิจัยขอใช้กรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (WHO) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพแบ่งได้เป็น 3 ปัจจัยหลัก (พงค์เทพ สุธีรัฐ และคณะ, 2557) คือ

1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและกลุ่มคน ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ พฤติกรรม วิถีชีวิต จิตวิญญาณ

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางชีวภาพ เคมี สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา การศึกษา เทคโนโลยี การเมือง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชุมชน เศรษฐกิจ

3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกการดำเนินงาน หมายถึง ทีมทำงาน และวิธีการ ขั้นตอนการทำงานร่วมกันของแต่ละหน่วยทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการทำงานแต่ละขั้นตอน เช่น กลไกในระบบบริหารจัดการชุมชน ระบบการมีส่วนร่วม ระบบการเรียนรู้ของชุมชน ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากกรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาปัจจัยกำหนดสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล เช่น ความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เช่น วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกการดำเนินงาน เช่น การมีส่วนร่วม นโยบาย กลุ่มองค์กร เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

2.1.3 ความหมายการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment หรือ HIA) หมายถึง การใช้กระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันเพื่อคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่อาจเกิดผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการของรัฐบาลหรือภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจต่อนโยบายสาธารณะ (Scott-Samuel, 1998 ; WHO-EURO, 1999 ; Bhatia R, 2011)

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้ให้ความหมายการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคมเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์และคาดการณ์ผลกระทบทางสุขภาพเหตุและปัจจัยทางสังคมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการทางนโยบายสาธารณะทั้งทางด้านลบ ทางด้านบวก โดยการมีกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจที่จะมีผลดีต่อสุขภาพของประชาชนทั้งในระยะยาวและระยะสั้น (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

สรุปได้ว่า การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ หมายถึง กระบวนการที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมเรียนรู้และร่วมวิเคราะห์ คาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบจากนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้วิธีการ เครื่องมืออย่าง

เหมาะสม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นผลดีต่อสุขภาพต่อสุขภาพประชาชนทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการประเมินผลกระทบทางสุขภาพสามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางหลัก ๆ ตามลักษณะการนำไปใช้ โดยแนวทางแรก คือ การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในฐานะเครื่องมือเพื่ออนุมัติอนุญาต เป็น HIA ที่บูรณาการเข้ากับการทำงานของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับการประเมินก่อนอนุมัติอนุญาตนโยบายสาธารณะ โครงการหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ แนวทางที่ 2 การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในฐานะกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม เป็น HIA ที่เป็นเครื่องมือหรือกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและชุมชนมาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อหาทางทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาวะของคนและชุมชนมากที่สุด โดยลดผลกระทบทางลบที่อาจมีต่อความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชนให้เหลือน้อยที่สุด HIA แนวทางนี้ใช้กับนโยบาย โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาอะไรก็ได้ ไม่จำกัดเฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ HIA ตามแนวทางที่ 2 เพื่อการประเมินในระดับโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแผนพัฒนาจังหวัดในยุทธศาสตร์ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

2.1.4 คุณค่าหรือหลักการสำคัญในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2560) ได้กำหนดคุณค่าหรือหลักการสำคัญของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ดังนี้ 1) หลักประชาธิปไตย ต้องรับรองและส่งเสริมสิทธิประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม 2) หลักความเป็นธรรม ต้องลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางสุขภาพ มีการศึกษา ถึงผลกระทบด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนและประชาชน 3) หลักการใช้ข้อมูลอย่างเหมาะสม ต้องระบุและใช้ข้อมูลอย่างเป็นจริง โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งข้อมูลหลักฐานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ 4) หลักความเหมาะสมในทางปฏิบัติ ต้องจัดเก็บข้อมูลผลกระทบให้สอดคล้องกับเวลาและทรัพยากรที่มีอยู่ภายใต้สภาพบริบทที่เหมาะสมของพื้นที่ 5) หลักความร่วมมือ ต้องส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เกิดความร่วมมือเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ 6) หลักการสุขภาพของคร่อม ต้องมองภาพรวมของปัจจัยกำหนดสุขภาพ หรือมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนแบบองค์รวม และ 7) หลักความยั่งยืน ต้องมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพิ่มผลกระทบทางบวกต่อคุณภาพชีวิตประชาชน และป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพของประชาชน

ทั้งนี้ ในงานวิจัยการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังให้คุณค่าสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.5 หลักเกณฑ์การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2560) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ เพื่อให้เกิดการดำเนินนโยบายสาธารณะส่งผลดี

ต่อสุขภาพของคนในสังคม การประเมินผลกระทบทางสุขภาพก่อนนโยบาย แผนงาน โครงการระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้

1) ทำเชิงรุก (Proactive HIA) การประเมินผลกระทบสุขภาพควรส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกระบวนการกลั่นกรองและเสนอประเด็นนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่ควรประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ ผ่านการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนนำเสนอประเด็นต่าง ๆ เพื่อออกแบบและวางแผนการประเมินผลกระทบสุขภาพร่วมกันต่อไป

2) ทำเมื่อมีการดำเนินงานไปแล้ว (Ongoing HIA) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจะต้องถูกออกแบบให้ชัดเจนว่า จะสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจได้อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายสาธารณะที่จะมีขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพประชาชนมากที่สุด ในทุกขั้นตอนการดำเนินการ และในช่วงระหว่างและหลังดำเนินการ เนื่องจากการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพในช่วงระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ สามารถช่วยให้การดำเนินนโยบายสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้นในอนาคต รวมถึงทำให้ได้ข้อมูลหลักฐานที่ชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนลดผลกระทบทางลบต่อสุขภาพที่มีได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าจากการดำเนินนโยบายสาธารณะดังกล่าวอีกด้วย โดยผลลัพธ์หรือข้อเสนอที่ได้จากการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพอาจนำเสนอโดยผ่านในหน่วยงาน คณะกรรมการของภาครัฐ หรือโดยผ่านการสื่อสารสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน รวมทั้งผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจด้วย

3) ทำเมื่อมีข้อเรียกร้องแล้ว (Conflict and Complaint Resolution) กระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจะได้รับการยอมรับจากประชาชน ชุมชน หน่วยงานองค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้องก็ต่อเมื่อมีการดำเนินการตามแนวทางที่ออกแบบและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงควรมีบทบาทในการประเมินผลกระทบร่วมกันใน 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

(1) การกำหนดทิศทางการประเมิน หมายถึง การกำหนดขอบเขตและประเด็นที่จะประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ การพิจารณาทางเลือกนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม โดยการจัดรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะ การคัดเลือกผู้ประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ การตรวจสอบทบทวนร่างรายงานผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรได้มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ กำกับทิศทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน

(2) การประเมินหรือวิเคราะห์ผลกระทบทางสุขภาพ ซึ่งอาจมาจากผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลาย ทั้งนักวิชาการ หรือประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ และควรมีการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลผลกระทบที่ครบถ้วนและรอบด้านมากที่สุด

(3) การตรวจสอบ และทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ควรผ่านการพิจารณาจากสาธารณะ ซึ่งหมายถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคประชาชน ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม โดยมี

กระบวนการทบทวนร่างรายงานที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นจากทุกฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงเป็นรายงานประเมินผลกระทบสุขภาพฉบับสมบูรณ์ต่อไป

4) ทำเพื่อความยั่งยืน (Sustainable HIA) เพื่อให้นโยบายสาธารณะที่จะเกิดขึ้นเป็นผลดีต่อสุขภาพประชาชนและยั่งยืนในระยะยาว การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจะต้องให้ความสำคัญทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพ (Social Determinant of Health: SDH) ของประชาชนในแต่ละปัจจัย ทั้งในทางบวกและทางลบ และการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ต้องให้ความสำคัญทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแบบระยะสั้นและผลกระทบที่จะสะสมในระยะยาวด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับปัจจัยทางสังคมในการกำหนดสุขภาพในลักษณะผลกระทบที่ไม่อาจฟื้นคืนกลับมาได้ จะต้องได้รับความสำคัญเป็นลำดับแรก และควรหลีกเลี่ยงการดำเนินการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในลักษณะดังกล่าว เพราะยากต่อการฟื้นฟูให้กลับมาดังเดิมได้

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นให้คุณค่าทำเพื่อความยั่งยืน

2.1.6 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

หน่วยงานหรือภาคส่วนที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) ได้แก่

- 1) ผู้กำหนดนโยบาย แผนงาน และหรือเจ้าของโครงการ กิจกรรมทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และชุมชน
- 2) หน่วยงานอนุมัติอนุญาต และกำกับติดตาม
 - หน่วยงานในกระบวนการพิจารณาเห็นชอบรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
 - หน่วยงานพิจารณาอนุมัติอนุญาตการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือประกอบกิจการ
 - หน่วยงานพิจารณาอนุมัติอนุญาตการก่อสร้างโครงการหรือดำเนินกิจกรรม
- 3) หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เช่น สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) กรมอนามัย ฯลฯ
- 4) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและลบ
- 5) หน่วยงานที่ผิดชอบดูแลด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของประชาชน
 - หน่วยงานส่วนกลาง เช่น กรมควบคุมโรค กรมควบคุมมลพิษ ฯลฯ
 - หน่วยงานส่วนภูมิภาคท้องถิ่น เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ฯลฯ
- 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 7) นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักกฎหมาย บริษัทที่ปรึกษา
- 8) องค์กรอิสระที่เกี่ยวข้อง
- 9) ภาคประชาสังคม

ในขณะที่แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรายงานประเมินผล
กระทบสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม (กองพัฒนาระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2562)
ได้แก่

- 1) ผู้ได้รับผลกระทบ ได้แก่
“กลุ่มผู้เสียประโยชน์” ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางลบทั้งทางตรงและ
ทางอ้อมจากโครงการ
“กลุ่มที่ได้รับประโยชน์” ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบทางบวกทั้งทางตรงและ
ทางอ้อมจากโครงการ
- 2) ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่
“เจ้าของโครงการ” ในที่นี้อาจหมายถึงหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ หรือ
ภาคเอกชนที่เป็นผู้ดำเนินโครงการ
“ผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับอนุญาตตาม
กฎหมาย”
ทั้งนี้เจ้าของโครงการและผู้จัดทำรายงานฯ จะต้องดำเนินการร่วมกันในทุก
ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- 3) ผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่
“สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)”
หรือหน่วยงานของรัฐตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล) มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่
แทน
“คชก.” และ/หรือ “กก.วล”
“ผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจอนุมัติอนุญาตโครงการ” เช่น คณะรัฐมนตรี และ
หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจอนุญาตตามกฎหมาย
- 4) หน่วยงานราชการในระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน กรมป่าไม้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น
- 5) องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบัน
การศึกษา และนักวิชาการอิสระ
- 6) สื่อมวลชน ทั้งในระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง ซึ่งมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูล
ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ ผลกระทบของโครงการและความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานการ
ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- 7) ประชาชนทั่วไป ที่สนใจและมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม
สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวทางการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ตามแนวทางการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาจากผู้มีส่วนร่วมจำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่
1) ผู้กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ 3) องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ภาคประชาสังคม 5) สื่อมวลชน และ 6) ประชาชนทั่วไปที่สนใจ

2.1.7 ขั้นตอนและวิธีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

กระบวนการหรือขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพมีการกำหนดไว้หลายรูปแบบแต่ละรูปแบบมีขั้นตอนที่แตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนสำคัญได้ดังนี้

1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) เป็นขั้นตอนแรกที่พิจารณารายละเอียดของนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมว่ามีผลต่อสุขภาพหรือไม่ อย่างไร โดยพิจารณาถึงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมอื่นในพื้นที่ดำเนินการ รายละเอียดของนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ดำเนินการ ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และสุขภาพประชาชน ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางบวกและลบหากมีการดำเนินนโยบาย และความกังวลของชุมชนและผู้ได้รับผลกระทบทางบวกและทางลบ ซึ่งการดำเนินการต้องเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น จนถึงการถกเถียงว่าควรทำการประเมินผลกระทบหรือไม่อย่างไร ด้วยแนวทางและวิธีการใด

ผลลัพธ์ที่ควรได้จากขั้นตอนนี้คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม สามารถตอบได้ว่าควรดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพหรือไม่ ถ้าไม่ทำเพราะอะไร หรือถ้าทำควรใช้แนวทางและวิธีการใดในการศึกษา

2) การกำหนดขอบเขตการศึกษา และแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยสาธารณะ (Public Scoping) คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอประเด็นและแนวทางในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ เพื่อให้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเป็นไปอย่างครบถ้วนมากที่สุด ทั้งนี้ การกำหนดขอบเขตการศึกษาเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุด ถูเสมือนการวางพิมพ์เขียวของการประเมินผลกระทบว่าควรประเมินผลกระทบอย่างไร ในประเด็นใด ชุมชนห่วงกังวลประเด็นใด และสิ่งใดคือปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพของประชาชนในชุมชน รวมทั้งเปิดรับความรู้รอบด้านทั้งความรู้ในชุมชน บุคคลผู้เชี่ยวชาญ

ผลลัพธ์ที่ควรได้ คือ หน่วยงานที่ดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม เข้าใจถึงข้อห่วงกังวลของชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงสิ่งที่ชุมชนให้คุณค่า ปัจจัยทางสังคมที่กำหนดสุขภาพที่ประชาชนให้คุณค่า มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมกับปัจจัยทางสังคม และผลลัพธ์สุดท้ายรู้ว่าทางเลือกในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพมีอะไรบ้าง และควรใช้แนวทางใดในการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ม.ป.ป)

3) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) เป็นการดำเนินการตามขอบเขตประเด็น และแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนของการกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ โดยการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจะต้องมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย รวมถึงจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และชุมชนเป็นระยะ ๆ

ผลลัพธ์ที่ควรได้ คือ สามารถตอบคำถามได้ว่าการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม จะส่งผลกระทบต่อเชิงบวกและลบต่อปัจจัยกำหนดสุขภาพใดบ้าง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อปัจจัยนั้น ๆ อย่างไร (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ม.ป.ป)

4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบต่อสุขภาพ โดยสาธารณะ (Public Review) เป็นขั้นตอนที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ร่วมกลั่นกรองความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูล และข้อสรุปในรายงานผลกระทบต่อสุขภาพ

ผลลัพธ์ที่ควรได้ คือ เกิดการทบทวนและตรวจสอบผลการศึกษามีความสมบูรณ์ ครบถ้วนหรือไม่ มีประเด็นใดต้องศึกษาเพิ่มเติม อีกทั้งเห็นทางเลือกในการตัดสินใจดำเนินการ นโยบาย แผนงาน โครงการ และภายหลังการจัดเวทีควรจัดทำสรุปความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชน พร้อมทั้งความเห็นชี้แจงของหน่วยงานนโยบาย แผนงาน โครงการ เผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อความโปร่งใสในการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ม.ป.ป)

5) การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (Influencing) เป็นการนำเสนอผลการศึกษาการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพและทางเลือกในการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมนั้น ๆ ต่อภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การดำเนินการตามข้อเสนอที่ได้จากการศึกษา โดยอาจนำเสนอผลลัพธ์หรือข้อเสนอต่อหน่วยงาน คณะกรรมการต่าง ๆ หรือนำเสนอผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และสามารถนำเสนอการศึกษาทั้งในระยะก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และรูปแบบของกระบวนการนโยบายสาธารณะนั้น ๆ

ผลลัพธ์ที่ควรได้ คือ ข้อตัดสินใจในการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่สามารถยอมรับร่วมกัน รวมถึงแนวปฏิบัติในการผลักดันข้อตัดสินใจดังกล่าวที่นำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนอย่างยั่งยืน

6) การติดตามและประเมินผลโดยสาธารณะ (Public Monitoring) เป็นขั้นตอนของการติดตามตรวจสอบว่าการดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพหรือทางลบต่อสุขภาพตามที่ได้คาดการณ์ไว้หรือไม่ ทั้งนี้ ควรทำการออกแบบแนวทางการประเมินร่วมกัน โดยขอบเขตการติดตามและประเมินผลประกอบด้วย การดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม การดำเนินการตามมาตรการป้องกันและลดผลกระทบ ระบบจัดการและสิ่งการนโยบายแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงกายภาพของพื้นที่ โดยในระหว่างการติดตามและประเมินผล ควรจัดให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้เชี่ยวชาญและชุมชน และภายหลังควรมีการนำเสนอผลการศึกษาต่อสาธารณะและให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้เชี่ยวชาญและชุมชน

ผลลัพธ์ที่ควรได้ คือ บทสรุปผลติดตามและประเมินผลว่าควรมีการปรับปรุงหรือเพิ่มมาตรการใด ๆ ที่จะช่วยให้การดำเนินนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมส่งผลดีต่อสุขภาพประชาชน รวมถึงการกำหนดมาตรการเยียวยา ชดเชย พื้นที่ผลกระทบ ตลอดจนการทบทวนหรือยกเลิกนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพจากการดำเนินงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง สามารถนำขั้นตอนสำคัญมาปรับใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) และ 5) การผลักดันเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ (Influencing)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

จากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมโลก หรือ Earth Summit เมื่อปี พ.ศ. 2535 ณ เมืองริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล มีการกำหนดให้การพัฒนาทุกด้านเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งประเด็นการท่องเที่ยวมีการสรุปบทเรียนที่ผ่านมาและผลักดันให้มุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนซึ่งเกิดจากกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) ดังนี้

1) กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก โดยเฉพาะการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

2) กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว ที่ต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินอย่างเดียว

3) กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสมกับชุมชน ก่อให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม

ต่อมาองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ประกาศให้ปี พ.ศ. 2560 เป็นปีสากลของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อการพัฒนา (The International Year of Sustainable for Development) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนา 5 ด้าน (WTO, 2017) คือ

- 1) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนทุกภาคส่วน
- 2) มีการจ้างงาน ลดความยากจน และเกิดการเกื้อกูลกันในสังคม
- 3) ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รักษาสิ่งแวดล้อม และลดปัญหาโลกร้อน
- 4) รักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม
- 5) อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความจำเป็น

ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและอนาคต และป้องกันผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539)

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีเป้าหมายสำคัญที่สุดในการพยายามที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยคำนึงถึงขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 10 ประการ (Shirley, E, 1992) คือ

1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว

2) การลดการบริโภคที่มากเกินไปและความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing Over-consumption and Waste) เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากการถูกทำลาย

3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintaining Diversity) มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ากับกรอบกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ (Integrating Tourism in Planning) การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวระยะยาว

5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (Supporting Local Economic) โดยคำนึงถึงราคาและการพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายด้วย

6) การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว (Involving Local Communities) ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย

7) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่าง ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) มีความจำเป็นในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน การแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ

8) การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นทุก ๆ ระดับจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9) การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล (Marketing Tourism Responsibility) จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10) การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (Understanding Research) มีความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและช่วยเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่แหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม ประเพณีวัฒนธรรม โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ และได้รับผลประโยชน์ มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น และป้องกันผลกระทบต่อธรรมชาติและวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน

2.2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า ชาวบ้านเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งทางด้านธรรมชาติ ประเพณี วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ ในการดำเนินงาน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นต่อไป (สินธุ์ สโรบล และคณะ, 2545) รวมถึงมุ่งพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญ เป็นการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของชุมชน และเป็น การท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม และเป็นเครื่องมือสู่ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน เพื่อขยายระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนให้กว้างออกไป (นพพันธ์ นาคนบรรพ์, 2550)

อีกทั้ง ถ้ามีการท่องเที่ยวที่ดีจะทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ คนในชุมชนมีรายได้และเป็นโอกาสทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น และทำให้เกิดการอนุรักษ์เพิ่มความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยอนุรักษ์ พื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ซึ่งสอดคล้องตามกระบวนทัศน์การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal-SDGs) ที่ต้องการบรรลุเป้าหมายการดำเนินการภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) เป้าหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การขจัดความยากจน การป้องกันและฟื้นฟูระบบนิเวศน์ การยุติการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ มีการใช้ฐานทรัพยากรที่มีอยู่ เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการกำหนดทิศทางและการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชน มีการพัฒนาคน เกิดการสร้างรายได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรมในชุมชน

2) หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการที่สำคัญในการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน 10 ประการ (พจนา สวนศรี, 2546) ได้แก่ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง การดำเนินงาน 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจของคนในชุมชน 4) การยกระดับคุณภาพชีวิตคนในชุมชน 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิด

การเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในชุมชน และ 10) มีการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนวางอยู่บนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว จึงเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทุนทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวชุมชน

นอกจากนี้ เฟนเนล (Fennell, 1999 อ้างถึงในวพันธ์ุ นาคบรรพ์, 2550) ได้ อธิบายคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนสมาชิกในชุมชนในฐานะการเปิดให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ อันเป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน

2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้ประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริงทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ประโยชน์ที่ได้รับทางกายภาพ จากการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวมาพัฒนาสาธารณูปโภคของชุมชน ด้านเศรษฐกิจสังคม จากการจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวมาพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน “เพื่อสมาชิกในชุมชน” แต่ไม่ใช่ “เพื่อนักท่องเที่ยว” เป็นต้น

3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน อันเนื่องมาจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสีงแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว

5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ทั้งในระดับนานาชาติ นานาภูมิภาค ที่อยู่ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

รูปแบบการทำงานกับภาคี การท่องเที่ยวโดยชุมชนนอกจากการสร้างและขยายเครือข่าย องค์กรชุมชนควรแสวงจตุรร่วมในการสร้างความร่วมมือในการทำงาน ให้หลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะพันธมิตรกับชุมชน โดยมีรูปแบบการทำงานกับภาคีที่เกี่ยวข้อง (พจนา สวนศรี, 2546) ประกอบด้วย

1) การร่วมทุน (Joint venture) เป็นการทำงานที่มีข้อตกลงในเรื่องผลประโยชน์ที่ชัดเจน มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ข้อตกลงระหว่างชุมชนกับบริษัทนำเที่ยวเรื่องโควตาการท่องเที่ยวในชุมชน การร่วมลงทุน และการแบ่งผลประโยชน์

2) พันธมิตร (Partnership) เป็นการทำงานร่วมกันที่มีค้ำมั่นสัญญาร่วมกัน ในเป้าหมายที่มีร่วมกัน แต่แต่ละองค์กรอาจมีผลประโยชน์ในการทำงานนั้น ซึ่งการทำงานร่วมกันต้องเคารพการตัดสินใจของแต่ละฝ่าย โดยยึดแนวทางที่ยอมรับร่วมกันว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พันธมิตรสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ชุมชนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐ

2.2.3 ผลกระทบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวสามารถแบ่งผลกระทบของการท่องเที่ยวเป็น 3 ด้านหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ผลกระทบทางบวก การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจ ขับเคลื่อนกิจกรรมระหว่างผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทิศทางบวกที่เอื้อประโยชน์แก่ภาคีตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ ส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพ การจ้างงาน และการกระจายรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เกิดการกระตุ้นการลงทุน การนำเข้าและส่งออกสินค้า จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การขยายตัวของภาคธุรกิจ การส่งเสริมรายได้ให้แก่รัฐจากภาษีจากการขายสินค้าและบริการ ภาษีจากนักท่องเที่ยว ในระดับชุมชนเกิดการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มที่ทำท่องเที่ยวชุมชนโดยตรง ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจขายของที่ระลึก ธุรกิจที่พัก และเกิดความเชื่อมโยงในการพัฒนาพื้นที่ อีกทั้งทำให้คนในชุมชนที่อพยพไปทำงานที่อื่น หวนกลับมาประกอบอาชีพให้ท้องถิ่นตน (มธุรส ปราปไพรี และคณะ, 2552; บุชบา สิทธิการ, 2557; ประวิช ขุนนิคม, 2561)

ผลกระทบทางลบ ผลกระทบทางลบของการท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ คือ การกระจุกตัวของรายได้จากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจทางการเงินที่เหนือกว่าการพัฒนา (Sitikarn, 2007) ค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ผลประโยชน์มิได้กระจายถึงชุมชนอย่างแท้จริง ขาดความสมดุลในการจ้างงานและสร้างรายได้ เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงาน ธุรกิจในพื้นที่มีบุคคลภายนอกเป็นเจ้าของ (Cohen, 1979; Mathieson and Wall, 1992; Sitikarn, 2010) อ้างถึงในบุชบา สิทธิการ, 2557) เกิดการแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อแย่งผลประโยชน์คุณภาพสินค้าอาจลดน้อยลงเพราะการเร่งรีบผลิตในปริมาณที่มากขึ้น (มธุรส ปราปไพรี และคณะ, 2552)

2) ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ผลกระทบทางบวก การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้นจากการเป็นแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น งานแกะสลักไม้ การแสดงรองแง็ง ผ้าปาเต๊ะพิมพ์ลาย ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นภูมิใจ เกิดความรักความหวงแหนถึงคุณค่าวัฒนธรรมที่มีอยู่ เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม (มธุรส ปราปไพรี และคณะ, 2552; ประวิช ขุนนิคม, 2561)

ผลกระทบทางลบ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคมแบบดั้งเดิมที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน เป็นชุมชนแห่งการแข่งขัน และการปกป้องผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง นอกจากนี้ การยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่นก่อให้เกิดความเสื่อมของศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิม ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม (บุชบา สิทธิการ และคณะ, 2549) เกิดปัญหาการลักขโมยศิลปะพื้นบ้านที่หาชมได้ยาก ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ความไม่เสมอภาคทางสังคมจากการพัฒนาเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์และไม่ได้รับผลประโยชน์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่เป็นมิตร

กับนักท่องเที่ยว การไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวเนื่องจากไม่เข้าใจในประเพณีของท้องถิ่น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแต่งกายไม่สุภาพ และวัยรุ่นในพื้นที่ที่มีการเลียนแบบการแต่งกายเกิดการลดทอนคุณค่าอัตลักษณ์ชุมชน เช่น การรื้อถอนบ้านไม้พื้นถิ่นบางส่วนออกไปเพื่อปลูกสร้างอาคารที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว (มธุรส ปราปไพรี และคณะ, 2552; เฉลิมชัย จารุมณี, 2556; ศิริลักษณ์ เมฆอ่อน และมนสิชา เพชรานนท์, 2556)

3) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบทางบวก การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนการกำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เพื่อควบคุมการประพฤติปฏิบัติของคนในชุมชนและคนที่มาจากภายนอกชุมชน แบ่งเป็นเขตที่พักอาศัย เขตป่าชุมชน เขตป่าพิธีกรรม และเกิดการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน เช่น การปลูกป่าทดแทน การส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน เช่น การปลูกป่าโกงกาง ป่าจาก ทำให้สิ่งมีชีวิต พันธุ์ไม้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เกิดการรณรงค์ให้ชุมชนมีการดูแล และจัดการสิ่งแวดล้อมรอบบ้านและชุมชน เช่น การตัดหญ้า กิจกรรม Big Cleaning ในแต่ละเดือน (ฤดีกร เตชะชัย, 2557; ประวิช ชุนนิคม, 2561) ทำให้เกิดความตระหนักต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวัง การร่วมกันดูแลรักษา ป้องกันแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ และคณะ, 2549)

ผลกระทบทางลบ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเสื่อมโทรมของคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพังทลายของดิน ปัญหาขยะมูลฝอย และมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม เช่น มลภาวะทางเสียง มลภาวะทางอากาศ มลภาวะทางน้ำ และมลภาวะทางทัศนียภาพ (บุษบา สิทธิการ, 2557) นอกจากนี้ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทำให้การจราจรหนาแน่น การเข้ามาของนักท่องเที่ยวไม่ทั่วถึงครอบคลุม ทำให้นักท่องเที่ยวขีดเขียนปีนป้ายโบราณสถาน การนำรถเข้าพื้นที่หวงห้าม การเก็บดอกไม้กิ่งไม้ มีการทำลายธรรมชาติเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อาทิ การตัดถนน การสร้างโรงแรมที่พัก เกิดการทำลายพื้นที่ป่าไม้ บดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้คุณค่าและความงามลดลง รวมถึงการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546)

นอกจากนี้ยังพบผลกระทบด้านอื่น ๆ ได้แก่ ผลกระทบด้านสุขภาพ เช่น ปัญหาอุบัติเหตุจราจรเพิ่มสูงขึ้น ความวิตกกังวลต่อความเป็นอยู่และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของการเข้ามาของผู้คนต่างถิ่น เหตุรำคาญจากสถานบริการที่เล่นดนตรี เปิดเพลงเสียงดัง เปิดเกินเวลา รบกวนเวลาพักผ่อน และนอนไม่หลับ ความเครียดจากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและบริโภคสูง ความเครียดจากคนต่างถิ่นเข้ามาแย่งอาชีพและรายได้ (เฉลิมชัย จารุมณี, 2556)

2.2.4 มิติการประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มิติการประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่ามีการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการ และด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ, 2551; พิมพิระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2553; ประวิช ชุนนิคม, 2561; องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2562) กล่าวคือ

- 1) **มิติด้านเศรษฐกิจ** พบตัวชี้วัดในการศึกษาประกอบด้วย
 - 1.1) การกระจายรายได้จากท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมจากการซื้อสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการจัดสรรรายได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.2) การจ้างงานเพิ่มขึ้นในชุมชน
 - 1.3) เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้
- 2) **มิติด้านสังคม วัฒนธรรม** พบตัวชี้วัดในการศึกษาประกอบด้วย
 - 2.1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการให้ความคิดเห็น การตัดสินใจด้านการจัดการวางแผนและบริการท่องเที่ยวในชุมชน
 - 2.2) การรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
 - 2.3) การพัฒนานักสื่อความหมาย
 - 2.4) มีข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว
 - 2.5) การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 2.6) ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภายในและนอกชุมชน
 - 2.7) การมีฐานข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน
 - 2.8) มีการเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมของชุมชน
 - 2.9) มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม
- 3) **มิติด้านสิ่งแวดล้อม** พบตัวชี้วัดในการศึกษาประกอบด้วย
 - 3.1) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในกำจัดขยะ
 - 3.2) มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชน
 - 3.3) มีฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 3.4) มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติ
 - 3.5) มีการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
- 4) **มิติด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน**
 - 4.1) การให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ
 - 4.2) นักสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ
 - 4.3) จุดบริการท่องเที่ยวมีคุณภาพ
 - 4.4) การติดต่อประสานงานด้านบริการมีประสิทธิภาพ
 - 4.5) เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
 - 4.6) จุดบริการท่องเที่ยวมีความปลอดภัย
 - 4.7) การบริหารจัดการเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ
 - 4.8) การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ
- 5) **มิติด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน**
 - 5.1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
 - 5.2) ข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี

ประสิทธิภาพ

- 5.3) ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ
- 5.4) การพัฒนาบุคลากรในกลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี
ประสิทธิภาพ
- 5.5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ
- 5.6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5.7) การจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมี
ประสิทธิภาพ
- 5.8) ระบบบัญชี การเงินมีประสิทธิภาพ
- 5.9) เด็กและเยาวชนได้รับการให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.3 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป็นการรวบรวมแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับจังหวัดที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนในระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศหลายด้าน ด้วยการพัฒนาคนทุกกลุ่มวัยครอบคลุมทุกด้านให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสามารถ เป็นสังคมที่สร้างโอกาสและให้ความเสมอภาค ตั้งอยู่บนฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเมืองค้ำคูณภาครัฐที่ดำเนินการทำงานประโยชน์ต่อประชาชนเพื่อประชาชนและสังคมส่วนรวม

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลายุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชื่อมโยงหลักในยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถด้านการแข่งขัน ด้านสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมผ่านการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว ส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคและการผลิต วิถีคิดและวิถีชีวิตของบุคคลและองค์กรให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ การสร้างจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมบริโภคอย่างพอเพียงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการเพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจชีวภาพ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถ

ด้านการแข่งขัน โดยส่งเสริมและสร้างเศรษฐกิจฐานชีวภาพอุบัติใหม่ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 – 2580)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลก โดยเฉพาะต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ มุ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะ 20 ปี ในระยะแรกให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง วางรากฐานด้านการท่องเที่ยวที่เน้นมาตรฐานและคุณภาพระดับสากล และสร้างความเชื่อมั่นเรื่องความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว การบังคับใช้กฎหมาย และไม่ให้นักท่องเที่ยวถูกเอารัดเอาเปรียบ แล้วจึงกระจายการท่องเที่ยวทั้งในมิติของพื้นที่และรายได้สู่ชุมชน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยในแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวมีแผนงานย่อยที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยการสร้างสรรค์คุณค่าและบริการการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผนวกกับจุดแข็งด้านความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เพื่อสร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ และสร้างทางเลือกของประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ 1) สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการบนฐานของทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น แหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ เมืองมรดกโลก เมืองเก่า สินค้าชุมชน อาหารไทย แพทย์แผนไทย เป็นต้น รวมถึงการพัฒนากิจกรรรมและบริการรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิมให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น 2) พัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และออกแบบ การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบฐานข้อมูล การส่งเสริมการตลาด เป็นต้น 3) เสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการและบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความรู้และทักษะในธุรกิจตลอดห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมการตลาดแบบบูรณาการ ให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและภูมิปัญญา เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาค และ 5) ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว โดยการนำเสนอเอกลักษณ์ของประเทศไทยและแต่ละท้องถิ่นให้เป็นที่เข้าใจในเวทีโลก ผ่านสื่อสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางสื่อต่าง ๆ ผ่านช่องทางตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) โดยมีเป้าหมาย ได้แก่ รายได้จากท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น เมืองและชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น และสินค้าท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมได้รับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ประเด็นท่องเที่ยวเป็น 1 ใน 15 ประเด็นเร่งด่วนการดำเนินการในระยะ 5 ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติ

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่จะสามารถต่อยอดการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ดังนี้

การยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและที่ยืนให้กับทุกคนในสังคม ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ มีเสถียรภาพ กระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ วิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม

การยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย การพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ ทักษะที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาคนทุกช่วงวัย รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มีแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิ์ในการจัดการทุน ที่ดิน และทรัพยากรภายในชุมชน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมการประกอบอาชีพระดับชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจ รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาภาคบริการและการท่องเที่ยว โดยพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยมีแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยคำนึงขีดความสามารถในการรองรับระบบนิเวศพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของไทยสู่สากล ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเหมาะสม พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยระบบการจัดการขยะมูลฝอยและบำบัดน้ำเสีย ส่งเสริมแนวคิดการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์โดยพัฒนาขีดความสามารถ และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวธรรมชาติกับการอนุรักษ์

ทรัพยากร การสืบทอดอัตลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ชีวภาพของท้องถิ่นด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ มีแนวทางการพัฒนาภาคเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง โดยพื้นที่ภาคใต้ พัฒนาเป็นฐานการสร้างรายได้ที่หลากหลาย โดยเน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้มีความเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวกระแสหลักไปสู่การท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น โดยมี จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี พัทลุง ระนอง ตรัง และสตูล เป็นจังหวัดเป้าหมายสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทและต้นทุนของพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเข้มแข็ง รวมทั้งสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อสร้างอาชีพใหม่และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

4) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ เป็นกรอบทิศทางของแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 คือ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” มีแนวคิดหลักในการพัฒนาองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก 2) การเติบโตอย่างมีดุลยภาพ 3) การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย 4) การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน และสร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว มีแนวทางการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย มีแนวทางการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยว และกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ส่งเสริมเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ และการท่องเที่ยวที่สมดุลเชิงพื้นที่และเวลา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ มีแนวทางการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่หน่วยงานระดับภูมิภาคและท้องถิ่น

ขับเคลื่อนแผนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชาติ พัฒนากระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5) แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559 – 2563

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยร่วมกับสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) มีกระบวนการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และมีการประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2559 โดยมีวิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทยพัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพ บนฐานการรักษาและจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข” โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ด้าน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ม.ป.ป.) ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างคุณภาพ ทักษะ และความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบพึ่งพาตนเองบนฐานความพอเพียง และความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรชุมชนสู่การเป็นสินค้าและบริการบนฐานอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ต้นแบบการเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการบริหารจัดการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งเน้นการสร้างสมดุลของความสุขของทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนากลไกการขับเคลื่อน ระบบการบริหารจัดการ และการทำงานเชื่อมโยงเชิงเครือข่ายประชารัฐที่มีเอกภาพ มั่นคง และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาตัวชี้วัดความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาไปสู่แหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคอาเซียน

6) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) พ.ศ. 2561 – 2564

การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน พ.ศ. 2561 – 2564 ยึดแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มีการสร้างรายได้และการกระจายรายได้ที่ทั่วถึงและเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ควบคู่แนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงการพัฒนาอย่างบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

กรอบและทิศทางในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันเพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพระดับโลกบนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน” มีประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างรายได้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น คำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และมีความเป็นเจ้าของควบคู่ไปกับการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชน (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2561)

7) แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2565 ฉบับปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2565 ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2563 ได้กำหนดเป้าหมายที่จะต้องบรรลุทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกมิติอย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม

แนวคิดหลักในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561 – 2565 นอกจากให้ความสำคัญกับประชาชนในท้องถิ่นและภาคีการพัฒนาทุกระดับ จังหวัดยังได้นำยุทธศาสตร์การพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาเชื่อมโยงลงสู่แผนพัฒนาจังหวัด โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาภาคใต้ให้เป็นฐานการสร้างรายได้ที่หลากหลาย โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยว และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่พื้นที่เชื่อมโยงชุมชนและท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

แผนพัฒนาจังหวัดตรังมีวิสัยทัศน์ “เมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน” มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าประสงค์สำคัญในการทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และมีแผนงาน/กลยุทธ์ 6 ด้าน (สำนักงานจังหวัดตรัง, 2562) ได้แก่

- 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว
- 2) ยกระดับการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว
- 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
- 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- 5) พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
- 6) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การตลาดสมัยใหม่ และพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 1 แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2564

เป้าหมายการพัฒนาจังหวัด: เมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน

ประเด็นการ พัฒนา	แผนงาน	ตัวชี้วัดของ แผนงาน	ค่าเป้าหมาย			
			พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2563	พ.ศ. 2564
ประเด็นการ พัฒนาที่ 2 ส่งเสริมและ พัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิง นิเวศน์ให้มี คุณภาพเพื่อสร้าง รายได้ให้เติบโต อย่างต่อเนื่อง	แผนงานที่ 1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ ได้มาตรฐานของกรมการ ท่องเที่ยว แผนงานที่ 2 ยกระดับ การเข้าถึงและเชื่อมโยง แหล่งท่องเที่ยว แผนงานที่ 3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกเพื่อการท่องเที่ยว แผนงานที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการบริหาร จัดการการท่องเที่ยว แผนงานที่ 5 พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการ ท่องเที่ยวเพื่อเพิ่ม ศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยว แผนงานที่ 6 ส่งเสริมการ ประชาสัมพันธ์การตลาด สมัยใหม่ และพัฒนาสื่อ ประชาสัมพันธ์ด้านการ ท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ	ตัวชี้วัดที่ 1 จำนวนแหล่ง ท่องเที่ยวได้รับ การพัฒนาเพิ่มขึ้น อย่างน้อยปีละ 2 แห่ง ตัวชี้วัดที่ 2 อัตรารายได้จาก การท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นจากค่าปี ฐานไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 ตัวชี้วัดที่ 3 อัตราจำนวน นักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นจากค่าปี ฐานไม่ต่ำกว่าร้อยละ 9	2	2	2	2
			12.00	12.50	13.00	13.50
			9	10	11	12

ที่มา: แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดตรัง

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ในแผนพัฒนาจังหวัดด้านการท่องเที่ยวมีตัวชี้วัดการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ 1) จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนา 2) อัตรารายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และ 3) จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

8) บัญชีโครงการและหน่วยงานรับผิดชอบโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดตั้ง
ด้านท่องเที่ยว

8.1) บัญชีโครงการและหน่วยงานรับผิดชอบโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดด้าน
เศรษฐกิจประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

ตารางที่ 2 บัญชีโครงการและหน่วยงานรับผิดชอบโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดด้านเศรษฐกิจ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

แผนงาน-ผลผลิต/โครงการ-กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตั้ง	15,722,700	สนง.ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตั้ง
กิจกรรมที่ 1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	6,000,000	สนง.ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตั้ง
กิจกรรมที่ 2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและ ประเพณีของจังหวัดตั้ง	6,442,700	สนง.ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตั้ง
กิจกรรมที่ 3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่า ทับเที่ยง	500,000	สนง.ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตั้ง
กิจกรรมที่ 4 พัฒนาขีดความสามารถในการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดตั้ง	1,280,000	สนง.ประชาสัมพันธ์จังหวัด ตั้ง
กิจกรรมที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานสินค้า และบริการจังหวัดตั้ง	1,000,000	สนง.พาณิชย์จังหวัดตั้ง
กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์(CIV)	500,000	สนง.อุตสาหกรรมจังหวัด ตั้ง
2. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพใน การสร้างรายได้	24,960,600	สนง.ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตั้ง
กิจกรรมที่1 ค่าจัดทำและติดตั้งป้ายแนะนำ แหล่งท่องเที่ยวแบบยื่น (Over Hang)	6,536,600	สนง.ท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตั้ง
กิจกรรมที่ 2 ค่าก่อสร้างทางจักรยานพารา แอสฟัลติกสายรอบสวนสาธารณะวังนกน้ำ ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตั้ง ระยะทางไม่น้อยกว่า 4.333 กิโลเมตร	15,288,000	อำเภอวังวิเศษ

ตารางที่ 2 บัญชีโครงการและหน่วยงานรับผิดชอบโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดด้านเศรษฐกิจ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 (ต่อ)

แผนงาน-ผลผลิต/โครงการ-กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงานรับผิดชอบ
กิจกรรมที่ 3 ปรับภูมิทัศน์รอบสระทุ่งกอ ตำบล นาท่ามใต้ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง	1,960,000	อำเภอเมืองตรัง
กิจกรรมที่ 4 ปรับปรุงภูมิทัศน์สระน้ำหนองวังหยี ตำบลนาข้าวเสีย อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	1,176,000	อำเภอนาโยง
3. โครงการพัฒนาถนนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (ถนน 16 สาย)	54,889,200	อำเภอในพื้นที่
4. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้าน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง	4,756,400	มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

ที่มา: แผนปฏิบัติการราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดตรัง

8.2) บัญชีโครงการและหน่วยงานดำเนินการงบประมาณรายจ่ายแผนงานบูรณาการส่งเสริมการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการงบประมาณรายจ่ายจังหวัดตรัง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ตารางที่ 3 บัญชีโครงการและหน่วยงานดำเนินการงบประมาณรายจ่ายแผนงานบูรณาการส่งเสริมการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการงบประมาณรายจ่ายจังหวัดตรัง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ยุทธศาสตร์/โครงการ	งบประมาณ(บาท)	หน่วยงานรับผิดชอบ
ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง	142,771,700	
1. โครงการเพิ่มมาตรฐานด้านรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างภายในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง	22,000,000	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม/แขวงทางหลวงชนบทตรัง
2. โครงการปรับปรุงผิวจราจรในแหล่งอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง	25,000,000	อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม/แขวงทางหลวงชนบทตรัง
3. โครงการปรับปรุงถนนเพื่อการท่องเที่ยว เลียบชายหาดสายแหลมลูกไม้-ท่าเรือ หมู่ที่ 12 ตำบลหาดสำราญ จังหวัดตรัง	9,140,000	อำเภอหาดสำราญ

ตารางที่ 3 บัญชีโครงการและหน่วยงานดำเนินการงบประมาณรายจ่ายแผนงานบูรณาการส่งเสริมการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการงบประมาณรายจ่ายจังหวัดตรัง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์/โครงการ	งบประมาณ(บาท)	หน่วยงานรับผิดชอบ
4. โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง	1,201,100	สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง
5. โครงการผลิตเนื้อสัตว์คุณภาพเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว	767,000	สนง.ปศุสัตว์จังหวัดตรัง
6. โครงการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง	47,510,500	แขวงทางหลวงชนบทจังหวัดตรัง
7. โครงการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างในเขตอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง	20,710,000	แขวงทางหลวงชนบทจังหวัดตรัง
8. โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านท่องเที่ยวจังหวัดตรัง	16,443,100	สนง.ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง

ที่มา: แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดตรัง

ตารางที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด

แผนระดับที่ 1	ยุทธศาสตร์ชาติ
	ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถด้านการแข่งขัน
เป้าหมาย	
1) ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน	
2) ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น	
ประเด็น	
-ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม	
แผนระดับที่ 2	ยุทธศาสตร์ชาติ
แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564
ประเด็นการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2580	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
แผนงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม	เป้าหมายและตัวชี้วัด
แนวทางการพัฒนา	เป้าหมายที่ 3 เพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น
1) สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการบนฐานของทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	ตัวชี้วัด 3.3 มูลค่าสินค้าชุมชนเพิ่มขึ้น
2) พัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว	

ตารางที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด (ต่อ)

<p>3) เสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการและบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีทักษะและองค์ความรู้ในธุรกิจตลอดห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว</p>	<p>แนวทางการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมการประกอบอาชีพระดับชุมชน การท่องเที่ยวท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว</p>
<p>4) ส่งเสริมการจดทะเบียน การคุ้มครองการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาและภูมิปัญญาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาค</p>	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เป้าหมายและตัวชี้วัด</p>
<p>5) ส่งเสริมการลดการท่องเที่ยวโดยการนำเสนอเอกลักษณ์ของประเทศไทย และแต่ละท้องถิ่นให้เป็นที่เข้าใจในเวทีโลก</p>	<p>2.2 การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจรายสาขา เป้าหมายที่ 4 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและมีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูงขึ้น</p>
<p>เป้าหมายที่ 1: รายได้จากท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น (ปี 2561 – 2565)</p>	<p>ตัวชี้วัด 4.1 รายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท</p>
<p>ตัวชี้วัดที่ 1: อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมขยายตัวร้อยละ 10</p>	<p>ตัวชี้วัด 4.2 อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30</p>
<p>เป้าหมายที่ 2: เมืองและชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น</p>	<p>แนวทางการพัฒนา - พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยมีแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน</p>
<p>ตัวชี้วัดที่ 2: จำนวนเมืองและชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม 5 เมือง</p>	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนา - การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม</p>
<p>เป้าหมายที่ 3: สินค้าท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมได้รับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น</p>	<p>- การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน</p>
<p>ตัวชี้วัดที่ 3: อัตราการขยายตัวสินค้าท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมได้รับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น</p>	<p>ร้อยละ 5</p>
<p>ร้อยละ 5</p>	<p>- ส่งเสริมแนวคิดการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์โดยพัฒนาขีดความสามารถและ</p>

ตารางที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด (ต่อ)

	<p>เชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวธรรมชาติกับการอนุรักษ์ทรัพยากร และการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ชีวภาพของท้องถิ่น</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ</p> <p>แนวทางการพัฒนา</p> <p>การสร้างรายได้ที่หลากหลาย โดยยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่พื้นที่เชื่อมโยงรวมทั้งชุมชนและท้องถิ่น โดยส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี พัทลุง ระนอง ตรัง และสตูล สนับสนุนให้เกิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่หลากหลายและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเข้มแข็ง</p>
<p>แผนระดับที่ 3</p> <p>แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง) พ.ศ. 2561 – 2564</p> <p>เป้าหมาย</p> <p>อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว ปี 61 ร้อยละ 12.5 ปี 62 ร้อยละ 13 ปี 63 ร้อยละ 13.5 ปี 64 ร้อยละ 14</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานอย่างยั่งยืน</p> <p>เป้าประสงค์และตัวชี้วัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานที่ดีสะอาด สุขอนามัยที่ดี สะดวกสบายในการเดินทางและมีมาตรฐานความปลอดภัย 2. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรทางบกและทางทะเล รวมถึงการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม <p>ตัวชี้วัด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยวร้อยละ 12 <p>กลยุทธ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์เชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพพร้อมกันนั้น ยังส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และมีความเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวในพื้นที่ 	

ตารางที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด (ต่อ)

สาระสำคัญ ของ แผนพัฒนา จังหวัดตั้ง	เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดตั้ง “เมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน”	ตัวชี้วัดความสำเร็จตามค่าเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด(ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว) 1. จำนวนแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างน้อยปีละ 2 แห่ง 2. อัตรารายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากค่าปีฐานไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 3. อัตราจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปีฐานร้อยละ 9
ประเด็นการ พัฒนาจังหวัด	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง	
แผนงาน/ กลยุทธ์	<ol style="list-style-type: none"> พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว ยกระดับการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การตลาดสมัยใหม่ และพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ 	

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสอดคล้องตั้งแต่ต้นนโยบายระดับชาติ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ในยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2580 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และนโยบายระดับภาค ได้แก่ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน พ.ศ. 2561 – 2564 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานยั่งยืน และนโยบายระดับจังหวัด ได้แก่ แผนพัฒนาจังหวัดตั้ง พ.ศ. 2561 – 2564 ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ในแผนพัฒนาจังหวัดระหว่างปี 2561 – 2564

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

2.4.1 ความหมายยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ (Strategy) มีรากฐานที่มาจากภาษากรีกว่า Strategos ซึ่งเกิดจากการนำคำสองคำมาใช้ร่วมกัน คำว่า Stratos หมายถึง “กองทัพ” ผสมกับกับคำว่า Agein ซึ่งหมายถึง

“นำหน้า” เมื่อรวมรากศัพท์ทั้ง 2 คำเข้าด้วยกัน คำว่า ยุทธศาสตร์ (Strategy) จึงหมายตามรากศัพท์ว่า การนำกองทัพ (ดำรงค์ วัฒนา, ม.ป.ป.)

กองบัญชาการทหารสูงสุดของประเทศไทย ได้ถอดความใช้พจนานุกรมศัพท์ทหาร อังกฤษ - ไทย ฉบับใช้สามเหล่าทัพ พ.ศ. 2544 ไว้ว่า ยุทธศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการใช้กำลังอำนาจทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ กำลังรบทหาร และจิตวิทยาทั้งในยามปกติและภาวะสงคราม เพื่อให้เกิดการสนับสนุนต่อนโยบายด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการชนะและลดโอกาสพ่ายแพ้ให้น้อยลง (ชรัติ อุ่มสัมฤทธิ์, 2550) ปัจจุบันคำว่ายุทธศาสตร์ได้ถูกขยายความนำไปใช้ในวงการต่าง ๆ นอกเหนือจากวงการทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเอกชน ความหมายของยุทธศาสตร์จึงขยายความไปถึงการวางแผนการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (จุลชีพ ชินวรรณโณ, 2546)

ยุทธศาสตร์ (Strategies) หมายถึง แนวทาง มาตรการ หรือวิธีดำเนินงานสำคัญต่อการบรรลุผลตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ สามารถบอกได้ว่า “เราจะไปถึงจุดหมายที่เราต้องการได้อย่างไร” รวมทั้งเป็นเงื่อนไขการมอบหมายงานให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบต่าง ๆ รับผิดชอบไปดำเนินการต่อ (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2555)

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ เป็นแนวทาง วิธีการสำคัญที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

2.4.2 ความหมายของแผนยุทธศาสตร์

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) ได้ให้ความหมายของแผนยุทธศาสตร์ไว้ว่า เป็นเอกสารที่ระบุวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดำเนินงานและบอกทิศทางขององค์กรในระยะยาว โดยใช้เป็นเครื่องมือในการประสานและกำกับติดตามการดำเนินงานในหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน และเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และภายในองค์กร เพื่อคาดการณ์แนวโน้มสถานการณ์ และกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้สัมพันธ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ของหน่วยงาน (Corporate Goal) (สำนักนโยบายยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงการคลัง, ม.ป.ป.) และวางแผนในการจัดทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเป็นประโยชน์สุขของประชาชนที่ได้รับการบริการหรือการส่งเสริมอาชีพและคุณภาพชีวิตอย่างพึงพอใจ

จากความหมายที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง แผนระยะยาวที่บอกทิศทางการดำเนินงานขององค์กร ในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างจำกัดเพื่อบรรลุเป้าหมาย และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีความสอดคล้องกับแนวโน้มสถานการณ์ของอนาคตเป็นตัวกำหนด

2.4.3 คำจำกัดความในส่วนที่เกี่ยวข้อง

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง ภาพอนาคตระยะยาวที่เราต้องการให้เป็นภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนด

พันธกิจ (Mission) หมายถึง เป็นขอบเขตการดำเนินงานบ่งบอกถึงวิธีการ แผนการ ที่องค์กรหน่วยงานบรรลุวิสัยทัศน์ที่วางไว้

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) หมายถึง ประเด็นหลักที่ต้องดำเนินการ โดยการนำพันธกิจแต่ละข้อมาพิจารณาว่า ต้องการดำเนินการในประเด็นใดเป็นพิเศษ และต้องการ ให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

เป้าประสงค์ (Goal) หมายถึง เป้าหมายที่องค์กรต้องการบรรลุโดยพิจารณาว่า หากสามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จตามประเด็นยุทธศาสตร์แล้ว ใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ และได้รับประโยชน์อย่างไร

ตัวชี้วัด (Key Performance Indicators) หมายถึง สิ่งที่จะเป็นตัวบอกว่าองค์กร สามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้หรือไม่ ต้องพิจารณาหาเหตุปัจจัยที่เป็นตัวบ่งชี้ ดังกล่าว และต้องใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนทั้งคำจำกัดความ และการระบุขอบเขตโดยตัวชี้วัดนี้จะถูกนำไป เป็นหลักในการกำหนดค่าเป้าหมาย

ค่าเป้าหมาย (Target) หมายถึง ค่าของตัวชี้วัดความสำเร็จที่องค์กรที่ต้องการบรรลุ โดยการกำหนดว่าการบรรลุเป้าหมายในแผนงานนั้น ๆ หน่วยงานต้องการทำอะไร ให้ได้จำนวนเท่าไร และภายในระยะเวลาเท่าใด

กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง แนวทางที่องค์กรจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดหมาย โดยกลยุทธ์นี้จะกำหนดขึ้นจากการพิจารณาปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นสำคัญ ทั้งนี้ต้องได้ว่าเราทำไป เพื่ออะไร เราอยู่ที่ไหน เราจะไปจุดไหน และเราจะไปจุดนั้นได้อย่างไร

2.4.4 กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2561) อธิบาย ความสำคัญของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) แผนยุทธศาสตร์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเอง ได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลง เพราะการวางแผนยุทธศาสตร์ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์บริบท และสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงาน

2) แผนยุทธศาสตร์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานในทุกระดับใน องค์กรมีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของหน่วยงาน เนื่องจากเป็นการวางแผน ภายในองค์กร ไม่ใช่เป็นการวางแผนและสั่งการจากหน่วยงานภายนอก

3) แผนยุทธศาสตร์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่สอดคล้องกับการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นแนวทางหลักในการบริหารภาครัฐ และใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานในมิติใหม่ของการ ปฏิรูประบบราชการ

4) แผนยุทธศาสตร์ เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting : SPBB) ซึ่งสำนักงบประมาณ กำหนดให้หน่วยงานจัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจการจัดสรรงบประมาณลงไปหน่วยงาน

5) แผนยุทธศาสตร์ เป็นการวางแผนที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนด “ยุทธศาสตร์” ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ที่แตกต่างจากเดิมที่ไม่ผูกติดกับข้อจำกัดและปัญหาเก่าในอดีต

ดังนั้น แผนยุทธศาสตร์จึงเป็นการวางแผนที่ทำหายความสามารถ ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ขององค์กรที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4.5 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยพื้นฐาน 5 ประการ (กองนโยบายและยุทธศาสตร์ พัฒนาการประมง กรมประมง, 2561) คือ

1) การกำหนดทิศทาง (Direction Setting) การกำหนดทิศทางขององค์กร ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ (Vision) และการกำหนดภารกิจ (Mission) หรือกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน จะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางในระยะยาว ชั้นแรกองค์กรจะต้องระบุภารกิจและเป้าหมายหลักที่สำคัญ ซึ่งหมายถึงประกาศหรือข้อความขององค์กรที่พยายามกำหนดว่าจะทำอะไรในปัจจุบัน และกำลังจะทำอะไรในอนาคต และจะก้าวไปสู่องค์กรแบบใดเพื่อบรรลุสู่ความเป็นเลิศเหนือคู่แข่ง

2) การประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) การประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กรจะประกอบด้วย การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งทั่วไปจะใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ในการประเมินสถานการณ์ อันจะช่วยให้ผู้บริหารกำหนดจุดแข็งจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก

3) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) การกำหนดยุทธศาสตร์ เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวบนรากฐานของโอกาสและอุปสรรค และจุดแข็งจุดอ่อน จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน โดยองค์กรจะต้องกำหนดและเลือกยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับองค์กร โดยผู้บริหารต้องพยายามตอบคำถามว่าทำอย่างไรองค์กรจึงจะไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์

4) การดำเนินยุทธศาสตร์ (Strategy Implementation) การดำเนินยุทธศาสตร์ หรือการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ คือ กระบวนการที่ผู้บริหารแปลงยุทธศาสตร์และนโยบายไปสู่แผนการดำเนินงาน การกำหนดรายละเอียดด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณ หรือวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

5) การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) การควบคุมกลยุทธ์เป็นหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลยุทธศาสตร์ที่นำไปปฏิบัติ เพื่อให้แน่ใจว่ายุทธศาสตร์นั้นจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ตรงตามแผนที่ตั้งไว้

2.4.6 ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

ในการวางแผนยุทธศาสตร์มีขั้นตอนกระบวนการ และวิธีการ (ดำรงค์ วัฒนา, ม.ป.ป.) ดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมจัดทำแผน

1.1) การจัดทำยุทธศาสตร์ เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ทุกภาคส่วน เริ่มจากการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย บุคลากรระดับรองหัวหน้าหน่วยงานเป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีผู้นำ

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นคณะทำงาน และสมควรมีที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวางแผน ยุทธศาสตร์ร่วมด้วยเพื่อพิจารณาร่างยุทธศาสตร์ และนำเสนอต่อที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ของหน่วยงานเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

1.2) การรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูล เพื่อประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลด้านสังคม การเมือง การบริหารและการปกครอง เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และข้อมูลขององค์กร

2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพในปัจจุบันขององค์การ หน่วยงานจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ประกอบด้วยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในกรณีของแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ควรประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วย-รัฐวิสาหกิจ ผู้บริหาร สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรภาคเอกชนและประชาชน เพื่อระดมความคิดเห็นและวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลปัญหา ความต้องการ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่แสดงถึงโอกาส ข้อจำกัด จุดแข็ง จุดอ่อน ในการพัฒนาจังหวัด โดยใช้หลักการ SWOT สำหรับหน่วยงานทั่วไป ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีผู้เกี่ยวข้องสำคัญร่วมประชุม และครั้งสุดท้ายเชิญผู้แทนภาคประชาสังคมและภาคเอกชนเข้าร่วมประชุม

3) ขั้นตอนการจัดทำวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) เป้าประสงค์ (Goals) ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issue) กลยุทธ์ (Strategic) และแผนปฏิบัติการ (Action Plan) โดยคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ ร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) นำผลจากการวิเคราะห์ SWOT ยกร่างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกำหนดกลยุทธ์หลักของยุทธศาสตร์ ต่อมาคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ นำเสนอร่างวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์หลักของยุทธศาสตร์ให้คณะผู้บริหารหรือกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการให้ความเห็นชอบ และแจ้งที่ประชุมคณะกรรมการจังหวัดรับทราบ (กรณีจังหวัด) และสำหรับจังหวัด คณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ ร่วมกับส่วนราชการในจังหวัด จัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) 4 ปี และแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ประจำปี ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์หลัก

2.4.7 การนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ

การนำแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัตินับเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเป็นการใช้ความสามารถในการที่จะผลักดันการทำงานให้บรรลุผลลัพธ์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยจะต้องทำให้หน่วยงานยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการนั้น และพร้อมจะนำแนวทางนั้นไปดำเนินการอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม มีการแสวงหาวิธีการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ และให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วม โดยมีแนวทางการนำแผนไปปฏิบัติพอสังเขป ดังนี้

1) ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจ และผลักดันให้มีการดำเนินงานตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพและสม่ำเสมอ

2) ให้หน่วยงานจัดทำแผนระยะกลางและจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) และดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล

3) เร่งรัดให้หน่วยงานดำเนินงานเผยแพร่ เสริมความรู้ความเข้าใจสาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบ และมีส่วนร่วมให้การสนับสนุน เพื่อให้การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

4) มีการกำหนดภารกิจความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อความสอดคล้องของแผนงาน แผนงบประมาณ แผนอัตรากำลัง และลดความซ้ำซ้อนของงาน

5) วางแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้อง

6) พัฒนาระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่มุ่งเน้นการประเมิน เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน

2.4.8 การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation)

การติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์ ข้อค้นพบ สำหรับนำมาประมวลผล จัดประเภท วิเคราะห์และจัดกระทำต่าง ๆ ให้เป็นสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้น การติดตามและประเมินผลจึงเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการ โดยการติดตามผล (Monitoring) และการประเมินผล (Evaluation) มีรายละเอียดเนื้อหา องค์ประกอบ ประเภท รูปแบบ รายละเอียด (สำนักงบประมาณ รัฐสภา, 2559) ดังต่อไปนี้

1) การติดตามผล (Monitoring) เป็นกระบวนการตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงานแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมของส่วนราชการ โดยระบุจุดแข็ง ข้อบกพร่อง และเสนอมาตรการแก้ไข เพื่อนำไปปรับแผนระหว่างดำเนินการให้เกิดผลผลิตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.1) องค์ประกอบของการติดตามผล ประกอบด้วย (1) ระบบข้อมูล ได้แก่ ระบบข้อมูลเพื่อการติดตามผล มีความสำคัญและจะต้องเริ่มจากกำหนดว่าข้อมูลประเภทใดที่ต้องการ แล้วจึงนำมาวางแผนในการเก็บข้อมูล ซึ่งควรจะต้องเลือกใช้ว่าเป็นข้อมูลปฐมภูมิหรือข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิจะต้องสร้างเครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ หรือแบบรายงาน และควรจะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนเพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรง และมีความน่าเชื่อถือ สำหรับข้อมูลทุติยภูมิต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนนำไปใช้ และ (2) ระบบรายงาน การติดตามผลเป็นการตรวจสอบการดำเนินโครงการ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานหรือปัญหาอุปสรรค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง หรือพัฒนาการปฏิบัติงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจัย ดังนั้น การติดตามผลที่ดีควรติดตามเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.2) ประเด็นหลักในการติดตามผล ได้แก่ (1) ด้านปัจจัยหรือทรัพยากร (Resource) เพื่อตรวจสอบงาน/โครงการได้รับปัจจัยหรือทรัพยากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพตามเวลาที่กำหนดไว้ โดยจะเน้นติดตามเรื่องบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ว่ามีความเหมาะสมและพอเพียงตามกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร (2) ด้านโครงการ (Project) กิจกรรม (Activity) เพื่อตรวจสอบว่า ได้รับการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เน้นการติดตามว่าแต่ละกิจกรรมเป็นไปตามกำหนดเวลาตามขั้นตอนตามแผนหรือไม่ อย่างไร และ (3) ด้านผลการดำเนินงาน

(Output) เพื่อตรวจสอบว่าได้ผลตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เน้นติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้

1.3) ประเภทการติดตามผล การติดตามผลในระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ แบ่งตามประเภทได้ดังนี้ (1) การติดตามผลโดยใช้แบบรายงาน (Periodic Performance Report Monitoring) เป็นรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสามารถติดตามผลได้อย่างกว้างขวาง โดยจะใช้การติดตามผลที่เกิดขึ้นจริงเปรียบเทียบกับแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจรายงานเป็นรายเดือน รายไตรมาส และสรุปเป็นรายปีในลักษณะข้อมูลสะสมก็ได้ (2) การติดตามผลแบบเร่งด่วน (Quick Monitoring) เป็นการติดตามผลการดำเนินงานของแผนงาน/โครงการ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการควบคุมการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด หรือกรณีที่พบปัญหาอุปสรรค จำเป็นต้องติดตามผลแบบเร่งด่วนเพื่อหาทางแก้ไข และ (3) การติดตามผลเฉพาะเรื่องเชิงลึก (In-depth Monitoring) เป็นการติดตามผลการดำเนินงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณของผลผลิต/โครงการตามตัวชี้วัด วิเคราะห์ความสอดคล้องด้านยุทธศาสตร์ เป้าหมาย ผลผลิตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การติดตามดังกล่าวจำเป็นต้องมีการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบครอบคลุมประเด็น การเตรียมความพร้อมจึงมีความสำคัญในการลงพื้นที่ภาคสนาม

2) การประเมินผล (Evaluation) คือ การวัดผลงานของแผนงาน/โครงการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยการค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผล ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของแผนงาน/โครงการ เพื่อให้สอดคล้องระหว่างค่าใช้จ่ายและกิจกรรมกับภารกิจและพันธกิจของส่วนราชการตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

2.1) ประเภทของการประเมินผล การประเมินผลมีหลายประเภทซึ่งแต่ละประเภทจะมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน การประเมินแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2548) ได้แก่

(1) การประเมินผลก่อนดำเนินโครงการ (Ex-Ante/Preliminary) คือ การประเมินที่เกิดขึ้นก่อนการดำเนินโครงการ ซึ่งมักจะเป็นการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ ได้แก่ 1) การประเมินความต้องการ (Need Assessment) 2) การประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility Evaluation) และ 3) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

(2) การประเมินผลระหว่างการดำเนินโครงการ (On-going Evaluation) คือ การประเมินที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการว่ามีความรวดเร็วหรือล่าช้าไปตามแผนการที่กำหนดไว้หรือไม่ มีการใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับความก้าวหน้าของการดำเนินงานหรือไม่ เกิดปัญหาอุปสรรคใดบ้าง ซึ่งเน้น 1) การติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงาน และ 2) การประเมินกระบวนการ (Process)

(3) การประเมินผลหลังดำเนินโครงการ (Ex-Post/Summative-Evaluation) คือ การประเมินเพื่อวิเคราะห์ว่าโครงการได้ดำเนินการไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่และได้ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และเกิดอุปสรรคใดขึ้นบ้าง ตลอดจนสรุปบทเรียน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการในลักษณะเดียวกันในอนาคตต่อไป

โดยจะให้ความสำคัญกับ 1) การประเมินผลผลิต (Output Evaluation) 2) การประเมินผลลัพธ์/ผลกระทบ (Outcome /Impact Evaluation) และ 3) การประเมินด้วยการติดตามหลังดำเนินการได้เสร็จไปแล้วระยะหนึ่ง (Follow-up Evaluation)

2.2) รูปแบบการประเมิน รูปแบบการประเมินมีความหลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน รูปแบบเกือบทั้งหมดพัฒนามาโดยชาวต่างประเทศ คนไทยพยายามนำรูปแบบเหล่านั้นมาประยุกต์ให้เหมาะสม (พิสนุ พงศ์ศรี, 2549) สำหรับหนึ่งในรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้กันแพร่หลาย ได้แก่ การประเมิน CIIP Model ของ D.Stufflebeam ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (ชัยสิทธิ์ เถลิ้มมีประเสริฐ, 2546) ได้แก่

(1) การประเมินผลบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินผลแผนงาน/โครงการในภาพกว้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ของแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

(2) การประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินผลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การประเมินด้านอัตรากำลัง งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ว่าเพียงพอหรือไม่ การประเมินผลปัจจัยเบื้องต้นจะช่วยให้ได้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจว่าควรปรับปรุงวัตถุประสงค์ การวางแผนและการดำเนินการอย่างไร

(3) การประเมินผลกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนแผนงาน โครงการ ที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับนักประเมิน เป็นการบันทึกสะสมข้อมูลระหว่างการทำงานและค้นหาคำตอบว่าระบบการทำงาน กลไก ขั้นตอนการทำงาน ความสัมพันธ์ การสื่อสารมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ จะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

(4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดผลและแปลความหมายของผลความสำเร็จของแผนงาน/โครงการ โดยทั่วไปการประเมินผลผลิตเป็นการเปรียบเทียบผลงานที่ทำได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ โดยผู้ประเมินจะต้องอธิบายถึงสาเหตุ ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยอาจใช้รายงานการประเมินผลสภาวะแวดล้อม การประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น และการประเมินผลกระบวนการประกอบในการวิเคราะห์พร้อมด้วย

ตารางที่ 5 ความแตกต่างระหว่างการติดตามผลและการประเมินผล

สาระสำคัญ	การติดตามผล	การประเมินผล
ความถี่/ระยะเวลา (Frequency)	อยู่ในช่วงระยะเวลาที่ดำเนินโครงการ เป็นงานที่ทำตามปกติ	ดำเนินการได้ทุกขั้นตอนตั้งแต่ก่อน/ระหว่าง/สิ้นสุดการดำเนินโครงการดูความสำเร็จของผลผลิต/ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ตารางที่ 5 ความแตกต่างระหว่างการติดตามผลและการประเมินผล (ต่อ)

สาระสำคัญ	การติดตามผล	การประเมินผล
เป้าหมาย (Purpose)	เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาระหว่างดำเนินงาน/โครงการ	เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ ผลกระทบของโครงการให้ดีขึ้นในอนาคตหรือเพื่อตัดสินความสำเร็จของโครงการ
จุดเน้น (Focus)	ดูปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และแผนการดำเนินงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ	ดูความสำเร็จของผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบ และความคุ้มค่าของโครงการ
แหล่งข้อมูล (Information Sources)	ดำเนินการในระบบปกติ มีการออกเก็บข้อมูล การรายงาน ความก้าวหน้า การประเมินแบบเร่งด่วน	เหมือนกับการติดตาม แต่ใช้วิธีการสำรวจ/การศึกษาวิจัย
ผู้จัดทำติดตามและการประเมินผล (Undertaken by)	หน่วยงานเจ้าของโครงการ ผู้ปฏิบัติงานของโครงการ หน่วยงานกลางภายนอก	หน่วยงานเจ้าของโครงการ ผู้ประเมินจากหน่วยงานภายนอก/ผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ

ที่มา: ปรับจาก Good Monitoring and Evaluation Practice โดย Talor, Laurence, 2001. อ้างอิงใน คู่มือแนวทางการติดตามประเมินผล สำนักงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559

จากตารางดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า แม้ว่าการติดตามและการประเมินผลจะเป็นกิจกรรมที่ต่างกัน แต่กิจกรรมทั้งสองประเภทมีความเกี่ยวข้องและต่อเนื่องกัน และเมื่อนำมาใช้ด้วยกันจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรม ระหว่างที่แผนงาน/โครงการดำเนินการอยู่และมีความพร้อมอยู่เสมอที่จะทำการแก้ไขได้ทันทีที่โครงการเกิดปัญหาหรือไม่เป็นไปตามแผน ตัดสินใจได้อย่างมีระบบ เนื่องจากมีฐานข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อจัดทำโครงการในอนาคตให้ดีขึ้น

2.5 บริบทพื้นที่ศึกษา

2.5.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

จังหวัดตรัง เป็นจังหวัดหัวเมืองตั้งอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่พบสนับสนุนว่า ดินแดนแถบนี้มีผู้คนเริ่มตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยตั้งแต่มุขก่อนประวัติศาสตร์ โดยพบสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เครื่องมือหิน เศษหม้อสามขา เศษ

เครื่องปั้นดินเผา กระจายตามถ้ำและเพิงผาต่าง ๆ อาทิ แหล่งโบราณคดีเขาสามบาตร แหล่งโบราณคดีภูเขาสาย เป็นต้น

เมืองตรังเดิมเป็นหัวเมืองขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช สมัยนั้นเมืองนครศรีธรรมราช มีหัวเมืองต่าง ๆ ในการปกครอง 12 เมืองด้วยกัน เมืองตรังเป็นหนึ่งในเมือง 12 นักขัตร์มีสัญลักษณ์ใช้ตราม้า (มะเมีย) กำหนดให้ทำหน้าที่เมืองท่าหน้าด่านสำหรับการติดต่อค้าขาย หรือสร้างสัมพันธไมตรีดินแดนอื่น ๆ ทางตะวันตก

พัฒนาการสำคัญของจังหวัดตรังในการเข้าสู่รูปแบบการปกครองยุคปัจจุบัน เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีการแต่งตั้งพระอภัยคุณาศรีรักษา (คอซิมบี๊) ผู้ว่าราชการเมืองกระมาเป็นผู้ว่าราชการเมืองตรังและพระราชทานบรรดาศักดิ์ใหม่เป็นพระยารัฐประดิษฐ์มหิศรภักดี ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานความเจริญให้กับเมืองตรังหลายอย่าง ทั้งการจัดวางผังเมือง สร้างท่าเรือกันตังเพื่อเป็นจุดรับส่งสินค้า และนำพันธุ์ยางพาราเข้ามาให้ราษฎรได้ปลูกที่อำเภอกันตังเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ก่อนจะพัฒนาเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดตรัง และของประเทศต่อมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่จังหวัดเลียบชายฝั่งทะเลตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 4,917.519 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,088,399.375 ไร่ มีขนาดพื้นที่เป็นลำดับที่ 4 ของภาคใต้ มีพื้นที่ชายฝั่งตลอดแนวเขตจังหวัดยาว 119 กิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่จำนวน 46 เกาะ โดยมีเกาะที่สำคัญ เช่น เกาะลิบง ซึ่งเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีเกาะมุกด์ เกาะกระดาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เป็นต้น

จังหวัดตรัง มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอควนขนุน อำเภอกงหรา อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล และทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอคลองท่อม อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ โดยทั่วไปจะเป็นเนินสลับด้วยภูเขาใหญ่เล็กกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป พื้นที่ราบเรียบมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่เป็นเนิน ทางทิศตะวันออกมีเทือกเขาบรรทัดยาวจากเหนือจรดใต้และเป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างจังหวัดตรังและพัทลุง มีพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ เป็นป่าดิบชื้น สำหรับพื้นที่ที่อยู่ติดทะเล ป่าชายเลนยังคงมีความสมบูรณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มีแม่น้ำสายสำคัญ 2 สาย ได้แก่ 1) แม่น้ำตรัง มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดกระบี่ มีความยาว 123 กิโลเมตร มีลำน้ำสาขาสำคัญ 7 สาย ไหลผ่านท้องที่จังหวัดตรัง 5 อำเภอ คือ อำเภอรัษฎา อำเภอห้วยยอด อำเภอวังวิเศษ อำเภอเมืองตรัง และอำเภอกันตัง และไหลลงทะเลอันดามันที่ปากน้ำกันตัง อำเภอกันตัง 2) แม่น้ำปะเหลียน มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล มีความยาว

ประมาณ 58 กิโลเมตร มีลำน้ำสาขาสำคัญ 7 สาย ไหลผ่าน 2 อำเภอ คือ อำเภอปะเหลียน และ อำเภอย่านตาขาว แล้วไหลลงสู่ทะเลอันดามันที่ปากน้ำปะเหลียน อำเภอปะเหลียน

สภาพทางสังคม ประชาชนชาวตรังโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 84.06 ส่วนศาสนาอิสลาม ร้อยละ 15.74 และศาสนาคริสต์มีอยู่บ้างเล็กน้อย ถึงแม้จะมีการนับถือหลายศาสนา แต่ก็ไม่มี ความขัดแย้งแต่อย่างใดต่างก็เกื้อกูลกันอย่างดี ด้านวัฒนธรรมประเพณี ก็เป็นการผสมผสานทั้งวัฒนธรรมไทยกับจีน เนื่องจากประชาชนในเขตเมืองส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยผสมจีน ในขณะที่ประชาชนในชุมชนชายฝั่งทะเลส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลามและยังคงยึดถือ ประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา แต่ไม่เคร่งครัดเหมือน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้จังหวัดตรัง มีลักษณะของชุมชนพหุวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์

ประชาชนชาวตรังส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 1,659,188 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.16 ของพื้นที่ เป็นครัวเรือนเกษตรกร จำนวน 220,647 ครัวเรือน สำหรับพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยยางพารามีพื้นที่ปลูกจำนวน 1.16 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 88 โดยปลูกกระจายอยู่ทุกอำเภอ ส่วนปาล์มน้ำมันมีแนวโน้มปลูกเพิ่มขึ้น โดยปลูกทดแทนพื้นที่ยางพาราหมดอายุ มีพื้นที่ 2.2 แสนไร่ ส่วนพืชเศรษฐกิจไม้ผลต่าง ๆ ได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง มีปลูกไม่มากนัก และสำหรับข้าวมีพื้นที่ปลูกอยู่ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอห้วยยอด อำเภอนาโยง และอำเภอเมืองตรัง เนื้อที่ประมาณ 10,071 ไร่ นอกจากนี้ก็มีการทำอาชีพ การประมงโดยตลอดแนวชายฝั่งประมาณ 119 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอสิเกา อำเภอกันตัง อำเภอหาดสำราญ และอำเภอปะเหลียน มีชุมชนชาวประมงชายฝั่งทะเล 55 ชุมชน และมีครัวเรือนที่มีอาชีพทำการประมง 5,129 ครัวเรือน ซึ่งทำให้ผู้คนมีวิถีชีวิตที่แตกต่างตามภูมิโนเวศเขา ป่า นา เล

จังหวัดตรังมีมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่

1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนาที่สำคัญ อาทิ แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ได้แก่ ยางพารา ต้นแรกของประเทศไทย พิพิธภัณฑสถานพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี และอนุสาวรีย์พระยารัษฎานุ สถานีรถไฟกันตัง และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น พระนอนทรงเครื่องโนรา วัตถุเขาทอง โบสถ์คริสต์ ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย เป็นต้น

2) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ สามารถแบ่งได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางบก และทางทะเล โดยสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ได้แก่ หมู่เกาะ โดยมีเกาะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ 1) เกาะลิบง เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในทะเลตรัง มีแหล่งผืนหญ้าทะเลที่เป็นอาหารของพะยูนที่ใหญ่ที่สุด 2) เกาะสุกร เกาะขนาดใหญ่ที่อยู่ห่างชายฝั่งเพียง 3 กิโลเมตร และมีประชากรอาศัยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม มีผลไม้ที่มีชื่อเสียง คือ แตงโม ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของคนตรัง 3) เกาะกระดาน มีชายหาดที่มีทรายขาวละเอียด น้ำใสจนสามารถมองเห็นแนวปะการังอย่างชัดเจน และ 4) เกาะเชือก เป็นจุดดำน้ำที่มีชื่อเสียงของทะเลตรัง รวมถึงอ่าวและชายหาด จังหวัดตรังมี อุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ครอบคลุมพื้นที่ 2 อำเภอ คือ อำเภอกันตัง และอำเภอสิเกา มีอาณาเขตชายฝั่งทะเลกว่า 20 กิโลเมตร สำหรับชายหาดที่สำคัญ ได้แก่ หาดปากเมง หาดฉางกลาง หาดยาว หาดหยงหลิง หาดสั้น หาดเจ้าไหม ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยว

ธรรมชาติทางบก ประกอบด้วย ภูเขาและป่าไม้ ได้แก่ สวนพฤกษศาสตร์สากลภาคใต้ (ทุ่งค่าย) มีพื้นที่ 2,600 ไร่ บริเวณผืนป่าแห่งนี้แบ่งเนื้อที่ในการศึกษาพรรณไม้ประเภทต่าง ๆ อาทิ สวนสิรินธร มหาวิทยาลัยสวนกล้วยไม้ สวนเฟิร์น สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาช่อง เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทย รวมถึง น้ำตก บ่อน้ำร้อน สำหรับน้ำตกด้วยสภาพพื้นที่จังหวัดตรังฝั่งตะวันออกมีแนวเทือกเขาบรรทัดทอดยาวแบ่งเขตแดนตรัง-พัทลุง ทำให้ตลอดแนวมีน้ำตกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตกโตนเต๊ะ น้ำตกขนาดใหญ่ มีน้ำไหลผ่านแอ่งหินตลอดสาย นอกจากนี้ยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีน้ำตกเขาช่อง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เก่าแก่ของจังหวัด มีทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และน้ำตกสายรุ้ง เป็นน้ำตกชั้นเดียวที่ลงมาจากผาสูงใหญ่ บ่อน้ำร้อนมีวนอุทยานบ่อน้ำร้อนกันตัง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาหวาง ป่าควนแค และป่าน้ำราบ เนื้อที่ประมาณ 500 ไร่

3) เทศกาลงานประเพณี จังหวัดตรังมีเทศกาลงานประเพณีของจังหวัดที่มีความโดดเด่น หลากหลาย ได้แก่ งานวิวาท์ใต้สมุทร จัดระหว่างวันที่ 13 – 15 กุมภาพันธ์ของทุกปี งานเทศกาลขนมเค้กและหมูย่างเมืองตรัง งานประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นประเพณีที่ชาวจีนในตำบลทุ่งยาวปฏิบัติสืบต่อมาอย่างยาวนานกว่า 100 ปี งานประเพณีถือศีลกินผัก เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวจีนในจังหวัดตรัง นอกจากนี้ก็มีงานประเพณีที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม ทั้งประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลากพระ ประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นต้น

2.5.2 หน่วยงานหลักและหน่วยงานหนุนเสริมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

1) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง เป็นองค์กรหลักในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกระดับให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ การส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาและผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตลอดจนปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว และสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีการบริการที่ดี มีคุณภาพ และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น โดยมีแผนงานโครงการเน้นการพัฒนาด้านบุคลากรการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนท่องเที่ยว

2) สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง เป็นหน่วยงานในการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดตรัง สร้างสรรค์สินค้าการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ บูรณาการการขับเคลื่อนห่วงโซ่อุปทานให้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพและกระจายรายได้อย่างยั่งยืน พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการตลาด ที่ผ่านมีการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยในปี 2560 – 2561 โครงการ 12 ชุมชนสีเขียวเที่ยวได้ทั้งปี @ตรัง ปี 2562 โครงการ “เที่ยวอย่างฟิน กินอย่างสุนทรีย์” นำเสนอชุมชนท่องเที่ยวผนวกกับอาหารถิ่น และปี 2563 กิจกรรมคิดถึง...ชุมชนท่องเที่ยว ภายใต้โครงการคิดถึง Local & Culture

3) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาระบบและกลไกการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนากิจการบริการจัดการชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาระบบกลไกและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OVC) ต่อมาในปี 2561 – 2562 มีนโยบาย OTOP นวัตกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดในชุมชน โดยมีการสนับสนุน 45 ชุมชน และในปี 2563 มีการจัดทบทวนประเภทชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม

4) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง เป็นองค์กรในการบูรณาการทางวัฒนธรรมและนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยในปี 2563 มีโครงการ “บวร On Tour” ต้นแบบชุมชนเที่ยววิถีวัฒนธรรมเต็มรายได้เศรษฐกิจชุมชนนำร่องต้นแบบจังหวัดละ 1 แห่ง และชุมชนคุณธรรม บวร On Tour 12 ชุมชน

5) สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง เป็นหน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีขีดความสามารถในการผลิตและจัดการสินค้า การศึกษาวิจัยและพัฒนางานด้านการส่งเสริมการเกษตร และบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตร กิจกรรมยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ได้มาตรฐาน และติดตามประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง เป็นหน่วยงานส่งเสริมพัฒนาเพื่อเพิ่มผลิตภาพภาคอุตสาหกรรมการผลิต การพัฒนาระบบสารสนเทศด้านอุตสาหกรรม และการกำกับดูแลการประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ Creative Industry Village (CIV) โดยเริ่มขับเคลื่อนตั้งแต่ปี 2561 จากบ้านควนสวรรค์ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง เป็นหมู่บ้านต้นแบบและมีการสนับสนุนงบประมาณจากแผนพัฒนาจังหวัดตั้งแต่ปี 2561 เริ่มดำเนินการใน 5 หมู่บ้านได้แก่ บ้านเขากอบ อำเภอห้วยยอด บ้านพรุจูด (บ่อหินฟาร์มสเตย์) ตำบลบ่อหิน อำเภอสิเกา บ้านลำขนุน อำเภอย่านตาขาว และบ้านเขาหลัก ตำบลน้ำมุด อำเภอเมือง และในปี 2563 มีการสนับสนุน 3 พื้นที่ในโครงการ หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สู่การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ได้แก่ บ้านควนสวรรค์ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง บ้านเขาหลัก ตำบลน้ำมุด อำเภอเมือง และบ้านพรุจูด (บ่อหินฟาร์มสเตย์) ตำบลบ่อหิน อำเภอสิเกา

7) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน (อพท.) เป็นหน่วยงานกำหนดนโยบาย และแผนการบริหารการพัฒนาในพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนรวมถึงการประสานกับหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และประชาชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับจังหวัดตรังอยู่ภายใต้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอันดามัน โดยที่ผ่านมามีการหนุนเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ ผลการขับเคลื่อนการทำงานมีการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสำรวจศักยภาพชุมชนต้นแบบ การทบทวนจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยในปี 2560 ได้แก่ บ่อหินฟาร์มสเตย์ บ้านลำขนุน ปี 2561 ได้แก่ นาหมื่นศรี และบ้านเขาหลัก ปี 2562 ได้แก่ บ้านหน้าเขาในวัง และบ้านน้ำราบ ปี 2564 บ้านน้ำราบ และเมืองเก่ากันตัง

8) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ได้ระบุวิชาสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในรายวิชา “การจัดการท่องเที่ยวชุมชน” เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และวิวัฒนาการของการท่องเที่ยวชุมชน การวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึก การพัฒนาศักยภาพ การสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยว บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางการจัดการที่ดี ซึ่งที่ผ่านมาทางมหาวิทยาลัย มีโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ 1) โครงการการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวโฮมสเตย์โดยชุมชน (Homestay Management by Khao Lak Community) 2) การอบรมเชิงปฏิบัติการการวางแผนจัดรายการนำเที่ยว และการบริการสู่ความเป็นเลิศ การสร้างต้นแบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาหลัก จังหวัดตรัง อย่างยั่งยืน และ 3) โครงการบริการวิชาการ โครงการพัฒนาชุมชนตำบลบ่อหินสู่ความเข้มแข็ง

9) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยว) ระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ได้ระบุวิชาสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในรายวิชา “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน” เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของชุมชนในการอนุรักษ์พื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิธีการทำงานกับชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการท่องเที่ยว สารบบธุรกิจชุมชน กลไกและกลยุทธ์ที่จะดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน การประสานงานระหว่างองค์กร รวมทั้งแนวทางชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งที่ผ่านมาทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง มีโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ 1) คณะพาณิชยศาสตร์ฯ ม.อ.ตรัง ลงพื้นที่ตำบลลำภูรา วางแผนสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน 2) คณะพาณิชยศาสตร์ฯ ม.อ.ตรัง ร่วมวางแผนสร้างชุมชนเข้มแข็ง ตามโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน ร่วมวางแผนกับภาคเครือข่ายผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลลำภูรา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง และ 3) คณะพาณิชยศาสตร์ฯ ม.อ.ตรัง ร่วมกิจกรรมสืบสานตำนานข้าว ตอนเมล็ดข้าวสู่การเรียนรู้ ร่วมกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านในพื้นที่ บัณฑิตอาสา อาสาสมัครชุมชน และนักศึกษา อาสาตำบลจากตำบลควนปริง ตำบลนาข้าวเสีย ตำบลนาหมื่นศรี ตำบลนาโยงใต้

10) มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์นอกที่ตั้งตรัง เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ได้ระบุวิชาสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในรายวิชา “การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” และ “การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย” เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ประเภท ความสำคัญ และลักษณะของการพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย การพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน และการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาทางมหาวิทยาลัยมีโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ 1) อบรมหลักสูตร “การเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์นวัตกรรมการท่องเที่ยววิถีใหม่เพื่อชุมชน” ปี 2564 2) โครงการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง: การยกระดับการให้บริการด้านอาหารเครื่องดื่มและสถานที่

จัดเลี้ยง ปี 2563 3) คณะกรรมการทำงานฝ่ายประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในกิจกรรมแข่งขันลูกกลม ชมถ้าเขาช่างหาย เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2563 จังหวัดตรัง และ 4) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งทางการท่องเที่ยวและการบริการเพื่อยกระดับศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศ ปี 2562

11) สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่เป็นตัวแทนของเอกชนในจังหวัดตรังในการส่งเสริม พัฒนา แก้ปัญหา ยกระดับมาตรฐานบริการท่องเที่ยวและประสานงานกับภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สำหรับการขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปี 2563 มีการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จังหวัดตรัง (E3) ตั้งแต่ปี 2562 และปี 2563 มีการเชื่อมโยงข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดที่เชื่อมโยงทั้งการท่องเที่ยวกระแสหลักและการท่องเที่ยวชุมชน

12) สมาคมการท่องเที่ยวและโรงแรมจังหวัดตรัง เป็นองค์กรภาคเอกชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจประเภทที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว และโรงแรม การสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านมาสำหรับการร่วมขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีในการส่งเสริมในด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิก เช่น กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวแรลลี่ ที่พาผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวไปเข้าชมชุมชนท่องเที่ยว

13) ชมรมส่งเสริมและพัฒนาก่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นปี 2562 เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งภาคชุมชนภาคเอกชน ภาควิชาการเข้าเป็นสมาชิกเพื่อร่วมคิดและร่วมขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

14) บริษัทประชารัฐสามัคคีจังหวัดตรัง เป็นองค์กรภาคเอกชนในรูปแบบบริษัทที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2559 ภายใต้นโยบายลดความเหลื่อมล้ำ สร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเน้นการทำงานใน 3 กลุ่มงาน การเกษตร แปรรูป และการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับบริษัทประชารัฐสามัคคีจังหวัดตรัง มีการขับเคลื่อนงานในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ชุมชนที่มีศักยภาพเชื่อมประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการมาหนุนเสริมพื้นที่ โดยมีพื้นที่สนับสนุน ได้แก่ บ้านหน้าเขาโนนวัง ตำบลหนองบัว อำเภอรัษฎา และเกาะลิบง อำเภอกันตัง

2.5.3 กลไกคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

1) คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จังหวัดตรัง (E3) เป็นกลไกตามนโยบายรัฐบาล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐ มุ่งเป้าการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเกษตร ด้านการแปรรูป และด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีคำสั่งแต่งตั้งตั้งแต่ปี 2562 และคณะทำงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานฯ มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อน การกำหนดแนวทางการปฏิบัติและแผนการดำเนินงานในพื้นที่ การประสานการปฏิบัติงานและบูรณาการ

การทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้ ในฐานะข้อมูลการพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ปี 2563 มีกลุ่มชุมชนจำนวน 19 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม A 8 ชุมชน กลุ่ม B 9 ชุมชน กลุ่ม D 2 ชุมชน โดยเกณฑ์การประเมินชุมชนแบ่งเป็นลำดับ A B C D

A: กลุ่มชุมชนต้นแบบ ควรมีการส่งเสริมด้านการตลาด

B: กลุ่มชุมชนที่อยู่ในระดับดี ควรมีการพัฒนาในบางด้าน

C: กลุ่มชุมชนที่กำลังเริ่มต้น มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแต่ยังขาดการจัดการที่ดีที่

เป็นระบบ

D: กลุ่มชุมชนที่กำลังยกระดับชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว

2) คณะกรรมการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

หลักเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ชุมชนมีแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากฐานทรัพยากรที่มีอย่างมีอัตลักษณ์ และเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนตนเองทำให้ชุมชนเกิดรายได้ มีอาชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 6 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

(2) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน

(4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

(5) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(6) ด้านส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและ

ผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาดและการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก

ทั้งนี้กลุ่มที่ได้ผ่านการรับรอง “มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ดังนี้

ประจำปี 2562

1) วิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากระชังบ้านพรุจูด (บ่อหินฟาร์มสเตย์) อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

ประจำปี 2563

1) กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ระดับดีเยี่ยม

2) วิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากระชังบ้านพรุจูด (บ่อหินฟาร์มสเตย์) อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ได้รับรางวัล “มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง โดยการประยุกต์หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) เพื่อความยั่งยืน (Sustainable HIA)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยได้ประยุกต์ตามหลักเกณฑ์แนวทางการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ ของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ และแนวทางการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนงานโครงการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง จำนวน 14 คน ประกอบด้วย สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง 2 คน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง 1 คน สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง 1 คน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง 1 คน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง 2 คน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง 2 คน สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวและโรงแรมจังหวัดตรัง 1 คน สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดตรัง 2 คน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง 2 คน

2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกทางลบ ได้แก่ ผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 11 คน ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรี 1 คน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ลูกลมบ้านนาหมื่นศรี 1 คน วิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากระชังบ้านพรจุต 1 คน วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลิบง 1 คน ชุมชนท่องเที่ยวเกาะสุกร 1 คน ศูนย์ศิลปะวิถี 1 คน ย่านชุมชนเก่าย่านตาขาว 1 คน กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านโคกออก 1 คน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านหน้าเขาในวัง 1 คน วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพป้อน้ำร้อนกันตัง 1 คน และกลุ่มเครือข่ายหมอบ้านวังวิเศษจังหวัดตรัง 1 คน

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 คน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง 1 คน องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสุกร 1 คน และองค์การบริหารส่วนตำบลนาชุมเห็ด 1 คน

4) ภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้แทนชมรมส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง 1 คน

5) ภาคสื่อมวลชน ได้แก่ ผู้จัดรายการวิทยุที่มีการนำเสนอเรื่องราวชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง จำนวน 1 คน

6) ประชาชนผู้สนใจทั่วไป ได้แก่ ตัวแทนนักท่องเที่ยว/นักวิชาการที่มีประสบการณ์ท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง จำนวน 5 คน รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน	รหัสผู้ให้ข้อมูล
1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย	14	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14
2. กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกทางลบ	11	B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B9, B10, B11
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4	C1, C2, C3, C4
4. ภาคประชาสังคม	1	D1
5. ภาคสื่อมวลชน	1	E1
6. ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	5	F1, F2, F3, F4, F5
รวม	35	

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลคุณสมบัติ ดังนี้

- เป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) หรือมีส่วนสำคัญในการพัฒนาแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง
- เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบทบาทแกนนำกลุ่มองค์กรชุมชนท่องเที่ยว กลุ่มจัดตั้งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวและเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562
- เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว
- เป็นผู้แทนกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง
- เป็นผู้นำเสนอเรื่องราวการท่องเที่ยวชุมชนผ่านช่องทางการสื่อสารสาธารณะในจังหวัดตรัง
- เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ไปเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดตรังและเข้าร่วมในกิจกรรมอีเว้นท์จากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดปี พ.ศ. 2561 – 2562
- มีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการวิจัยครั้งนี้

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดำเนินการประยุกต์ตามกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) จำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกลั่นกรองพิจารณานโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2) การกำหนดขอบเขตการศึกษา และแนวทางการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3) การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Assessing) 4) การทบทวนร่างรายงานการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ (Public review) และ 5) การผลักดันการตัดสินใจ (Influencing) โดยมีรายละเอียด ขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 และ 2 การกลั่นกรองพิจารณา นโยบาย แผนงาน โครงการ หรือ กิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษาและประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping)

วัตถุประสงค์

1) เพื่อทบทวนสถานการณ์การท้องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้น จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ข้อจำกัดการท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

2) เพื่อจัดทำรายละเอียดความเชื่อมโยงของนโยบายการท้องเที่ยวโดยชุมชน ระดับชาติถึงระดับจังหวัด

3) เพื่อกลั่นกรองโครงการท้องเที่ยวโดยชุมชนในยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาการท้องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562 ที่จะศึกษาผลกระทบทางสุขภาพ

4) เพื่อกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา และจัดทำตัวชี้วัด เครื่องมือในการประเมินผลกระทบ

วิธีการดำเนินการ

1) ผู้วิจัยทบทวน รวบรวมเอกสารนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท้องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับชาติ ระดับกลุ่มจังหวัดอันดามัน และระดับจังหวัดตรัง และข้อมูล ทูติยภูมิ จากสำนักงานจังหวัดตรัง สำนักงานท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง และการท้องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สอดคล้องนโยบายการท้องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับจังหวัด และศึกษาสถานการณ์ การท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังเบื้องต้น

2) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้กำหนดนโยบายจำนวน 6 คน ประกอบด้วยกลุ่มตัวแทนภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้แก่ ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการท้องเที่ยวสำนักงานท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยการโรงแรม และการท้องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง ประธานสภาอุตสาหกรรม ท้องเที่ยวจังหวัดตรัง ประธานชมรมส่งเสริมและพัฒนาการท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

3) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Review) จากเอกสารวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ การศึกษาผลกระทบการท้องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง

เป็นระบบ โดยสืบค้นเอกสารทางวิชาการที่มีการศึกษาในประเด็นการจัดการท่องเที่ยว โดยระบุประเด็นหลัก ซึ่งงานวิจัยที่ศึกษา มิติการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง และตัวชี้วัดสำคัญตามมิติที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นร่างตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4) ผู้วิจัยดำเนินการกำหนดขอบเขตเชิงเทคนิค (Technical Scoping) โดยการนำร่างตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในข้อ 3) มาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อพัฒนาร่างตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5) ผู้วิจัยจัดเวทีประชุมกลุ่มเพื่อถกแถลงโครงการและวัตถุประสงค์ที่ต้องประเมิน พร้อมทั้งให้ความเห็นต่อร่างขอบเขตและตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 22 คน รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สรุปลงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการถกแถลงโดยสาธารณะและกำหนดขอบเขตฯ โดยสาธารณะ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน	รหัสผู้ให้ข้อมูล
1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย	7	A2, A4, A7, A8, A9, A10, A11
2. กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกทางลบ	6	B1, B2, B3, B4, B5, B6
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3	C2, C3, C4
4. ภาคประชาสังคม	1	D1
5. ภาคสื่อมวลชน	1	E1
6. ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	4	F1, F2, F3, F4

6) นักวิจัยนำตัวชี้วัดที่ผ่านการพิจารณาจากข้อที่ 5 มาจัดทำรายละเอียดตัวชี้วัดและพัฒนาเครื่องมือในการประเมินผล โดยกำหนดร่างตามประเด็นสำคัญคือ ตัวชี้วัด คำนิยาม เกณฑ์เป้าหมาย ประชากร/กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย วิธีการจัดเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ระยะเวลาการประเมิน รายละเอียดการประเมิน วิธีการประเมิน

เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแนวคำถามประชุมกลุ่ม

ผลที่ได้ สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับจังหวัด ผลคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และรายชื่อโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เลือกศึกษาผลกระทบ และร่างรายตัวชี้วัดในการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing)

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลกระทบทั้งทางบวกทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตั้ง

วิธีการดำเนินการ

1) ผู้วิจัยจัดประชุมกลุ่มย่อยผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom จำนวน 11 คน รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 1

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน	รหัสผู้ให้ข้อมูล
1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย	3	A2, A4, A11
2. กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกทางลบ	4	B1, B2, B3, B7
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	-	-
4. ภาคประชาสังคม	1	D1
5. ภาคสื่อมวลชน	1	E1
6. ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	2	F1, F2

2) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562 จำนวน 14 คน รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 สรุปกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน	รหัสผู้ให้ข้อมูล
1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย	4	A2, A3, A4, A14
2. กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกทางลบ	6	B2, B7, B8, B9, B10, B11
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	-	-
4. ภาคประชาสังคม	1	D1
5. ภาคสื่อมวลชน	1	E1
6. ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	2	F1, F2

3) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวคำถามสนทนากลุ่ม

ผลที่ได้ ร่างรายงานผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562

ขั้นตอนที่ 4 และ 5 การทบทวนร่างการประเมินผลกระทบผลกระทบด้านสุขภาพ (Public Review) และการผลักดันการตัดสินใจ (Influencing)

วัตถุประสงค์

1) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูลและข้อสรุปในรายงานการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562

2) เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562

วิธีดำเนินการ

1) ผู้วิจัยนำร่างรายงานผลการประเมินผลกระทบตามตัวชี้วัดมาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ (Expert Review) และปรับปรุงเป็นร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพเพื่อเป็นเอกสารนำเข้าไปในเวทีการทบทวนร่างรายงาน

2) ผู้วิจัยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อร่างรายงานผลการประเมินผลกระทบ และร่างข้อเสนอการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด และข้อเสนอการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง โดยนำเสนอต่อ 1) ตัวแทนกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง 2) กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรังที่รับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยว 3) ผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มจัดตั้งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน 4) กลุ่มภาคประชาสังคม ได้แก่ ประธานชมรมส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง และ 5) ประชาชนผู้สนใจทั่วไป เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง และรับฟังข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 12 คน รายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 สรุปข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	จำนวน	รหัสผู้ให้ข้อมูล
กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย	4	A2, A4, A12, A13
กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกทางลบ	5	B2, B3, B7, B8, B11
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1	C5
ภาคประชาสังคม	1	D1
ภาคสื่อมวลชน	-	-
ประชาชนผู้สนใจทั่วไป	1	F2

ผลที่ได้ ผลการทบทวนรายงานการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง และข้อเสนอการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด และข้อเสนอในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือตรวจสอบความตรงในเนื้อหา (Logical Content Validity) โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเชี่ยวชาญการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และเชี่ยวชาญการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อพิจารณาคำถามถูกต้องของเนื้อหา โดยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้างแนวคำถามรายข้อได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 แนวคำถามประชุมกลุ่มได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งนี้ เครื่องมือได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

1) ดำเนินการถอดเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ โดยถอดเทปคำต่อคำ และข้อมูลที่ได้จากการบันทึกนำมาทบทวนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการและผลกระทบจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562

2) นำข้อมูลมาใส่รหัสกำกับไว้ สร้างหัวข้อสรุปและนำรหัสทั้งหมดมารวมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นกลุ่ม ๆ (Clustering) ตามลักษณะความสัมพันธ์ที่ข้อมูลเป็นหน่วยที่มีต่อกัน มาจัดหมวดหมู่ (Category) แล้วตั้งชื่อกลุ่มหัวข้อสรุป โดยดำเนินการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก (Theme) และประเด็นย่อย (Sub-theme) ซึ่งจะทำได้ประเด็นหรือข้อค้นพบขึ้น

3) ดำเนินการเขียนอธิบายสิ่งที่ค้นพบ โดยมีหลักทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ไปทาบเพื่อพิจารณา และพร้อมยกตัวอย่างคำพูดประกอบหลักสำคัญที่ได้ เพื่อแสดง

ความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จากแผนงานโครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ในแผนพัฒนาจังหวัดต้ง พ.ศ. 2561 – 2562

4) ตรวจสอบเนื้อหาที่ค้นพบโดยให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจซ้ำ โดยนำข้อมูลที่ได้รับการถอดเทป การสัมภาษณ์ และการจดบันทึก พร้อมทั้งความหมายคำสัมภาษณ์ แล้วให้ผู้ให้สัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง ตามขั้นตอนการทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

3.6 การพิทักษ์สิทธิ์

การวิจัยครั้งนี้ โครงร่างวิจัยได้ผ่านการพิจารณาและได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยในมนุษย์เลข EC 017/63 ของสถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และได้ให้การพิทักษ์แก่กลุ่มตัวอย่างทุกราย โดยจัดทำเอกสารแนะนำ อาสาสมัครและไยยินยอมด้วยความสมัครใจ ให้กลุ่มตัวอย่างได้อ่านทำความเข้าใจและลงชื่อยินยอม ให้ข้อมูลก่อนให้ข้อมูลผู้วิจัย และหากต้องการถอนตัวออกจากการศึกษานี้เมื่อใดก็สามารถกระทำได้ โดยอิสระ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้นโดยจะนำเสนอข้อมูล ในภาพรวม ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยมีการชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูล โดยอธิบาย ถึงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ รวมถึงต้องได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล ในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ทั้งการบันทึกเสียง บันทึกภาพ โดยในการวิจัยอาจเกิดความไม่สบายใจ แก่ผู้เข้าร่วมให้ข้อมูล ซึ่งผู้เข้าร่วมมีสิทธิ์จะถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยการถอนตัวนั้น จะไม่ก่อให้เกิดอคติในการวิจัยแต่อย่างใด

2) การนำเสนอผลการวิจัยนำเสนอในภาพรวม โดยไม่เจาะจงข้อมูลเป็นรายบุคคล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยสามารถซักถามรายละเอียดของการวิจัยเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา

บทที่ 4 ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพตามยุทธศาสตร์ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง โดยการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2559 โดยปรับปรุงขั้นตอนใช้ในการศึกษารั้งนี้ 5 ขั้นตอน คือ 1. การกลั่นกรองพิจารณา นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) 2. การกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Scoping) 3. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing) 4. การทบทวนร่างรายงานการศึกษา และวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ (Public Review) และ 5. การผลักดันสู่การตัดสินใจ (Influencing)

ผลการศึกษาแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง (Public Scoping)

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง (Assessing)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะทางสาธารณะในการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของแผนพัฒนาจังหวัด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ดังนี้

4.1 ผลการกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมโดยสาธารณะ (Public Screening) และกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง (Public Scoping)

ผลการกลั่นกรองนโยบาย แผนงาน โครงการโดยสาธารณะ และการกำหนดขอบเขตการศึกษาและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพโดยสาธารณะ ประกอบด้วย 1) สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง 2) ความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับจังหวัด 3) แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด 4) ตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 5) ขอบเขตโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่พิจารณาเลือกในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ดังนี้

1) สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

1.1) พัฒนาการการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดตรัง

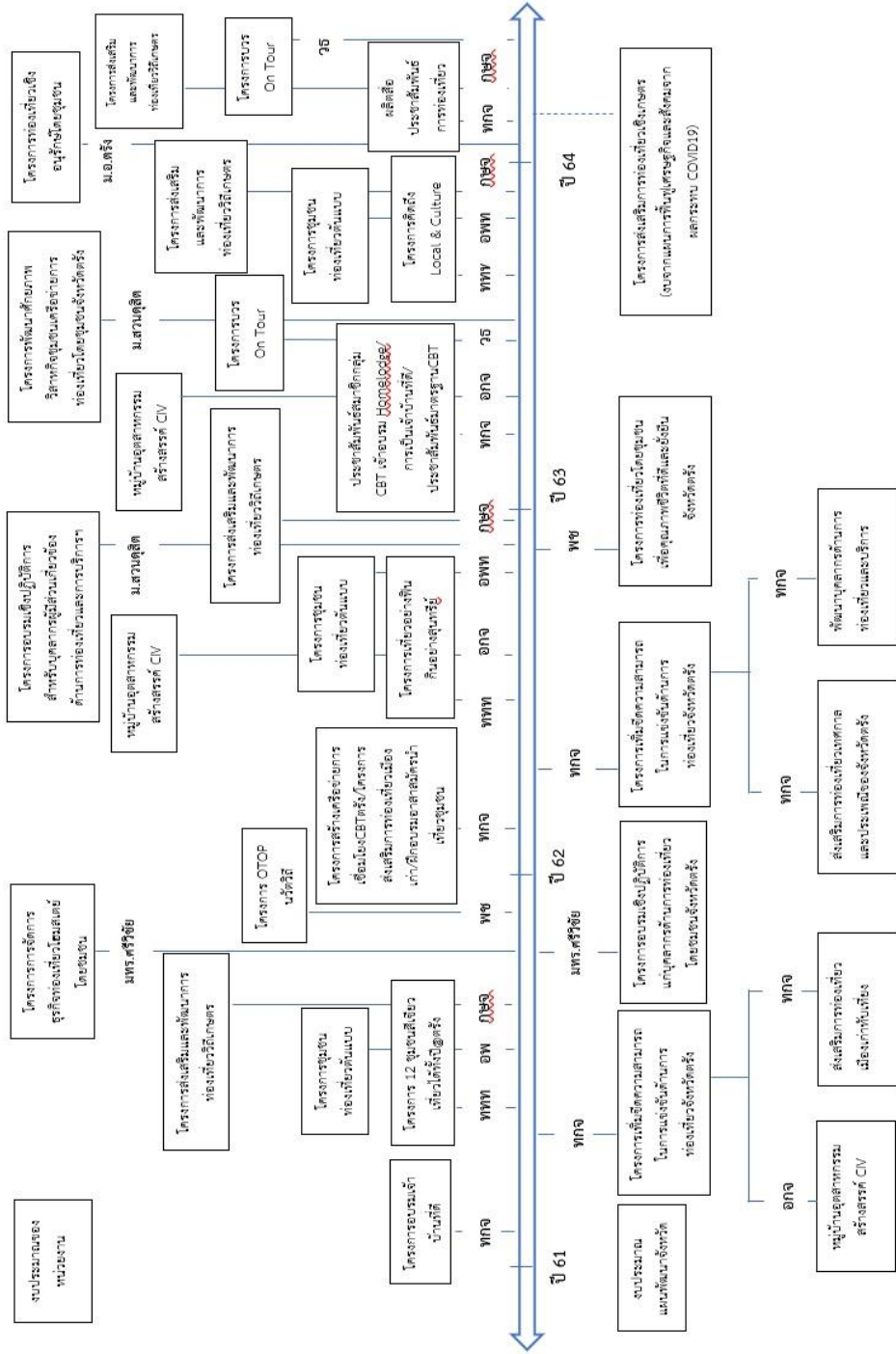
ช่วงที่ 1 (ก่อนปี พ.ศ. 2550) จังหวัดตรังเกิดการตื่นตัวและเริ่มดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดขึ้นในช่วงแรกก่อนปี พ.ศ. 2550 เป็นการดำเนินการในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ฐานทุนทรัพยากรธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรมมาต่อยอดจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ ศึกษาดูงาน โดยมีชุมชนที่ดำเนินการในยุคแรก ได้แก่ เกาะลิบ เกาะมุกด์ บ้านลำขนุน หยงสตาร์ นาหมื่นศรี บ่อหิน ครอบคลุมตามภูมินิเวศ เขา ป่า นา เล โดยมีลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เช่น เกาะลิบ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวชมความสวยงามทะเลตรัง ดำน้ำดูปะการัง เรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ชุมชนนาหมื่นศรี ก็มีกิจกรรมการเรียนรู้ การทอผ้า ชุมชนบ้านลำขนุน ก็มีกิจกรรมเดินป่าชมภูผาเมฆ ภูผาหมอก เป็นต้น

ช่วงที่ 2 (ก้าวสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน พ.ศ. 2550 – 2560) ต่อมา กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่ก็มีการพัฒนารูปแบบยกระดับคุณภาพการบริการท่องเที่ยว โดยมีการบริการที่พัก ปรับพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านให้เป็นที่พักชั่วคราวสำหรับนักท่องเที่ยว และเข้าสู่การรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย โดยจังหวัดตรังมีชุมชนหยงสตาร์เป็นชุมชนแรกที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ในปี พ.ศ. 2551 และในปี พ.ศ. 2552 มีพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี ชุมชนบ้านลำขนุน บ่อหินฟาร์มสเตย์ ชุมชนเกาะลิบ และชุมชนเกาะมุกด์ ได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ และกิจกรรม ทำให้คุณภาพการบริการของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดตรังมีความพร้อมมากขึ้น ทั้งการเป็นเจ้าของบ้าน ที่พัก กิจกรรมท่องเที่ยว การจัดการ สุขอนามัย และความปลอดภัย ในขณะเดียวกันก็มีชุมชนที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมตื่นตัวมาจัดการท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มขึ้น เช่น ชุมชนเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน ชุมชนบ้านหน้าเขาในวัง อำเภอรัษฎา ชุมชนบ้านเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง เป็นต้น สำหรับการรวมกลุ่มของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว มีการรวมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนเป็นการเยี่ยมเยียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยมีสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง เป็นองค์กรพี่เลี้ยงหลักในการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ การเชื่อมโยงเครือข่าย

ช่วงที่ 3 นโยบายประชารัฐเศรษฐกิจฐานรากกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และอุบัติโรค COVID19 (พ.ศ. 2561 – 2564)

ต่อมาภายใต้นโยบายรัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ระบุในแผนพัฒนาระดับชาติตลอดจนแผนพัฒนาจังหวัดมีแนวนโยบายและแผนงานสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในยุทธศาสตร์การพัฒนากาด เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ กำหนดให้จังหวัดตรังเป็นพื้นที่เป้าหมายในการยกระดับรายได้และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่พื้นที่เชื่อมโยงชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ในระดับจังหวัดมีการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยบรรจุโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง, 2561)

ในระดับหน่วยงาน นอกเหนือจากหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง (ททท.ตรัง) ที่มีกิจกรรมโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนแล้ว ยังมีโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ได้แก่ โครงการ OTOP นวัตกรรม ของสำนักงานพัฒนาชุมชน โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) ของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด โครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของสำนักงานวัฒนธรรม โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตร ของสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น ตลอดจนสถาบันวิชาการ ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดทั้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกพื้นที่ตรัง ก็มีกิจกรรมโครงการหนุนเสริมงานท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งการบริการวิชาการ และโครงการวิจัย รวมถึงหน่วยงานสนับสนุนภายนอก ได้แก่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ก็มีโครงการชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ ในขณะเดียวกันในแผนพัฒนาจังหวัดก็เริ่มมีแผนงานโครงการที่หนุนเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความชัดเจนในปี พ.ศ. 2561 – 2562 ดังรายละเอียดตามภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 Time line แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานตามนโยบายและตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561 – 2564

ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2562 เกิดการจัดกลุ่มองค์กรด้านท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ภายใต้การเข้าไปกระตุ้นส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐจำนวนมาก ทั้งนี้ ฐานข้อมูลการพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวรวม 55 พื้นที่ โดยแบ่งเป็น

1) ชุมชนที่เลี้ยงระดับ A คือ กลุ่มชุมชนต้นแบบ ควรมีการส่งเสริมการตลาดจำนวน 7 พื้นที่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลาในกระชังบ้านพรุจูด (บ่อหินฟาร์มสเตย์) วิสาหกิจชุมชนล่องแก่งบ้านเขาหลัก วิสาหกิจส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลิบง วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเรียนรู้พลังงาน สืบสานภูมิปัญญาชาวมุหัด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านหน้าเขา-ในวัง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มประมงพื้นบ้านน้าราบ และวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรี

2) ชุมชนกลุ่ม B คือ กลุ่มชุมชนที่อยู่ในระดับดี ควรมีการพัฒนาในบางด้านจำนวน 11 พื้นที่

3) ชุมชนกลุ่ม C คือ กลุ่มชุมชนที่กำลังเริ่มต้น มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแต่ยังขาดการจัดการที่ดีที่เป็นระบบ จำนวน 30 พื้นที่

4) ชุมชนกลุ่ม D คือ กลุ่มชุมชนที่กำลังยกระดับชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 7 พื้นที่

ทั้งนี้ผลการศึกษา พบว่า หลายชุมชนที่มีการทำงานซ้ำซ้อนของกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานมาทำให้ลดทอนพลังของชุมชน

1.2) สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในช่วงการระบาดโควิด ปี พ.ศ. 2563 – 2564

ในช่วงการระบาดโควิด (COVID 19) ชุมชนท่องเที่ยวมีการชะลอการดำเนินงานโดยหยุดกิจกรรมการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยของคนในชุมชน กลุ่มสมาชิกท่องเที่ยวก็ประกอบอาชีพหลักทำเกษตรกรรมสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน ประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

“บ่อหินเราช่วงปี2563เริ่มต้นระบาดโควิดและมีประกาศของ ศบค.ล็อกดาวน์ เราก็อหยุดดำเนินกิจกรรมของทางกลุ่ม ทุกคนก็อยู่บ้าน สมาชิกก็เน้นการทำอาชีพหลัก ทำสวนยางพาราบ้าง สวนปาล์มน้ำมันบ้าง และออกเรือประมง ซึ่งท่องเที่ยวชุมชนก็เป็นอาชีพเสริมอยู่แล้ว” (D1, 16 มี.ค. 65)

สำหรับบางชุมชนมีการปรับตัวเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเพิ่มช่องทางขายผลิตภัณฑ์ออนไลน์ มีการปรับตัวเรื่องมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) รวมถึงการเตรียมแผนการขับเคลื่อนเมื่อการท่องเที่ยวเปิดดำเนินการอีกครั้ง ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐก็ชะลอการลงพื้นที่ชุมชน แต่มีการประสานงานให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชุมชนเตรียมความพร้อมช่วงที่สถานการณ์ระบาดไม่รุนแรง ก็มีการประสานชุมชนเกี่ยวกับการขับเคลื่อนเรื่องมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย ตราสัญลักษณ์ SHA (Amazing Thailand Safety & Health Administration) ของทางสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การขับเคลื่อนโครงการบวร On Tour ของสำนักงานวัฒนธรรม เป็นต้น

1.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ SWOT ประเมินจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนจังหวัดตรัง รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดตรัง

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
1) มีต้นทุนศักยภาพธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ และหลากหลาย ทั้งทะเล ภูเขา น้ำตก	1) ขาดการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการวางแผนการทำงานหนุนเสริมชุมชนท่องเที่ยวร่วมกัน ส่งผลให้มีการซ้ำซ้อนในการสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว
2) ต้นทุนวิถีชีวิตคนตรังที่หลากหลายภูมิโนเวศ เขา ป่า นา เล เมือง	2) ขาดโรดแมป (Road Map) และแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง
3) อาหารการกินที่หลากหลายและรสชาติอร่อยเป็นเอกลักษณ์	3) ขาดระบบขนส่งสาธารณะไปชุมชนท่องเที่ยว ทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายการเดินทางไปชุมชนท่องเที่ยวสูง
4) มีชุมชนท่องเที่ยวที่มีศักยภาพกระจายไปตามภูมิโนเวศ เขา ป่า นา เล	4) ขาดผลิตภัณฑ์ สินค้า ของฝากที่ระลึกของชุมชนที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
5) มีการเชื่อมโยงของกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับจังหวัด	5) ขาดแกนนำชุมชนท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่มาเสริมทีมในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
6) มีเส้นทางคมนาคมการเดินทางสำหรับนักท่องเที่ยวมาจังหวัดตรังได้หลากหลาย ทั้งทางถนน ทางรถไฟ ทางอากาศ และทางน้ำ	6) แกนนำชุมชนท่องเที่ยวขาดทักษะด้านการทำตลาด
7) มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรด้านการท่องเที่ยว	7) การขับเคลื่อนปรึกษาหารือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนขาดความต่อเนื่อง
	8) ขาดการเชื่อมการท่องเที่ยวกระแสหลักกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นรูปธรรม เช่น แผนการทำงานร่วมกัน เส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 11 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดตรัง (ต่อ)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
	9) ขาดการสนับสนุนการขับเคลื่อนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง
โอกาส (opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1) นโยบายภาครัฐตั้งแต่ระดับชาติตั้งแต่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1) การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา COVID19
2) นโยบายระดับภาคกำหนดให้จังหวัดตรังเป็นท่องเที่ยวเมืองรองพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2) การชะลอตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มชะลอการเดินทางท่องเที่ยว
3) กระแสนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนมากขึ้น	
4) ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสื่อสารออนไลน์ทำให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น	

2) ความเชื่อมโยงสอดคล้องของนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด

นโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความเชื่อมโยงสอดคล้องตั้งแต่ระดับชาติ ถึงระดับจังหวัด โดยจังหวัดตรังมีเป้าหมายการพัฒนา “เมืองคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน” สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความเชื่อมโยงสอดคล้องในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีตัวชี้วัดความสำเร็จตามค่าเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ได้แก่ 1) จำนวนแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างน้อยปีละ 2 แห่ง 2) อัตรารายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากค่าปีฐานไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 และ 3) อัตราจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปีฐานร้อยละ 9 และมีแผนงานพัฒนาท่องเที่ยว ได้แก่ 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว 2) ยกระดับการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 5) พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และ 6) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การตลาดสมัยใหม่ และพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด ปี พ.ศ. 2561 – 2562 จำนวน 6 โครงการ

2.1) แผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนา
จังหวัดตรัง แสดงดังรายละเอียดตารางที่ 12

ตารางที่ 12 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดระหว่าง ปี พ.ศ.
2561 – 2562

โครงการที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	ผลการคืนกรอง ให้ประเมิน ผลกระทบ	หมายเหตุ
ปี พ.ศ.2561			
1. โครงการเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง	สำนักงานท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัด		
กิจกรรมที่ 1.1 ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงกีฬา	สำนักงานท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัด	X	กิจกรรมหลักไม่ได้ ดำเนินการกับ กลุ่มเป้าหมายท่องเที่ยว ชุมชน
กิจกรรมที่ 1.2 ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณี ของจังหวัดตรัง	สำนักงานท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัด	/	มีกิจกรรมย่อยส่งเสริม การท่องเที่ยวโดย ชุมชน/กิจกรรมศึกษาดู งานของกลุ่มเครือข่าย ท่องเที่ยวโดยชุมชน
กิจกรรมที่ 1.3 ส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง	สำนักงานท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัด	/	มีกิจกรรมเชื่อมโยงกับ กลุ่มท่องเที่ยวเมืองเก่า และกลุ่มท่องเที่ยว ชุมชน
กิจกรรมที่ 1.4 พัฒนาขีด ความสามารถในการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จังหวัดตรัง	สำนักงาน ประชาสัมพันธ์ จังหวัด	X	กิจกรรมประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวกระแส หลัก
กิจกรรมที่ 1.5 ส่งเสริมและ พัฒนามาตรฐานสินค้าและ บริการจังหวัดตรัง	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัด	X	กลุ่มที่ดำเนินการไม่ได้ เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ท่องเที่ยวโดยชุมชน
กิจกรรมที่ 1.6 กิจกรรม หมู่บ้านอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ (CIV)	สำนักงาน อุตสาหกรรมจังหวัด	/	มีการดำเนินการกับ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบล นาหมื่นศรี

ตารางที่ 12 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดระหว่าง ปี พ.ศ. 2561 – 2562 (ต่อ)

โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงานให้ประเมินผลกระทบ	หมายเหตุ
2. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง	มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง		
กิจกรรมที่ 2.1 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรฐานการจ้ดนำเที่ยวโดยชุมชน	มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง	/	กลุ่มเป้าหมายอบรมเป็นแกนนำและสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กิจกรรมที่ 2.2 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี	มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง	/	กลุ่มเป้าหมายอบรมได้แก่ กลุ่มแกนนำและสมาชิกกลุ่มเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง	มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง	/	กิจกรรมงานลูกกลมตำบลนาหมื่นศรีและงานศิลปะวัฒนธรรมจัดที่ศูนย์ศิลปะวิถี ตำบลปากแจ่ม มีกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม
กิจกรรมที่ 2.4 กิจกรรมประชุมวิชาการระดับชาติด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	มทร.ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง	X	กลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเครือข่ายวิชาการ
3. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพรายได้	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	X	พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลัก

ตารางที่ 12 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดระหว่าง ปี พ.ศ. 2561 – 2562 (ต่อ)

โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงานให้ประเมินผลกระทบ	หมายเหตุ
4.โครงการพัฒนาถนนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (16 สาย)		X	การติดตามประเมินผลกระทบได้ยาก
ปี พ.ศ.2562			
5. โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด		
กิจกรรมที่ 5.1 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	X	ไม่ได้ดำเนินการกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กิจกรรมที่ 5.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	/	มีกิจกรรมที่ดำเนินการกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีกิจกรรมแข่งขันลูกกลม ชมถ้ำเขาช้างหาย เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมนาหมื่นศรี กิจกรรมท่องเที่ยว ศิลปะวิถีวัฒนธรรมตรัง และกิจกรรมย่อย ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การศึกษาดูงานของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กิจกรรมที่ 5.3 กิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	/	มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 12 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ แผนพัฒนาจังหวัดระหว่าง ปี พ.ศ. 2561 – 2562 (ต่อ)

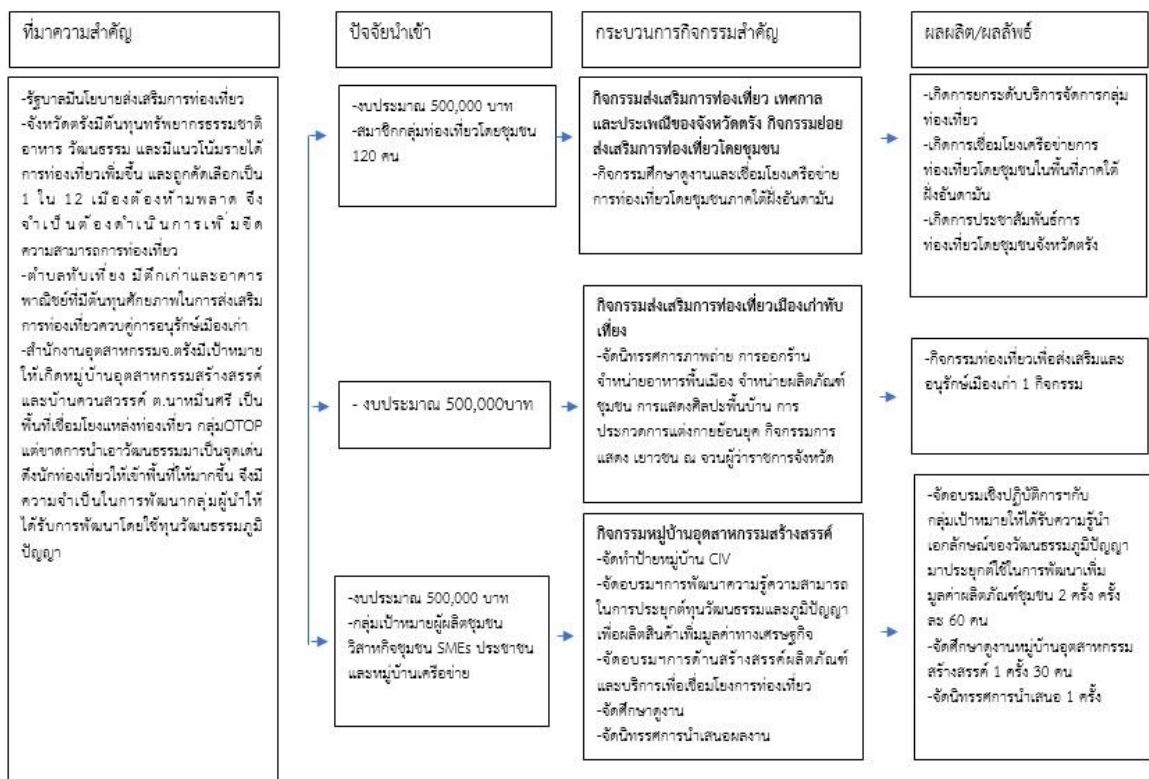
โครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงานให้ประเมินผลกระทบ	หมายเหตุ
กิจกรรมที่ 5.4 กิจกรรมพัฒนาขีดความสามารถในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดตรัง	สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด	X	การติดตามประเมินผลกระทบได้ยาก
กิจกรรมที่ 5.5 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: ลานวัฒนธรรม “รากวัฒนธรรม” ของดีบ้านฉัน จังหวัดตรัง	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	X	ไม่ได้มีกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ร่วมกิจกรรม
กิจกรรมที่ 5.6 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองปะเหลียน	อำเภอปะเหลียน	X	ติดตามการประเมินได้ยาก
6. โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด		
6.1 กิจกรรมอบแห้งและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแบบครบวงจรเพื่อการค้าจังหวัดตรัง	สำนักงานพัฒนาชุมชน	X	ไม่ได้ดำเนินการโครงการ
6.2 กิจกรรมลูกประคบสมุนไพรเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดตรัง	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด	/	ดำเนินการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว
6.3 ยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพป้อนร้านกันตัง	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด	/	ดำเนินการกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
6.4 บูรณาการภาคีพัฒนาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาด OTOP ตรังยั่งยืน	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด	X	การติดตามประเมินผลกระทบได้ยาก

จากตารางที่ 12 มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำนวน 6 โครงการ โดยมีลักษณะโครงการที่ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

ด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน และด้านงานเทศกาล อีเว้นท์การท่องเที่ยวชุมชน และผลการพิจารณาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่เลือกให้มีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ทั้งฝ่ายนโยบายภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาคประชาสังคม และนักท่องเที่ยว พิจารณาเลือกในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพใน 4 โครงการ 10 กิจกรรมหลักโดยมีวัตถุประสงค์การประเมินเป็นการเรียนรู้และพัฒนาของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดระยะต่อไป

2.2) รายละเอียดโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดต้ง ปี พ.ศ. 2561 – 2562 ที่ควรประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ดังนี้

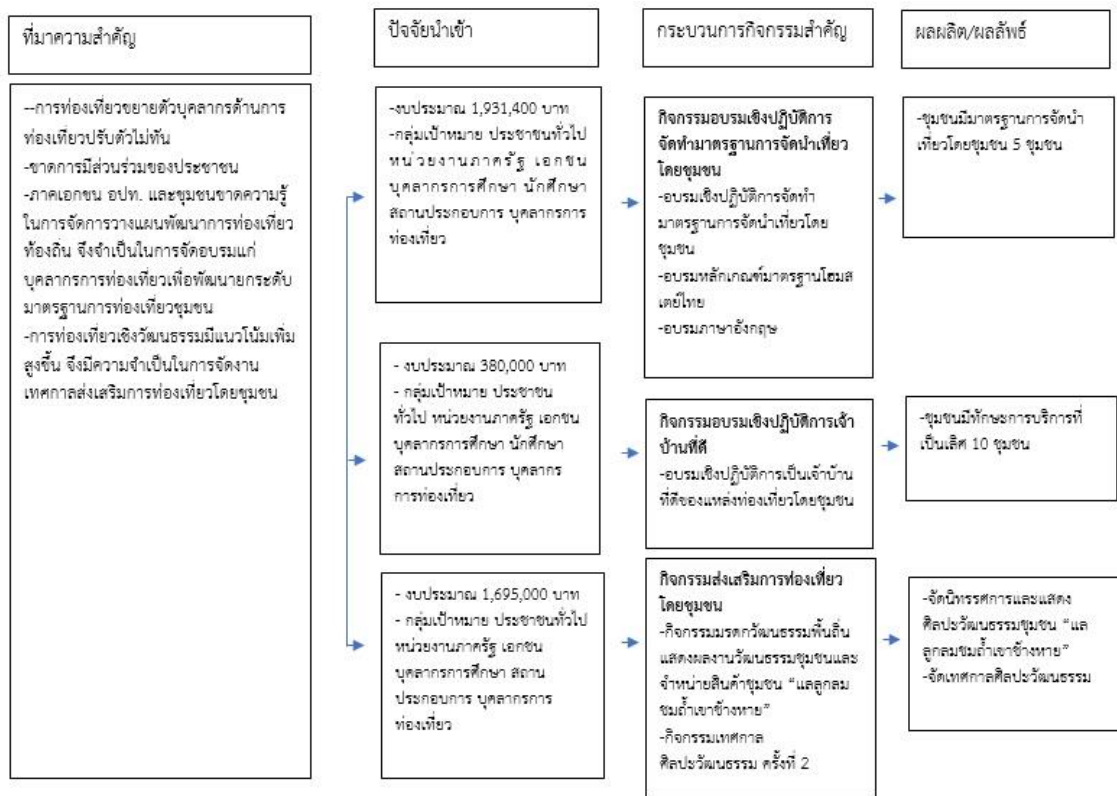
(1) โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดต้ง พ.ศ. 2561 จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศกาล และประเพณีของจังหวัดต้ง กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง และกิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 รายละเอียดโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดต้ง พ.ศ. 2561

ที่มา: โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดต้ง ปี พ.ศ. 2561 – 2562

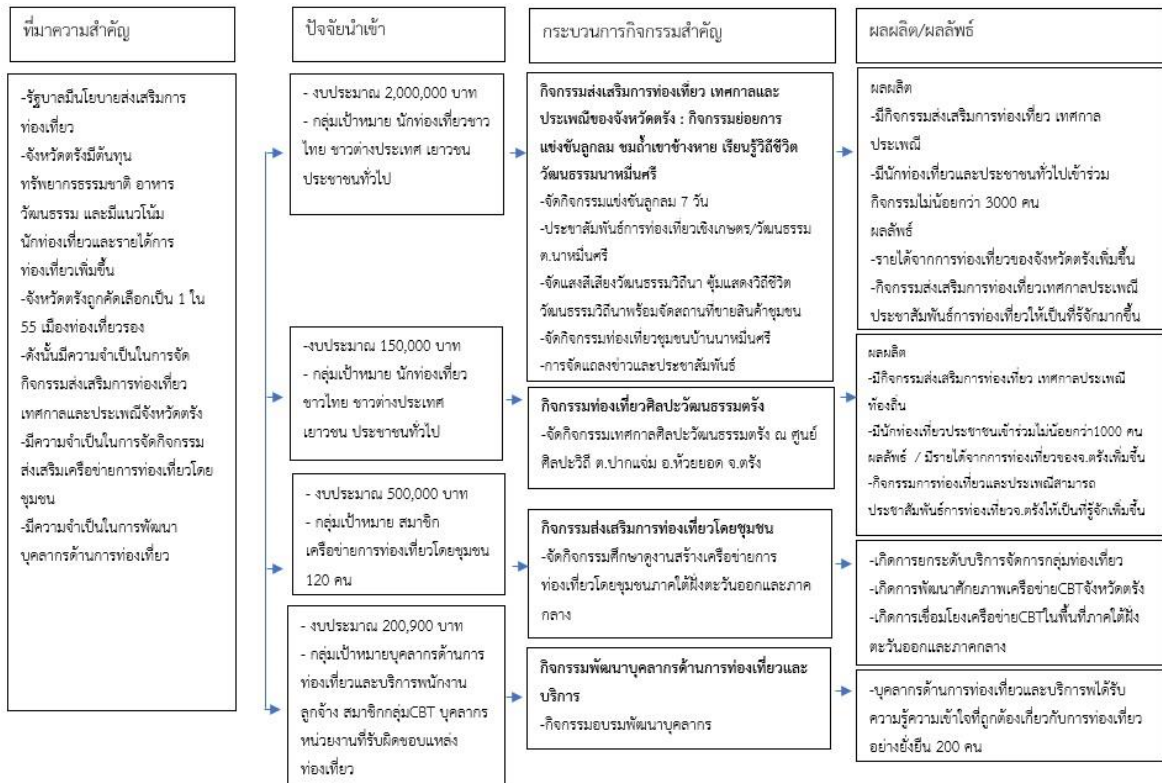
(2) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรฐานการจัดนำเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 รายละเอียดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ที่มา: โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562

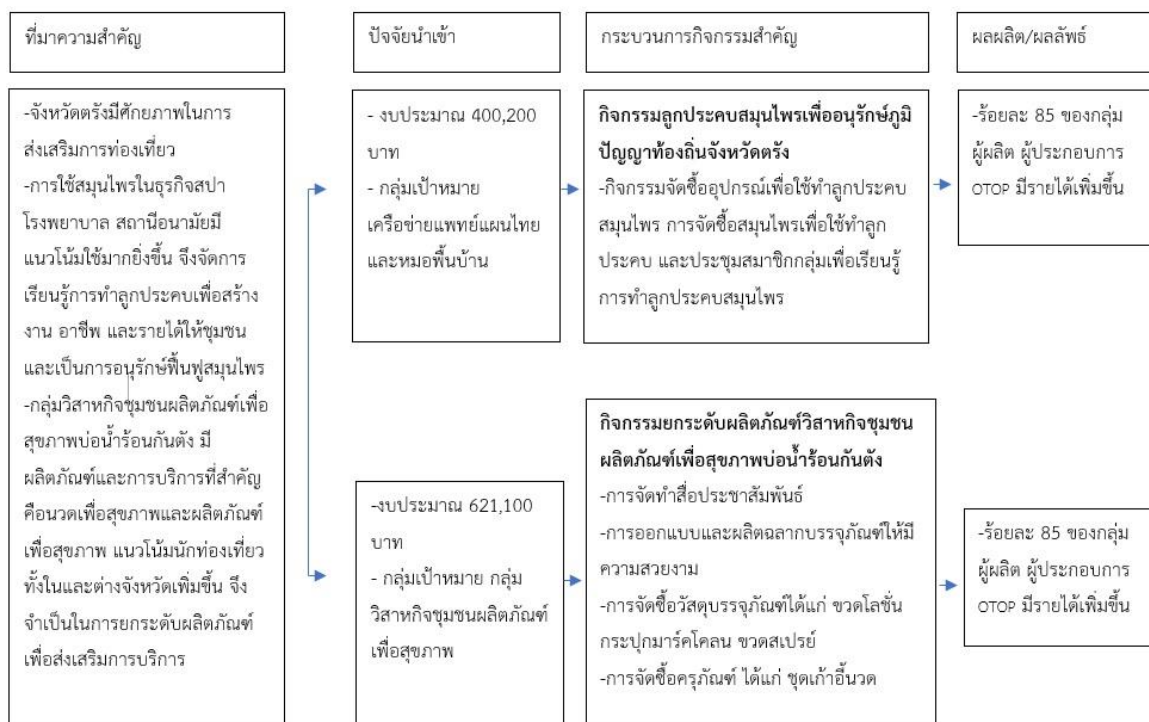
(3) โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง กิจกรรมการท่องเที่ยวศิลปะวิถึวัฒนธรรมตรัง กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 รายละเอียดโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562

ที่มา: โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562

(4) โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมลูกประคบสมุนไพรเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดตรัง และกิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนกันตัง มีรายละเอียดดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 รายละเอียดโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง

ที่มา: โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562

3) ขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1) ขอบเขตเชิงเนื้อหาและตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบ

ผลการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง มีดัชนีที่ใช้ในการทบทวนเอกสารทางวิชาการ และตัวชี้วัดสำคัญตามมิติที่เกี่ยวข้อง และการรับฟังความคิดเห็นโดยสาธารณะจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคมวัฒนธรรม มิติสิ่งแวดล้อม และมิติสุขภาพ รวม 18 ตัวชี้วัด มีรายละเอียดตัวชี้วัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และเครื่องมือการประเมินตามตารางที่ 13 ดังนี้

ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ

มิติ/ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ
4.1 ด้านเศรษฐกิจ			
1) รายได้	เก็บรวบรวมข้อมูลรายได้ทางตรงในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
2) การจ้างงานเพิ่ม	เก็บข้อมูลการจ้างงานที่เกิดขึ้นในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
3) เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ	เก็บข้อมูลการเกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดขึ้นทางตรงและทางอ้อมในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาค	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (ต่อ)

มิติ/ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ
		ประชาสังคม ตัวแทน ภาคี ออมวลชน และ ประชาชนทั่วไป	
4.2 ด้านสังคม			
วัฒนธรรม			
1) เกิดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและ วัฒนธรรมพื้นบ้าน	เก็บข้อมูลการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่น วัฒนธรรมพื้นที่ บ้านที่ถูกนำมาใช้นำเสนอ ในช่วงการดำเนินการ โครงการที่เกี่ยวข้องใน แผนพัฒนาจังหวัดและการ อนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา ภายหลังการดำเนิน โครงการ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนด นโยบาย กลุ่มผู้แทน องค์กรชุมชนท่องเที่ยว และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมท่องเที่ยวใน ชุมชน ตัวแทนภาค ประชาสังคม ตัวแทน ภาคี ออมวลชน และ ประชาชนทั่วไป	- แนว คำ ถา ม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง
2) เกิดการ รวบรวมมรดก วัฒนธรรมภูมิ ปัญญาของชุมชน	เก็บข้อมูลวัฒนธรรมภูมิ ปัญญาของชุมชนที่ถูก รวบรวมมาใช้ในช่วงการ ดำเนินงานโครงการที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนและการรวบรวม มรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญา ภายหลังการดำเนิน โครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนด นโยบาย กลุ่มผู้แทน องค์กรชุมชนท่องเที่ยว และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมท่องเที่ยวใน ชุมชน ตัวแทนภาค ประชาสังคม ตัวแทน ภาคี ออมวลชน และ ประชาชนทั่วไป	- แนว คำ ถา ม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง

ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (ต่อ)

มิติ/ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ
3) การช่วย เผยแพร่วิถีชีวิต มรดกทาง วัฒนธรรมชุมชน	เก็บข้อมูลการเผยแพร่วิถี ชีวิต มรดกวัฒนธรรม ชุมชนในช่วงการ ดำเนินงานโครงการที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนและภายหลัง การดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนด นโยบาย กลุ่มผู้แทน องค์กรชุมชนท่องเที่ยว และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมท่องเที่ยวใน ชุมชน ตัวแทนภาค ประชาสังคม ตัวแทน ภาคสื่อมวลชน และ ประชาชนทั่วไป	- แนวคำถาม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง
4) เกิดการ รวมกลุ่มทางสังคม เพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ของ คนในชุมชน	เก็บข้อมูลวิธีการรวมกลุ่ม ทางสังคมเพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ของคนใน ชุมชนในช่วงการ ดำเนินงานโครงการที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนและภายหลัง การดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนด นโยบาย กลุ่มผู้แทน องค์กรชุมชนท่องเที่ยว และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมท่องเที่ยวใน ชุมชน ตัวแทนภาค ประชาสังคม ตัวแทน ภาคสื่อมวลชน และ ประชาชนทั่วไป	- แนวคำถาม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง
5) เกิดความ ขัดแย้งของคนใน ชุมชน	เก็บข้อมูลความขัดแย้ง ในช่วงการดำเนินโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนและ ภายหลังการดำเนิน โครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการท่องเที่ยวโดย ชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนด นโยบาย กลุ่มผู้แทน องค์กรชุมชนท่องเที่ยว และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมท่องเที่ยวใน ชุมชน ตัวแทนภาค ประชาสังคม ตัวแทน ภาคสื่อมวลชน และ	- แนวคำถาม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง

ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (ต่อ)

มิติ/ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ
		ประชาชนทั่วไป	
6) เกิดความหวงแหนคุณค่าในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน	เก็บข้อมูลความหวงแหนคุณค่าในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนในช่วงการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง
7) เกิดการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้น	เก็บข้อมูลการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้นในช่วงการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถาม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง
8) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย	เก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถาม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง

ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (ต่อ)

มิติ/ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ
4.3 ด้านสิ่งแวดล้อม			
1) การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	เก็บข้อมูลการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
2) การปรับสภาพภูมิทัศน์ในชุมชน/จุด Check in	เก็บข้อมูลการปรับสภาพภูมิทัศน์ในชุมชน/จุด Check in ในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
3) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	เก็บข้อมูลการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (ต่อ)

มิติ/ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ
4) มีการสร้างความตระหนักรู้ให้นักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	เก็บข้อมูลวิธีการสร้างความตระหนักรู้ให้นักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
5) เกิดกติกามาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	เก็บข้อมูลการเกิดกติกามาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
4.4 ด้านสุขภาพ			
1) ความสุข	เก็บข้อมูลการเกิดความสุขของคนในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทน	- แนวคำถามสนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ตารางที่ 13 ผลการกำหนดขอบเขตโดยสาธารณะ (ต่อ)

มติ/ตัวชี้วัด	รายละเอียดตัวชี้วัด	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ
		ภาคี ออมวลชน และประชาชนทั่วไป	
2) ความวิตกกังวล ความเครียด	เก็บข้อมูลการวิตกกังวล ความเครียดในช่วงการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนและภายหลังการดำเนินโครงการฯ	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยว และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม ตัวแทนภาคี ออมวลชน และประชาชนทั่วไป	- แนว คำ ถา ม สนทนากลุ่ม -แบบสัมภาษณ์ แบบกิจโครงสร้าง

4.2 ผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัด (Assessing)

4.2.1 สรุปผลการประเมินผลกระทบรายโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดต้ง ปี พ.ศ. 2561 – 2562

ตารางที่ 14 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดต้ง พ.ศ. 2561

มติ / ตัวชี้วัด	โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดต้ง ปี พ.ศ. 2561		
	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและประเพณีของจังหวัดต้ง (กิจกรรมศึกษาดูงานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน)	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่า ทับเที่ยง	กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
ด้านเศรษฐกิจ			
รายได้	-	-เกิดรายได้กับกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวที่มาออกร้านผู้ประกอบการร้านอาหารและชุมชนย่านเมืองเก่าทับเที่ยง	-

ตารางที่ 14 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 (ต่อ)

มิติ / ตัวชี้วัด	โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561		
	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและประเพณีของจังหวัดตรัง (กิจกรรมศึกษาดูงานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน)	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง	กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ	-	-	ทางบวก -เกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแบบใหม่ของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรีที่ปรับเปลี่ยนเป็นเส้นในตาลโตนด ทางลบ -ตัวแบบกระเป๋าใยตาลโตนดไม่สามารถทำขายเชิงพาณิชย์
ด้านสังคม วัฒนธรรม			
เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน	-	-	-การอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอนาหมื่นศรี
เกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน	-	-	-การรวบรวมมรดกภูมิปัญญาผ้าทอนาหมื่นศรี
เกิดการช่วยเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน	-	-มีการเผยแพร่ความเป็นเมืองเก่าทับเที่ยง โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมตึกอาคารจวนผู้ว่าราชการจังหวัด การแสดงวัฒนธรรมการกินของคนจีนย่านเมืองเก่า เมนูพื้นถิ่นของชุมชนท่องเที่ยว	-
เกิดการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้น	-การทำให้ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดตรังเป็นที่รู้จักของเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนต่างจังหวัด	-	-

ตารางที่ 14 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 (ต่อ)

มิติ / ตัวชี้วัด	โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561		
	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและประเพณีของจังหวัดตรัง (กิจกรรมศึกษาดูงานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน)	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง	กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย	-การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังของกลุ่มต่าง ๆ และเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดอันดามัน สตูล กระบี่ พังงา และภูเก็ต	-	-
ด้านสุขภาพ			
ความสุข	-	-เกิดความสุขของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมที่มีบรรยากาศย้อนยุค -เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน	-

จากตารางที่ 14 พบว่า โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 ส่งผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจในการสร้างรายได้ของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวที่มาออกร้าน และผู้ประกอบการร้านอาหารและชุมชนย่านเมืองเก่าทับเที่ยงเกิดผลิตภัณฑ์กระเป๋าต้นแบบเส้นใยตาลโตนดของกลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี ด้านสังคมวัฒนธรรมมีการรวบรวมมรดกภูมิปัญญาและฟื้นฟูภูมิปัญญาการเผยแพร่ความเป็นเมืองเก่าทับเที่ยง โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมตึกอาคารจวนผู้ว่าราชการจังหวัด การแสดงวัฒนธรรมการกินของคนจีนย่านเมืองเก่าเมนูพื้นถิ่นของชุมชนท่องเที่ยว และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังของกลุ่มต่าง ๆ และเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดอันดามัน สตูล กระบี่ พังงา และภูเก็ต ด้านสุขภาพ ส่งผลให้เกิดความสุขของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมที่มีบรรยากาศย้อนยุคและการเผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน

ตารางที่ 15 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มิติ / ตัวชี้วัด	โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
	กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรฐานการจัดนำเที่ยวโดยชุมชน	กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง (งานลูกกลมนานาหมื่นศรี/งานศิลปะวัฒนธรรม)
ด้านเศรษฐกิจ			
รายได้	-	-	-เกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้าและกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรี 8 หมู่บ้านไม่น้อยกว่า 2-3 ล้านบาท และเกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชนตำบลปากแจ่มประมาณ 60 ร้าน ไม่น้อยกว่า 1.5 ล้านบาท
ด้านสังคมวัฒนธรรม			
เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน	-	-	<u>ทางอ้อม</u> -ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาลูกกลม อาหารพื้นบ้าน -ตำบลปากแจ่มเกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน
เกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน	-	-	-เกิดการรวบรวมมรดกภูมิปัญญาของชุมชนตำบลนาหมื่นศรี ทั้งภูมิปัญญาลูกกลม ภูมิปัญญาผ้าทอนาหมื่นศรี การทำขวัญข้าว การแต่งกาย การทำคลอด ภูมิปัญญาอาหารขนมพื้นบ้าน -เกิดการรวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนตำบลปากแจ่ม ทั้งภูมิปัญญาอาหาร ภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้าน

ตารางที่ 15 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ต่อ)

มิติ / ตัวชี้วัด	โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน		
	กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรฐานการจําหน่ายที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน	กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง (งานลูกกลมนาหมื่นศรี/งานศิลปะวัฒนธรรม)
เกิดการช่วยเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน	-	-	-เกิดการช่วยเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมชุมชนตำบลนาหมื่นศรี และคนตำบลปากแจ่ม ทั้งการละเล่นพื้นบ้าน อาหาร และขนมพื้นบ้าน
เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน	-	-	-เกิดการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลนาหมื่นศรีที่มีส่วนร่วมในงานเทศกาลลูกกลม และเกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชน นักเรียนในตำบลปากแจ่มที่มาร่วมแสดงในการจัดงานเทศกาลศิลปะวัฒนธรรม
เกิดการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้น	-	-	-การทำให้ชุมชนตำบลนาหมื่นศรีและตำบลปากแจ่มเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับจังหวัดต่างจังหวัดและต่างประเทศ
ความสุข	-	-	- ความสุขของชุมชนในการได้เผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนและการสร้างรายได้ของคนในชุมชน

จากตารางที่ 15 พบว่า โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลกระทบบางด้านเศรษฐกิจเกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้าและกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตำบลนาหมื่นศรีใน 8 หมู่บ้านไม่น้อยกว่า 2-3 ล้านบาท และเกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชนตำบลปากแจ่มประมาณ 60 ร้านไม่น้อยกว่า 1.5 ล้านบาท ด้านสังคมวัฒนธรรม ส่งผลกระทบบางด้านทำให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านภูมิปัญญาลูกกลม ของตำบลนาหมื่นศรี และตำบลปากแจ่ม เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำขนมพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน และเกิดการรวบรวม

มรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนตำบลนาหมื่นศรี ได้แก่ ภูมิปัญญาลูกกลม ภูมิปัญญาอาหาร ภูมิปัญญาผ้าทอนาหมื่นศรี และของตำบลปากแจ่ม ได้แก่ ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาการทำขนมพื้นบ้าน การเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมชุมชนของตำบลนาหมื่นศรีและตำบลปากแจ่ม เช่น การเล่นพื้นบ้าน อาหารและขนมพื้นบ้าน เกิดการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลนาหมื่นศรีมีส่วนร่วมในงานเทศกาลลูกกลม และเกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน และนักเรียนในตำบลปากแจ่มในการร่วมในงานเปิดเทศกาล เกิดการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้นทั้งตำบลนาหมื่นศรี และตำบลปากแจ่มในระดับจังหวัด ต่างจังหวัดและระดับประเทศ และด้านสุขภาพ เกิดความสุขของคนในชุมชนในการช่วยกันเผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน และเกิดการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน

ตารางที่ 16 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562

โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562		
มิติ/ตัวชี้วัด	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและ ประเพณีของ จังหวัดตรัง (กิจกรรมย่อย แข่งลูกกลม ชมถ้ำเขาช้างหาย เรียนรู้วิถี ชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี/กิจกรรมการ ท่องเที่ยวศิลปะวิถีวัฒนธรรมตรัง/กิจกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน	กิจกรรมพัฒนาบุคลากร ด้านการท่องเที่ยวและบริการ
ด้านเศรษฐกิจ		
รายได้	<u>ทางตรง</u> -เกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบล นาหมื่นศรีและแม่ค้าภายนอกไม่น้อยกว่า 3- 4 ล้านบาท และเกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้า และกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลปากแจ่ม 1.5 ล้านบาท <u>ทางอ้อม</u> -เกิดรายได้เสริมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผ้าทอนาหมื่นศรีและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากกิจกรรม เชิงท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ภายหลังการจัดงาน จากค่าอาหารและวิทยากรฐานเรียนรู้ ประมาณ 150,000-200,000 บาท	-

ตารางที่ 16 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 (ต่อ)

โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562		
มิติ/ตัวชี้วัด	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและ ประเพณีของ จังหวัดตรัง (กิจกรรมย่อย แข่งลูกกลม ชมถ้ำเขาช่างหาย เรียนรู้วิถี ชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี/กิจกรรมการ ท่องเที่ยวศิลปะวิถีวัฒนธรรมตรัง/กิจกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน	กิจกรรมพัฒนาบุคลากร ด้านการท่องเที่ยวและบริการ
เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ	<u>ทางตรง</u> -เกิดการพัฒนาเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี ตำบลนาหมื่นศรี <u>ทางอ้อม</u> -เกิดการพัฒนาลูกกลมจ๊วนนาหมื่นศรี	-
ด้านสังคมวัฒนธรรม		
เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน	<u>ทางอ้อม</u> -ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาวิถีนา ภูมิปัญญาด้านอาหารการกิน การทำขนมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาลูกกลม ภูมิปัญญาการทอผ้า การแสดงโนราห์ -ตำบลปากแจ่มเกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำขนมพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน และภูมิปัญญาอาหาร	-
เกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน	<u>ทางตรง</u> -ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการรวบรวมมรดกภูมิปัญญาของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาอาหาร ภูมิปัญญาลูกกลม ภูมิปัญญาผ้าทอ -ตำบลปากแจ่ม เกิดการรวบรวมมรดกภูมิปัญญาของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาการทำขนมพื้นบ้าน	-
เกิดการช่วยเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน	-เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมชุมชนตำบลนาหมื่นศรี ทั้งภูมิปัญญาลูกกลม ภูมิปัญญาอาหาร -เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมชุมชนตำบลปากแจ่ม ทั้งภูมิปัญญาอาหาร ภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้าน	-

ตารางที่ 16 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 (ต่อ)

โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562		
มิติ/ตัวชี้วัด	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและ ประเพณีของ จังหวัดตรัง (กิจกรรมย่อย แข่งลูกกลม ชมถ้ำเขาช่างหาย เรียนรู้วิถี ชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี/กิจกรรมการ ท่องเที่ยวศิลปะวิถีวัฒนธรรมตรัง/กิจกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน	กิจกรรมพัฒนาบุคลากร ด้านการท่องเที่ยวและบริการ
เกิดการรวบรวมกลุ่มทาง สังคมเพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ของคน ในชุมชน	-ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการรวมกลุ่มทางสังคม ในชุมชนของกลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มผ้าทอ นาหมื่นศรี กลุ่มลูกกลม ในการมีส่วนร่วมใน เทศกาลงานลูกกลม -ตำบลปากแจ่มเกิดการรวมกลุ่มของ ประชาชน ชุมชน และนักเรียนตำบล ปากแจ่มแสดงในงานเปิดเทศกาล ศิลปะวัฒนธรรม	-
เกิดความขัดแย้งของ คนในชุมชน	-ตำบลนาหมื่นศรีเกิดความขัดแย้งของ ชาวบ้านบางส่วนในชุมชนที่ไม่สามารถ มาขายของในงานเทศกาลลูกกลมได้	-
เกิดการทำให้ชุมชน เป็นที่รู้จักและมี ชื่อเสียงมากขึ้น	-ตำบลนาหมื่นศรีเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัด ตรังและจังหวัดใกล้เคียงมากยิ่งขึ้นจากงาน เทศกาลลูกกลม -ตำบลปากแจ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นของคนใน จังหวัดตรังและจังหวัดใกล้เคียงจากงาน เทศกาลศิลปะวัฒนธรรม ที่จัด ณ ศูนย์ ศิลปะวิถี	-
การส่งเสริมการมีส่วน ร่วมของภาคีเครือข่าย	-การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยง เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดตรังและ เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัด ภาคใต้ฝั่งตะวันออก	-
ด้านสิ่งแวดล้อม		
การปรับ สภาพแวดล้อมทาง กายภาพโครงสร้าง พื้นฐานในชุมชน	<u>ทางอ้อม</u> -ภายหลังการจัดงานเทศกาลลูกกลม ในตำบล นาหมื่นศรี เกิดการปรับสภาพแวดล้อมทาง กายภาพมีการติดตั้งไฟฟ้า การตัดถนนจาก โครงการของหน่วยงานจากการขยายตัวของ การท่องเที่ยว	

ตารางที่ 16 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 (ต่อ)

โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562		
มิติ/ตัวชี้วัด	กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและ ประเพณีของ จังหวัดตรัง (กิจกรรมย่อย แข่งลูกกลม ชมถ้ำเขาช้างหาย เรียนรู้วิถี ชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี/กิจกรรมการ ท่องเที่ยวศิลปะวิถีวัฒนธรรมตรัง/กิจกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน	กิจกรรมพัฒนาบุคลากร ด้านการท่องเที่ยวและบริการ
	- ภายหลังการจัดงาน ตำบลนาหมื่นศรีมีการ ซื้อขายที่ดินจากคนภายนอก มีการเปลี่ยน การใช้ประโยชน์ที่ดินจากที่นาเป็น ร้านอาหาร มีการถมที่บางส่วน กระทบ เส้นทางน้ำของชาวนาในชุมชน	
ด้านสุขภาพ		
ความสุข	- ความสุขของคนในชุมชนที่ได้เผยแพร่วิถี ชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน และการสร้าง รายได้ของคนในชุมชน	-

จากตารางที่ 16 พบว่า โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 ส่งผลกระทบทางบวกโดยด้านเศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลนาหมื่นศรี กลุ่มแม่ค้าในแลนออกชุมชน โดยเทศบาลงานลูกกลมนานาหมื่นศรี ตำบลนาหมื่นศรี เกิดการสร้างรายได้ ไม่น้อยกว่า 3-4 ล้านบาท และภายหลังเกิดรายได้เสริมของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนไม่น้อยกว่า 150,000-200,000 บาท นอกจากนี้ยังเกิดเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลนาหมื่นศรี และส่งผลกระทบทางอ้อมเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลูกกลมจิ๋ว สำหรับตำบลปากแจ่มเกิดการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลนาหมื่นศรี แม่ค้าในชุมชน และภายนอกชุมชน ไม่น้อยกว่า 1.5 ล้านบาท ด้านสังคม วัฒนธรรม ส่งผลกระทบทางอ้อม ในการเกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชน ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้าน การช่วยเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมชุมชนของคนตำบลนาหมื่นศรีและตำบลปากแจ่ม เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ขนมหพื้นบ้าน ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบทางอ้อมทำให้เกิดการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การติดตั้งไฟ การตัดถนนจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวของตำบลนาหมื่นศรี ด้านสุขภาพส่งผลกระทบให้เกิดความสุขของคนในชุมชนที่ได้เผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน และการสร้างรายได้ของคนในชุมชน

ตารางที่ 17 สรุปผลการประเมินผลกระทบโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง

โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง		
มิติ/ตัวชี้วัด	กิจกรรมลูกประคบสมุนไพรเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดตรัง	กิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนกันตัง
ด้านเศรษฐกิจ		
รายได้	-	-รายได้ปี 2562 ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนกันตังจากการบริการนวดและขายผลิตภัณฑ์เดือนละ 80,000 - 100,000 บาท
เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ	-	-เกิดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์บ่อน้ำร้อนกันตัง ได้แก่ ขวดโลชั่น กระปุกมาร์คโคลน ขวดสเปรย์
ด้านสังคม		
วัฒนธรรม		
เกิดการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้น	-	ทางอ้อม -การช่วยสนับสนุนให้บ่อน้ำร้อนกันตังเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น
ด้านสุขภาพ		
ความสุข	-	เกิดการสร้างรายได้ของคนในชุมชน
ความวิตกกังวล	ความกังวลที่ไม่สามารถดำเนินโครงการได้บรรลุ	-
ความเครียด	วัตถุประสงค์ในการผลิตลูกประคบสมุนไพร	

จากตารางที่ 17 พบว่า โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง ส่งผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจโดยสร้างรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนกันตังในปี พ.ศ. 2562 ไม่น้อยกว่าเดือนละ 80,000 บาท รวมปีละประมาณ 960,000 บาท ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ และเกิดการสร้างรายได้ของคนในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านลบสร้างความวิตกกังวลความเครียดให้แก่ผู้นำกลุ่มเครือข่ายแพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้านที่ไม่สามารถผลิตลูกประคบสมุนไพรได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ยังพบว่า โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดปี พ.ศ. 2561 – 2562 จำนวน 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรฐานการเจ้าหน้าที่เที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเจ้าบ้านที่ดี กิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้าน

การท่องเที่ยวและบริการ และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปี พ.ศ. 2562 ส่งผลกระทบด้านอื่น ๆ ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการและการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาการจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์ การเป็นเจ้าของที่ดี การจัดการที่พัก การพัฒนานักสื่อความหมาย และการหนุนเสริมการทำงานระหว่างชุมชนท่องเที่ยว

4.2.2 ผลกระทบรายมิติของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สรุปผลการประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดปี พ.ศ. 2561 – 2562 รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลในมิติด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
1) รายได้	<p><u>ปี พ.ศ. 2561</u></p> <p>-เกิดรายได้ของกลุ่มที่มาออกร้านของชุมชนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหารและชุมชนย่านเมืองเก่าที่มาร่วมกิจกรรมงานเมืองเก่าทับเที่ยง (โครงการที่ 1, กิจกรรมที่ 1.3)¹</p> <p>-เกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้า และกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรีทั้ง 8 หมู่บ้านไม่น้อยกว่า 2-3 ล้านบาท และเกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้าและผลิตภัณฑ์ในชุมชนตำบลปากแจ่มประมาณ 60 ร้าน ไม่น้อยกว่า 1.5 ล้านบาท (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3)²</p> <p><u>ปี พ.ศ. 2562</u></p> <p>-เกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในตำบลนาหมื่นศรีและกลุ่มแม่ค้าภายนอกไม่น้อยกว่า 3-4 ล้านบาท และเกิดรายได้กับกลุ่มแม่ค้าใน</p>	<p><u>ปี พ.ศ.2562</u></p> <p>-รายได้ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และคนชุมชนตำบลนาหมื่นศรีที่มาออกร้านขายของในงานเทศกาลแข่งขันลูกกลม ชมถ้าเขาช้างหาย ลดน้อยลงกว่าปี พ.ศ. 2561 (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)³</p>

¹โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 กิจกรรมที่ 1.3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง

²โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

ตารางที่ 18 ผลในมิติด้านเศรษฐกิจ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ตำบลปากแจ่มไม่น้อยกว่า 1.5 ล้านบาท (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)³</p> <p>-เกิดรายได้ทางอ้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรีและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในตำบลเสริมจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ ภายหลังจากจัดงานลูกกลม จากค่าอาหารและค่าวิทยากรฐานเรียนรู้ประมาณ 150,000-200,000 บาท (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)³</p> <p>-เกิดรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนทั้งการบริการนวดและขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเดือนละ 80,000-100,000 บาท (โครงการที่ 4, กิจกรรมที่ 4.3)⁴</p> <p><u>ปี พ.ศ. 2563-2565</u></p> <p>-ภายหลังจากเปิดดำเนินการกลุ่มหลังการระบาดโควิด19 รายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนประมาณเดือนละ 40,000-50,000 บาท (โครงการที่ 4, กิจกรรมที่ 4.2)⁵</p>	<p>-กลุ่มเครือข่ายหมอพื้นบ้านไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มเครือข่ายได้ (โครงการที่ 4, กิจกรรมที่ 4.2)⁵</p>
2) เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ	<p><u>ปี พ.ศ. 2561</u></p> <p>-เกิดตัวแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสบแบบใหม่ของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรีที่ปรับเปลี่ยนเส้นใย ได้แก่ เส้นใย</p>	<p><u>ปี พ.ศ. 2561</u></p> <p>-ตัวแบบกระเป๋ายไตตาลโตนดไม่สามารถทำขายเชิงพาณิชย์เนื่องจากต้นทุนเส้นใยตาลโตนดราคาสูงและวัตถุดิบไม่เพียงพอ (โครงการที่ 1, กิจกรรมที่ 1.6)⁶</p>

³ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

⁴ โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 4.3 ยกระดับผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนกันตัง

⁵ โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 4.2 กิจกรรมลูกประคบสมุนไพรเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตรัง

ตารางที่ 18 ผลในมิติด้านเศรษฐกิจ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>ตาลโตนด (โครงการที่ 1, กิจกรรมที่ 1.6)⁶</p> <p><u>ปี พ.ศ.2562</u></p> <p>-เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลูกกลมจิวนาหมื่นศรี (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)⁷</p> <p>-เกิดเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรี (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)⁷</p> <p>-เกิดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์บ่อน้ำร้อนกันตัง ได้แก่ ขวดโลชั่น กระปุกมาร์คโคลน ขวดสเปรย์ (โครงการที่ 4, กิจกรรมที่ 4.3)⁸</p>	<p><u>ปี พ.ศ. 2562</u></p> <p>-กลุ่มเครือข่ายหมอพื้นบ้านไม่สามารถผลิตลูกประคบสมุนไพร (โครงการที่ 4, กิจกรรมที่ 4.2)⁹</p> <p>-ขวดโลชั่นที่ซื้อให้ทางกลุ่มวิสาหกิจไม่ตรงสเปคที่ตกลงไว้กับทางกลุ่มทำให้ขวดบางส่วนไม่ได้ถูกนำมาใช้งาน (โครงการที่ 4, กิจกรรมที่ 4.3)⁸</p>

จากตารางที่ 18 พบว่า มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจ 5 กิจกรรม ได้แก่ ปี 2561 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่า กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานลูกกลมนาหมื่นศรี/งานศิลปะวัฒนธรรม) ปี 2562 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีจังหวัดตรัง (กิจกรรมการแข่งขันลูกกลม ชมถ้ำเขาช่างหาย เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวศิลปะวัฒนธรรม) กิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนตรัง โดยส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้ และการสร้างผลิตภัณฑ์

โดยมีกิจกรรมส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้ทางตรงในช่วงการจัดกิจกรรมงานเกิดการสร้างรายได้รวมไม่น้อยกว่า 8 ล้านบาท ในกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนปี พ.ศ. 2561 (งานลูกกลมนาหมื่นศรี และงานศิลปะวัฒนธรรม) และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

⁶ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 กิจกรรมที่ 1.6 กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

⁷ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

⁸ โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 4.3 ยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนกันตัง

⁹ โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 4.2 กิจกรรมลูกประคบสมุนไพรเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตรัง

ศิลปะวัฒนธรรม กิจกรรมแข่งขันลูกกลมขมถ้าเขาช่างหาย เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2562 ดังคำกล่าวต่อไปนี้ คือ

“ทุกคนที่มาขายของ ทุกคนที่มาร่วมทำกิจกรรมตรงนั้นได้ประโยชน์มาก เงินสะพัดเข้า ต.นาหมื่นศรีถือว่าเยอะมาก น้ำก็ยังไหลหากิจกรรมนั้นมาตลอด แต่เราไม่สามารถทำอะไรได้มากมาย พอคุยกันเขามองไปอีกมุมหนึ่ง การมองมันมองคนละส่วน แต่ว่าเรามองว่าในปีนั้นงานจัดได้ดีมาก มันตอบโจทย์เรื่องการท่องเที่ยว มันมีวิถีนาที่ทำให้ทุกคนมองเห็นท้องทุ่งนาหมื่นศรี วิถีหลักล้าน คนในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรม กิจกรรมตั้งแต่วันเปิดงาน คือ ได้ทำกิจกรรมย้อนยุค กิจกรรมเก่า ๆ กินอาหารปิ่นโต เล่าเรื่องนาหมื่นศรี ตอนแรกเล่าเรื่องไม่ค่อยเป็น พอมีนักท่องเที่ยวมาเราก็ต้องเล่า เมื่อก่อนมีเฉพาะคนนาหมื่นศรีเท่านั้นที่ทำกิจกรรมตรงนั้น มาดูหนึ่ง มาดูโมนาราห์ แต่ปีนั้นจัดได้ยิ่งใหญ่ แล้วก็บุคคลภายนอกเข้ามาเยอะ ยอดที่ อบต.แกลง น่าจะสักประมาณ 2 – 3 ล้าน คนที่ได้เงินตรงนั้นก็คือจะเป็นชาวบ้านล้วน ๆ ที่ได้ผลสัมฤทธิ์จากงานตรงนั้น” (B2, 10 มี.ค. 65)

แต่กิจกรรมแข่งขันลูกกลมขมถ้าเขาช่างหาย เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2562 แม้จะสร้างรายได้หลักล้าน แต่ว่ารายได้ของชุมชนลดลงเนื่องจากมีแม่ค้าภายนอกเพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ด้านเศรษฐกิจ รายได้รู้สึกจะลดลง เพราะว่าไปชนกับแม่ค้า แม่ค้าขายได้น้อยลง แม่ค้าที่ไม่ใช่ชาวบ้านประมาณเกือบ 200 ร้าน มันกลายเป็นว่าช่างหน้าเปิดตลาดขึ้นมาด้วย แม่ค้ารวมทั้งหมดน่าจะเกือบ 300 ร้านได้” (B5, 25 ธ.ค. 65)

ในขณะที่กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานศิลปะวัฒนธรรม ปี2561) และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวศิลปะวัฒนธรรมปี 2562 มีการสร้างรายได้ให้คนในชุมชนตำบลปากแจ่ม และแม่ค้าภายนอก ดังคำกล่าวที่ว่า

“จัดทั้งหมด 5 วัน คนมากันถล่มทลาย รถติดไปในวัด ที่จอดรถในวัด โรงเรียนเต็ม แม่ค้าขายของได้มาก เป็นปีที่คนมากที่สุด แม่ค้าในท้องถิ่นทั้งหมด (ประมาณ 60 ร้าน) แม่ค้าโอท็อป 10 ร้าน อำเภอละโว้ง ตกงกันในตอนประชุม เราทำเหมือนนาหมื่นศรี ในแง่รายได้ ขายไม่ได้แล้วคือคืนละสามพัน จริง ๆ คือ ห้าพันขึ้น ประมาณสามแสนต่อคืน ห้าคืนก็ล้านกว่า” (B5, 25 ธ.ค. 65)

แต่ก็พบว่า ในกิจกรรมลูกประคบสมุนไพรเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดตรัง ไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มเครือข่ายหมอพื้นบ้านได้ เนื่องจากการจัดซื้ออุปกรณ์ทำลูกประคบสมุนไพร ได้แก่ เครื่องชั่ง ถาดสแตนเลส หม้อนึ่ง กะละมัง เครื่องตัดหิน เครื่องชั่ง เครื่องซีล ตู้อบ จัดซื้อมาถึงกลุ่มไม่พร้อมกัน ทำให้ไม่สอดคล้องกับวัตถุดิบพืชสมุนไพรที่ซื้อไว้ ทำให้ไม่สามารถผลิตลูกประคบสมุนไพรได้

“หลังจากนั้นเขาก็สั่งให้ซื้ออุปกรณ์การทำลูกประคบก็คือ สมุนไพร แต่ตู้อบยังไม่มา ผมก็บอกว่าอย่าเพิ่งซื้อ [] ว่าทางพัฒนาชุมชนเขาบอกว่าต้องซื้อก่อน”(B7, 4 ก.พ. 66)

อีกทั้งต่อมา ผู้ที่ช่วยประสานงานทางกลุ่มเครือข่ายหมอพื้นบ้านที่มาจากบริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีมีการลาออก ทำให้กลุ่มขาดคนเชื่อมประสาน และขาดทุนงบประมาณในการ ดำเนินการต่อ ภายหลังจากระบาดโควิดทำให้ปัจจุบันมีการจัดเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้แต่ไม่ได้ ดำเนินการในการผลิตลูกประคบออกจำหน่าย ดังคำกล่าว คือ

“โครงการที่เขาผ่านไปให้เร็วเพราะ [redacted] แก่เป็นคนขอเอง หลังจากนั้น ประมาณ 6 – 7 เดือน [redacted] เขาลาออกไม่ได้อยู่ในบริษัทภาครัฐแล้ว กลายเป็นว่าเรา คนที่ตั้งเป้าว่าอยากจะทำกลายเป็นว่าต้องคว้งคว้าง ทำอะไรไม่ได้ ทุนก็ไม่มี การรวมตัวของ หมอพื้นบ้านกว่าจะรวมได้ก็ยากอยู่แล้ว พอรวมกันได้แล้วต้องรวมทุนกันก่อนคนละเท่าไร ถ้างานมันเดินได้เราก็สามารถรวมทุนกันได้ พอตีมันเข้าช่วงโควิดมันระบาดมาก เราก็ไม่สู้ โครงการที่ได้ล่าช้าถึงทุกวันนี้เพราะอะไร แต่ผมยังดีใจอยู่อย่างคืออุปกรณ์ยังอยู่ครบ ไม่มีใคร เอาไปไหน” (B7, 4 ก.พ. 66)

นอกจากนี้ก็มีกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทางตรงด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ 2 โครงการ ได้แก่ กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) และกิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนตรัง และส่งผลกระทบต่ออ้อมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานลูกกลมนาหมื่นศรี ปี 2561) และกิจกรรมแข่งขันลูกกลม ชมถ้ำ เขาช้างหาย เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2562

โดยกิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) ได้แก่ กระจเปาไยตาลโดนดและ เตยปาหนัน แต่พบว่า ทางกลุ่มไม่สามารถมาทำต่อในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากต้นทุนเส้นไยตาลโดนด มีราคาสูง และวัตถุดิบไม่เพียงพอ ดังคำกล่าวที่ว่า คือ

“พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ตอนนั้นก็เป็กระเปา [redacted] ซื่อไยตาลมาทำ คือเขาบอกใจหายไว้ แล้ว เลยซื่อไยตาลมาทอ แล้วก็ซื่อเตยปาหนันมาทอ ทำเป็นกระเปาทั้งคู่ เป็นกระเปา ธรรมดาไม่มีอะไรมากมาย เพียงแต่มาจากรูปทรงสี่เหลี่ยม เราทอเตยกับผ้า อันอื่นรูปแบบ ก็ไม่มีแปลกอะไร เพียงแต่ปรับเปลี่ยนวัตถุดิบ เส้นยืนก็เป็นเส้นสีแดงเหมือนเดิมแต่ว่า เอาไยตาลมาทอ อันดีบแรก ราคาค่อนข้างสูง อันที่สองก็คือ วัตถุดิบ ถ้าเราทำจริง ๆ ไม่พอ เขาทำให้เราไม่ทัน ไยตาลนั้นแหละ เพราะเขาทำกับมือ พอเราเอามาทอได้สองหลามันเส้น เท่าจิต เขาทำกว่าจะได้ ตอนนั้นได้สามลูก ทำได้แค่ส่งงาน [redacted] มาคิดว่าเราพลาดตรงนี้” (B2, 10 มี.ค. 65)

ในขณะที่กิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อน ตรัง มีการสนับสนุนบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ กระปุกมาร์คโคลน ขวดสเปรย์ แต่ก็มีส่วนขวดโลชั่นที่ไม่ตรงกับแบบที่ตกลงกับกลุ่ม ดังคำกล่าวคือ

“กระปุกมาร์คโคลน ไอนั้นตรงปกดี ขวดสเปรย์ตรงปก ขวดสุญญากาศ ตรงปก มีเรื่องขวดโลชั่นที่ไม่ตรง แสดงว่าตัวอื่นเราได้ใช้ประโยชน์ ขวดสเปรย์หน้า สเปรย์เท่าก็ได้ใช้ อยู่ ขวดสุญญากาศหมดแล้ว ตรงนี้เราก็ขอบคุณเขาแหละนะ แต่อยากให้เต็มทีกับชุมชน” (B4, 8 ก.ค. 65)

และมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานลูกกลมนาหมื่นศรี ปี 2561) และกิจกรรมแข่งขันลูกกลม ชมถ้าเขาช่างหาย เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2562 ที่ส่งผลกระทบต่อในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะ ลูกกลมในพื้นที่ ดังคำกล่าวคือ

“เรื่องเศรษฐกิจ ว่าด้วยการมีรายได้ อันนี้ก็เต็ม การจ้างงาน อย่างกะลา มีคนหาคะลามาท หรือไม่ว่าอะไรในงานตรงนั้นขายได้หมด การส่งเสริมให้เกิดตัวผลิตภัณฑ์ชุมชน หลัง ๆ ก็มีการทำลูกกลม มีการทำตัวหนังตะลุงขาย ผ้าก็ขายได้” (B5, 25 ธ.ค. 65)

ตารางที่ 19 ผลในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
1) เกิดการ	ปี พ.ศ. 2561	
อนุรักษ์และ	-ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟู	
ฟื้นฟูภูมิ	ภูมิปัญญาวิถีนา ภูมิปัญญาด้านอาหารการกิน	
ปัญญา	การทำขนมพื้นบ้าน การแต่งกาย การทำ	
ท้องถิ่นและ	ขวัญข้าว ภูมิปัญญาการทำลูกกลม ภูมิปัญญา	
วัฒนธรรม	การทอผ้า ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้าน	
พื้นบ้าน	การทำคลอด การแสดงมโนราห์ พันธุ์ข้าว	
	พื้นบ้าน และตำบลปากแจ่มเกิดการอนุรักษ์	
	และฟื้นฟูภูมิปัญญา ทั้งการทำขนมพื้นบ้าน	
	การเล่นพื้นที่บ้าน และภูมิปัญญา	
	การทำอาหาร (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่	
	2.3) ¹⁰	
	ปี พ.ศ. 2562	
	-เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาวิถีนา	
	ตำบลนาหมื่นศรี ภูมิปัญญาด้านอาหาร	
	การกิน การทำขนมพื้นบ้าน การแต่งกาย	
	การทำขวัญข้าว ภูมิปัญญาการทำลูกกลม	
	ภูมิปัญญาการทอผ้า การแสดงมโนราห์	
	พันธุ์ข้าวพื้นบ้าน และการอนุรักษ์และฟื้นฟู	
	ภูมิปัญญาตำบลปากแจ่ม ทั้งการทำขนม	
	พื้นบ้าน การเล่นพื้นที่บ้าน และภูมิปัญญา	
	การทำอาหาร (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่	
	3.2) ¹¹	

¹⁰ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

¹¹ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

ตารางที่ 19 ผลในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
2) เกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน	ปี พ.ศ. 2561 -ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาอาหาร ภูมิปัญญาลูกกลม ภูมิปัญญาผ้าทอนาหมื่นศรี และของตำบลปากแจ่ม ได้แก่ ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาการทำขนมพื้นบ้าน (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3) ¹²	
	ปี พ.ศ. 2562 -ตำบลนาหมื่นศรี มีการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาลูกกลม ภูมิปัญญาการทำอาหารพื้นบ้าน ผ้าทอ และตำบลปากแจ่ม เกิดการรวบรวมมรดกทั้งการทำขนมพื้นบ้าน การเล่นพื้นที่บ้าน และ ภูมิปัญญาการทำอาหาร (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2) ¹³	
3) การช่วยเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน	ปี พ.ศ. 2561 -มีการเผยแพร่ความเป็นเมืองเก่าทับเที่ยง โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรม ตึก อาคาร ได้แก่ จวนผู้ว่าราชการจังหวัด การแสดง วัฒนธรรมการกินของคนจีนย่านเมืองเก่า เมนูพื้นถิ่นของชุมชนท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหารจังหวัดตรังที่เข้าร่วมกิจกรรมเมืองเก่าทับเที่ยง (โครงการที่ 1, กิจกรรมที่ 1.3) ¹⁴	
	-การเผยแพร่วิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรมชุมชนของคนตำบลนาหมื่นศรี และคนตำบลปากแจ่ม เช่น การเล่นพื้นบ้าน อาหาร	-

¹² โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

¹³ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

¹⁴ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 กิจกรรมที่ 1.3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง

ตารางที่ 19 ผลในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	<p>และชนมพื้นบ้าน (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3)¹⁵</p> <p><u>ปี พ.ศ. 2562</u></p> <p>-การเผยแพร่วิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรมชุมชนของคนตำบลนาหมื่นศรี และคนตำบล¹⁶ปากแจ่ม เช่น การละเล่นพื้นบ้าน อาหารและชนมพื้นบ้าน (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)</p>	<p><u>ปี พ.ศ. 2562</u></p> <p>-การจัดโซนพื้นที่ลานวัฒนธรรมของตำบลนาหมื่นศรีไม่ได้ถูกนำเสนอให้เป็นจุดเด่นที่ชัดเจนเหมือนปี พ.ศ. 2561 อยู่ลึกเข้าไปภายในงานบริเวณหน้าถ้าเขาช้างหายซึ่งต้องผ่านร้านค้าเยอะมากทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนไปไม่ถึงลานวัฒนธรรม (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)¹⁶</p> <p>-เกิดร้านขายเหล้าบริเวณใกล้งานและการออกร้านขายอาหารทั่วไปมากกว่าเน้นอาหารเมนูพื้นบ้าน (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)¹⁶</p>
<p>4) เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน</p>	<p><u>ปี พ.ศ. 2561</u></p> <p>-เกิดการรวมกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลนาหมื่นศรีที่มีส่วนร่วมในงานเทศกาลลูกกลม และเกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชน และนักเรียนในตำบลปากแจ่มที่มาร่วมแสดงในงานเปิดเทศกาลศิลปะวัฒนธรรม (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3)¹⁷</p>	
<p>5) เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน</p>		<p><u>ปี พ.ศ. 2562</u></p> <p>-เกิดความขัดแย้งของชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ได้เข้ามาขายในงาน</p>

¹⁵ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

¹⁶ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

¹⁷ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

ตารางที่ 19 ผลในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
		เทศกาลลูกกลม (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2) ¹⁸
6) เกิดการทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้น	<p>ปี พ.ศ. 2561</p> <p>-การแนะนำประชาสัมพันธ์ให้แก่หน้ากลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มจังหวัดอันดามัน ได้รู้จักกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดตรัง (โครงการที่ 1, กิจกรรมที่ 1.2)¹⁹</p> <p>-การทำให้ชุมชนตำบลนาหมื่นศรี และตำบลปากแจ่ม เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับจังหวัด ต่างจังหวัด และต่างประเทศ (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3)²⁰</p> <p>ปี พ.ศ. 2562</p> <p>-การทำให้ชุมชนตำบลนาหมื่นศรี และตำบลปากแจ่ม เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับจังหวัด ต่างจังหวัด (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2)²¹</p>	
7) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย	<p>ปี พ.ศ. 2561</p> <p>-การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง และเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดอันดามัน (โครงการที่ 1, กิจกรรมที่ 1.2)²²</p>	

¹⁸โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีจังหวัดตรัง

¹⁹โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 กิจกรรมที่ 1.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

²⁰โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

²¹โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

²²โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 กิจกรรมที่ 1.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

ตารางที่ 19 ผลในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
	ปี พ.ศ. 2562 -การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังของกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง และเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนในกลุ่มจังหวัดอ่าวไทย (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.3) ²³	

จากตารางที่ 19 พบว่า มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง (กิจกรรมย่อยส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง) กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานลูกกลม/งานศิลปะวัฒนธรรม ปี 2561) กิจกรรมการแข่งขันลูกกลม ชมถ้าเขาช้างหาย เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2562 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวศิลปะวัฒนธรรมปี 2562 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปี 2562 โดยส่งผลกระทบทางบวกให้เกิด 1) การอนุรักษ์พื้นที่พุ่มไม้ปญญา 2) การรวบรวมมรดกวัฒนธรรม 3) การเผยแพร่วิถีชีวิต 4) การรวมกลุ่มทางสังคม 5) ความขัดแย้ง 6) ชุมชนเป็นที่รู้จัก และ 7) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

โดยมีกิจกรรมที่โดดเด่นด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานลูกกลม) ปี 2561 กิจกรรมการแข่งขันลูกกลมชมถ้าเขาช้างหาย เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2562 พบว่า กิจกรรมการจัดงานลูกกลม ชมถ้าเขาช้างหาย มีการอนุรักษ์พื้นที่พุ่มไม้ปญญา การรวบรวมมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งภูมิปัญญาลูกกลม ผ้าทอนาหมื่นศรี และการเผยแพร่วิถีชีวิตคนทำนา การเผยแพร่พันธุ์ข้าว สร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชน การทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้นทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ดังคำกล่าวที่ว่า

“ปี 61 เป็นกรรมการลูกกลม จังหวัดจัดเขาก็มี organize มา ส่วนของ อบต. เขาก็ดำเนินการตรงนั้น มีการตั้งกรรมการ รูปแบบงานออกมาดีนะ เพราะว่า หนึ่ง คนได้รู้จักลูกกลมมากขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดี เปิดกว้าง คนหลังไหลมา ปีแรกรถติดประมาณ 5 กิโลเมตร ผมยังจำภาพได้เลย จากแยกบายพาสมาถึงบ่อมน คนแน่น คนในบ้านได้ออกไปสะท้อนเรื่องวัฒนธรรม ได้เห็นประเพณีเก่า ๆ การออกร้าน ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมมาก ประเพณีเก่า ๆ เช่น ฝัดข้าว ทีมข้าว หุงข้าวหม้อดิน แข่งการละเล่นต่าง ๆ ชาวบ้านสนุกมีส่วนร่วมปีหลัง ๆ การละเล่นหาย แต่ยังมีฝัดข้าว ทีมข้าวอยู่” (B6, 5 ก.พ. 66)

²³ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.3 กิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ

แต่ก็พบว่า งานลูกกลม ชมถ้าเขาช่างหายในปี พ.ศ. 2562 แม้ตัวงานจะใหญ่ขึ้น แต่เริ่มให้คุณค่าด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตพื้นบ้านวิถีนาชุมชนตำบลนาหมื่นศรีลดลง ดังคำกล่าวที่ว่า

“ โชนด้านนอกเป็นร้านค้าเยอะมาก กว่าเจ็ดถึงลานวัฒนธรรม ที่มีการหุงข้าวหม้อดิน ย่างปลา มันอยู่ด้านในสุด อยากรู้เวลาจัดพื้นที่ให้เอาเรื่องของวัฒนธรรมของพื้นที่ให้เด่นชัด เวทีช่วงกลางคืน มีการเต้น หางเครื่อง เรื่องของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านยังมีให้เห็น คนต่างจังหวัดมากันเยอะ บางคนก็บอกว่าทำไมมีขายของทั่ว ๆ ไป เพราะเข้าไม่ถึงด้านใน ” (F1, 16 มี.ค. 65)

นอกจากนี้ ก็มีกิจกรรมย่อยเทศกาลงานศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นในด้านสังคมวัฒนธรรม เพราะมีการรวบรวมและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม มีการเอาของดีในพื้นที่ตำบลปากแจ่มมาแสดง อาหารพื้นถิ่น ผลิตภัณฑ์ในชุมชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนในชุมชนทั้งผู้ใหญ่และนักเรียนมาร่วมแสดง ดังคำกล่าว คือ

“มีการให้เด็กนักเรียนโรงเรียนคลองขี้มาแสดงด้วย แล้วก็คนในหมู่บ้านมาแสดง คนทั้งหมู่บ้านมาขายของ แล้วให้แต่ละหมู่บ้านแสดงวิถีของปากแจ่ม เอาของดีของปากแจ่มมาเผยแพร่ เช่น การทำขนม แกง การละเล่นพื้นบ้าน หลังจากนั้นเราก็ทำแสงสีเสียงวิถีปากแจ่มขึ้นมา ชุดเกี่ยวกับหิ้งห้อย ให้เด็กนักเรียนแต่งตัวเดินออกมาจากป่า ติดไฟ แสดงถึงความสมบูรณ์ของปากแจ่ม เป็นชุดของการเล่าเรื่องผ่านบทกวี ประวัติปากแจ่ม แล้วมีการแสดงศิลปะร่วมสมัยโดยเอาหลังตะลุง โนรา มาแสดงในจอ 4-5 ชั้นทำคล้าย ๆ แบบเหมืองแร่ จอหนึ่งตะลุงกับโนราแสดงร่วมกัน แสดงพร้อมกันเลย เป็นของปากแจ่ม แต่เราก็เอานักเรียนมาขีดหนึ่งตะลุง โนราก็มารำ มันเป็นการแสดงร่วมสมัย แล้วเอาดนตรีสตริงมาจากห้วยยอดมาแสดง ชาวบ้านก็มาแสดงชุดกลองยาว (B5, 25 ธ.ค. 65)

นอกจากนี้ ในด้านมิติสังคมวัฒนธรรมมีกิจกรรมที่โดดเด่นส่งเสริมผลกระทบในการรวมกลุ่มทางสังคม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง (กิจกรรมย่อยส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง) และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

“มันทำให้เกิดการเชื่อมโยงเพราะว่าการศึกษาดูงานอันดามัน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย ทำให้เกิดเรื่องสังคม โดยเฉพาะสังคมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกิดความรัก ความสามัคคี เกิดความเข้าใจกัน แม้แต่ในกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่อยู่ในจังหวัดตรังเองที่เราเดินทางไปด้วยกันก็จะทำให้เกิดความรักความสามัคคีกัน” (D1, 16 มี.ค. 65)

ตารางที่ 20 ผลในมิติด้านสิ่งแวดล้อม

มิติ/ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
1) การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	ปี พ.ศ. 2561 - ปี พ.ศ. 2562	ปี พ.ศ. 2562 – 2565
โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	- ปี พ.ศ. 2563 – 2565 -เกิดผลกระทบทางอ้อมโดยด้านการปรับสภาพแวดล้อม ได้แก่ มีโครงการการตัดถนนเลียบบคลองชลประทาน ม. 5 ของสำนักงานชลประทาน และโครงการขยายเส้นทางเพิ่ม และการติดตั้งไฟฟ้าเพิ่มของสำนักงานทางหลวงชนบทภายในตำบลนาหมื่นศรี (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2) ²⁴	-เกิดการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินที่เพิ่มขึ้นของทีนาในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรี มีการซื้อขายเปลี่ยนกรรมสิทธิ์จากคนภายนอกพื้นที่ และเกิดการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่นาเดิมเป็นการทำร้านอาหาร คาเฟ่ บ้านจัดสรรซึ่งการถมที่ดินบางส่วนกระทบกับเส้นทางน้ำเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการทำนาของคนในชุมชน (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3) ²⁵ โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2) ²⁴
2) การปรับสภาพภูมิทัศน์ในชุมชน/จุด check in		ปี พ.ศ. 2562 – 2565 -มีผลกระทบทางอ้อมในการปรับภูมิทัศน์ของร้านค้าผู้ประกอบการในตำบลที่บางร้านไม่คำนึงถึงภูมิสถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตวัฒนธรรมของพื้นที่ทำให้การปรับไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3) ²⁶ และ (โครงการที่ 3, กิจกรรมที่ 3.2) ²⁷

จากตารางที่ 20 พบว่ามีโครงการที่ส่งผลกระทบทางอ้อมทั้งทางบวกและทางลบด้านสิ่งแวดล้อม 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (งานลูกกลมปี 2561) กิจกรรมการแข่งขันลูกกลม ชมถ้าเขาช้างหาย เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี 2562 โดยส่งผล

²⁴ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

²⁵ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

²⁶ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรม 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

²⁷ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2562 กิจกรรมที่ 3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเทศกาลและประเพณีของจังหวัดตรัง

กระทบทางอ้อมเชิงบวกในการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ การสร้างถนนในพื้นที่ ทำให้เส้นทางการคมนาคมในพื้นที่ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นตัวเร่งในการทำให้มีการเติบโตด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างก้าวกระโดดซึ่งส่งผลกระทบทางลบในภายหลัง เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนบุคคลในพื้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ โดยการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่จากเดิมเป็นพื้นที่นา เป็นร้านอาหาร ร้านกาแฟ และบ้านจัดสรร ส่วนหนึ่งกระทบกับวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม เช่น เส้นทางน้ำในพื้นที่ทำนา รวมถึงการปรับภูมิทัศน์ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชน ดังคำกล่าว คือ

“หลังจากงานลูกกลมมีร้านมีอะไรขึ้นมามากมาย มีการเข้ามาในเรื่องรายได้ วิถีชุมชน แต่ว่ามันก็มีทั้งดีและเสีย เรื่องสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ การถมดิน ถมที่ สิ่งปลูกสร้างมากขึ้น เรื่องน้ำ เรื่องการทำนาก็ต้องเปลี่ยนระบบ ทิศทางลมก็มีผล เรื่องน้ำ พอเขามีการถมที่ แต่ยังมีบางที่ทำนอยุ่ มันก็ลำบาก สิ่งปลูกสร้างมากขึ้น การถมที่มากขึ้น ระยะเวลาหนดจากเขา ระยะที่ห้ามถมดินถมที่ ดันทางตอนนั้นก็ถมกันไปมากตั้งแต่หมู่ 8 ไปถึงหมู่ 5 เริ่มมีการถมที่กันมาก เป็นผลระยะยาวที่เกิดขึ้นจากงาน พอถมมากก็เปลี่ยนทิศทางน้ำ คนทำนาก็กระทบการจัดระบบน้ำ” (B6, 5 ก.พ. 66)

ตารางที่ 21 ผลในมิติด้านสุขภาพ

มิติ/ตัวชี้วัด	ผลกระทบทางบวก	ผลกระทบทางลบ
1) ความสุข	-เกิดความสุขของคนในท้องถิ่นที่ได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ร่วมกิจกรรมที่มีบรรยากาศอบอุ่นรำลึกในอดีต (โครงการที่ 1, กิจกรรมที่ 1.3) ²⁸ -เกิดความสุขของคนในชุมชนที่ได้เผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญา การได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ (โครงการที่ 2, กิจกรรมที่ 2.3) ²⁹	
2) ความวิตกกังวล ความเครียด		ความกังวลของแกนนำกลุ่มเครือข่ายหมอพื้นบ้านวังวิเศษที่ไม่สามารถดำเนินการผลิตลูกประคบสมุนไพรได้ตามแผน

²⁸ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 กิจกรรมที่ 1.3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง

²⁹ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

จากตารางที่ 21 พบว่า มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อทางสุขภาพ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าทับเที่ยง กิจกรรมงานลูกกลม ปี 2561 และ ปี 2562 ที่ส่งเสริมให้เกิดความสุขของนักท่องเที่ยว ที่เข้าร่วมงาน ดังคำกล่าว คือ

“จวนผู้ว่า ปกติเราก็จะไม่ได้เข้าไปเยี่ยมชมหรือว่าเข้าไปอยู่แล้ว นอกจากมีงานพอได้เข้าชมภายในบ้านรู้สึกได้ถึงความเก่า ความหลังของบ้าน ด้วยสถาปัตยกรรมที่สร้างก็จะเป็นแนวชิโนด้วยก็ผสมกัน ภายในงาน ก็ค่อนข้างที่จะสบาย ๆ ที่เป็นไฮไลท์ของงาน น่าจะเป็นเครื่องเล่น มีชิงช้าสวรรค์ ย้อนยุคถึงตอนเด็ก ๆ ไปยืนต่อคิวที่จะนั่งชิงช้าสวรรค์ รู้สึกถึงบรรยากาศของทับเที่ยงวันวาน ย้อนยุค ในมุมมองคิดว่าเป็นมิติทางสังคมและสามารถสร้างความสุขให้กับคนในท้องถิ่นได้” (F1, 16 มี.ค. 65)

ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมก็ทำให้เกิดความสุขของคนในชุมชน ดังคำกล่าว คือ

“ความสุขในมุมมองชาวบ้าน คือ ได้เผยแพร่องค์ความรู้ที่เรามีอยู่ นั่งรถรางพานักท่องเที่ยวพาไปหน้าถ้ำ มาที่กลุ่มทอผ้าในเฟรม ทำขนมฝามาให้เค้าชิม ชาวบ้านมีรายได้มีความสุข เหมือนงานเราได้มีส่วนร่วมในการคิดในการช่วยกันทำ คนบ้านเราก็ชอบ คนต่างจังหวัดก็ชอบ ย้อนยุคคนชอบ” (B2, 10 มี.ค. 65)

4.2.3 สรุปการประเมินผลกระทบทางสุขภาพต่อชุมชนที่มีการสนับสนุนโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562

(1) ศูนย์ศิลปะวิถี ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ศูนย์ศิลปะวิถี ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ได้รับการสนับสนุนเป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรม ในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดตรัง 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง (งานเทศกาลศิลปะวัฒนธรรม) ปี พ.ศ. 2561 และกิจกรรมการท่องเที่ยวศิลปะวิถีวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2562 โดยศูนย์ศิลปะวิถี (Art for Life Center) ตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์เป็นศูนย์การเรียนรู้การจัดวางโดยใช้วิถีชีวิตภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมในอดีตมาสร้างเป็นฐานเรียนรู้ต่าง ๆ อาทิ ฐานเรียนรู้ขนมพื้นบ้าน ฐานการละเล่นพื้นบ้าน มาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้เรียนรู้ สำหรับการบริหารจัดการศูนย์ศิลปะวิถีมีรายละเอียด ค่าเข้าชมศูนย์เด็กคนละ 20 บาท ผู้ใหญ่คนละ 40 บาท ค่าลงทะเบียนทำกิจกรรมคนละ 2,500 บาท ค่าอาหารเด็ก 50 บาท/มื้อ ค่าอาหารผู้ใหญ่ 120 บาท/มื้อ ต่อมาภายหลังมีการสนับสนุนโครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดในปี พ.ศ. 2561 – 2562 ส่งผลกระทบด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบในช่วงการจัดกิจกรรมเทศกาลศิลปะวัฒนธรรมที่จัดขึ้นที่ศูนย์ศิลปะวิถี ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ส่งผลทำให้เกิดการสร้างรายได้ทางตรงในช่วงการจัดงาน 5 วัน มีนักท่องเที่ยวมาร่วมงาน 25,000 คน กับกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ กลุ่มแม่ค้าในท้องถิ่นจำนวน 60 ร้าน

แม่ค้าโอท็อป 10 ร้าน ขายได้ประมาณ 300,000 บาท ต่อคืน เกิดรายได้ประมาณ 1.5 ล้านบาท จัด 2 ปีรายได้ทางตรงประมาณ 3 ล้านบาท

ต่อมาภายหลังการจัดงานเทศกาลศิลปะวัฒนธรรม ทำให้มีนักท่องเที่ยวและกลุ่มศึกษาดูงานที่มายเยี่ยมชมศูนย์ศิลปะวิถีในปี พ.ศ. 2561 ทั้งปีประมาณ 20,000 คน ปี พ.ศ. 2562 ทั้งปีประมาณ 25,000 คน ทำให้เกิดการสร้างรายได้กับทางศูนย์ศิลปะวิถี ในปี พ.ศ. 2561 รายได้จากค่าลงทะเบียนและค่าเข้าชมศูนย์ศิลปะวิถี 930,000 บาท ค่าอาหาร 250,000 บาท และเกิดรายได้ให้คนในชุมชนที่มาขายสินค้า และผลไม้ตามฤดูกาลในวันที่มีคณะศึกษาดูงานมาศูนย์ศิลปะวิถีไม่น้อยกว่าปีละ 30,000 บาท และเกิดการจ้างงานคนในชุมชนมาทำหน้าที่เป็นวิทยากรและเป็นแม่บ้านในการทำอาหาร 14 คน ในปี พ.ศ. 2562 เกิดรายได้กับศูนย์ศิลปะวิถี ค่าลงทะเบียนและค่าเข้าชมศูนย์ศิลปะวิถี 1,050,000 บาท ค่าอาหาร 300,000 บาท และเกิดรายได้ให้คนในชุมชนที่มาขายสินค้า และผลไม้ตามฤดูกาลในวันที่มีคณะศึกษาดูงานมาศูนย์ศิลปะวิถี ปีละ 30,000 บาท รวม 1,380,000 บาท และเกิดการจ้างงานคนในชุมชนในการมาทำหน้าที่เป็นวิทยากร และแม่บ้านในการทำอาหารจำนวน 14 คน จากสถานการณ์การระบาดของโควิด ทำให้ทางศูนย์ก็มีการปิดการดำเนิน ภายหลังการเปิดดำเนินการศูนย์ศิลปะวิถีมีการจ้างงานคนในชุมชน 7 คน

ผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรมพบว่า ทั้งระหว่างการจัดงานเทศกาลศิลปะวัฒนธรรม และภายหลังการจัดงานช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ การทำขนมพื้นบ้าน ขนมครก ขนมโค ขนมจีนโบราณ ขนมดอกจอก ขนมทอดมัน การละเล่นพื้นบ้าน เช่น การยิงหนังสติ๊ก การยิงธนู การทอยลูกแก้ว การเล่นสะบ้า มีการรวบรวมมรดกภูมิปัญญา เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตำบลปากแจ่ม และทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้นทั้งในระดับจังหวัด ระดับประเทศ และนานาชาติ โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานโดยเฉพาะกลุ่มนักเรียน นักศึกษาในพื้นที่จังหวัดตรัง และจังหวัดใกล้เคียง เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมในช่วงการจัดงานทั้งการมาร่วมชุดแสดงของนักเรียนและคนในชุมชน เกิดเครือข่ายการทำงานกับทางศูนย์ศิลปะวิถี ภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง องค์การบริหารส่วนตำบลปากแจ่ม สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันวิชาการนอกพื้นที่จังหวัดตรังที่มีการเรียนการสอนด้านศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า ภายหลังการจัดงานเทศกาลศิลปะวัฒนธรรม มีความระแวงของกลุ่มผู้นำบางคนในชุมชนที่กังวลต่อบทบาทประธานศูนย์ศิลปะวิถีจะมีการจะลงเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือไม่ ทำให้กลุ่มผู้นำบางคนมีช่องว่างในการมาทำงานร่วมกับศูนย์ศิลปะวิถี

(2) ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ตำบลนาหมื่นศรีได้รับการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในปี พ.ศ. 2561 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง (งานลูกกลมนานาหมื่นศรี) ปี พ.ศ. 2561 และกิจกรรมการแข่งขันลูกกลม ชมถ้าเขาช้างหาย เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมนาหมื่นศรี ปี พ.ศ. 2562

สำหรับพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรี มีกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรีเป็นกลุ่มแกนหลักในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยทางกลุ่มมีการจัดแจงจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ทางกลุ่มมีกิจกรรมหลักในการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอนาหมื่นศรีเป็นรายได้หลักให้กับสมาชิกของกลุ่ม นอกจากนี้ก็เป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับกลุ่มนักเรียน กลุ่มองค์กรชุมชน และผู้สนใจทั่วไปมาอย่างต่อเนื่อง และภายใต้การดำเนินงานโครงการส่งผลกระทบต่อต่าง ๆ ในชุมชน ดังต่อไปนี้

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่า ผลกระทบในช่วงการจัดกิจกรรมงานเทศกาลลูกกลมนาหมื่นศรีเกิดการสร้างรายได้ทางตรงในช่วงการจัดงาน 5 วัน ในระหว่างวันที่ 14 – 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 และ 7 วัน ในระหว่างวันที่ 14 – 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ในชุมชน กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชน 8 หมู่บ้าน และแม่ค้าจากภายนอกชุมชน ในการมาออกร้านขายสินค้า ปี พ.ศ. 2561 ไม่น้อยกว่า 2 – 3 ล้านบาท และปี พ.ศ. 2562 ไม่น้อยกว่า 3 – 4 ล้านบาท แต่ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2562 คนในชุมชนขายได้น้อยลงเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนแม่ค้าจากภายนอก

ทั้งนี้ ภายหลังจากจัดงานเทศกาลลูกกลม มีกลุ่มศึกษาดูงานมาเรียนรู้เฉพาะกับกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอนาหมื่นศรี ปี พ.ศ. 2561 – 2562 จำนวนไม่น้อยกว่าปีละ 5,000 คน และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวเรียนรู้เชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ ในตำบล ได้แก่ กลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี กลุ่มอนุรักษ์ลูกกลมนาหมื่นศรี กลุ่มสัมมาชีพ กลุ่มลูกหมี กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มนาข้าว โดยการประสานของทางกลุ่มผ้าทอ ปี พ.ศ. 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 600 คน และปี พ.ศ. 2562 จำนวนไม่น้อยกว่า 800 คน ทำให้เกิดรายได้เสริมของกลุ่มสมาชิกกลุ่มผ้าทอเป็นค่าอาหารว่าง 20 – 25 บาท/มื้อ และค่าอาหาร 80 – 100 บาท/มื้อ รวม ปี พ.ศ. 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 75,000 บาท และปี พ.ศ. 2562 ไม่น้อยกว่าจำนวน 100,000 บาท ค่าวิทยากรฐานเรียนรู้ฐานละ 300 บาท จำนวน 6 ฐาน ได้แก่ ฐานผ้าทอนาหมื่นศรี ฐานลูกกลม ฐานสัมมาชีพ ฐานกลุ่มข้าว ฐานกลุ่มผลิตภัณฑ์ลูกหมี ฐานกลุ่มเครื่องแกง เดือนละประมาณ 1 – 2 คณะ ค่าวิทยากรรวมปี พ.ศ. 2561 จำนวนไม่น้อยกว่า 30,000 บาท ปี พ.ศ. 2562 ค่าวิทยากรจำนวนไม่น้อยกว่า 40,000 บาท

นอกจากนี้ ก็ส่งผลกระทบต่ออ้อมในการสร้างรายได้จากขายผลิตภัณฑ์สินค้าของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี ได้แก่ ฝ่ายกดอก ฝ่ายขึ้น ฝ่ายพันคอ ฝ่ายเอกลักษณ์ เสื้อ ฝ่ายขวาม้า กระเป๋า ผ้าคลุมไหล่ ลูกกลมจิ๋วของกลุ่มวิสาหกิจอนุรักษ์ลูกกลมนาหมื่นศรี ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจผลิตข้าวนาหมื่นศรี ข้าวสารแพ็ค และผลิตภัณฑ์เครื่องแกงบ้านไสเดือย

ผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรม พบว่า ในช่วงการจัดงานเทศกาลลูกกลมนาหมื่นศรี และภายหลังจากจัดงานส่งผลกระทบต่อตรงทางบวกทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาการรวบรวมมรดกวัฒนธรรม การเผยแพร่วิถีชีวิตวิถีนาของคนนาหมื่นศรี ทั้งภูมิปัญญาผ้าทอนาหมื่นศรี ภูมิปัญญาลูกกลม การทำขวัญข้าว หมอตำแย ภูมิปัญญาอาหารพื้นถิ่น ส่งเสริมการรวมกลุ่มทางสังคมของคนในตำบล เกิดความภาคภูมิใจ การทำให้ชุมชนตำบลนาหมื่นศรีเป็นที่รู้จักทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ภาคีรัฐ ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานภาคีวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี ภาคเอกชน ได้แก่ เซ็นทรัล แต่ทั้งนี้ในช่วงการจัดงานเทศกาลลูกมุนาหมื่นศรี ก็มีความขัดแย้งของกลุ่มแม่ค้าในชุมชนบางส่วนที่ไม่สามารถมาขายในงานได้

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่งผลกระทบในทางอ้อมภายหลังการดำเนินโครงการ เกิดผลกระทบทางกายภาพ โดยมีโครงการพัฒนาจากหน่วยงานลงมาในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรี ทั้งการพัฒนาถ้าเขาช้างหายจำลองเป็นจุด Check In การพัฒนาถนนเลียบคลองชลประทานในพื้นที่ หมู่ 5 ของสำนักงานชลประทาน และการพัฒนาไฟฟ้าส่องสว่างของสำนักงานทางหลวงชนบท ในขณะเดียวกัน ก็นับเป็นตัวเร่งให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวภายในตำบลนาหมื่นศรี มีนายทุนภายนอกเข้ามาซื้อที่ ทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์เป็นของคนภายนอกตำบล มีการเปลี่ยนลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่นาเดิม เป็นร้านอาหาร คาเฟ่ บ้านจัดสรร ทางหนึ่งก็ส่งผลกระทบทางลบจากการถมที่ดินทับเส้นทางน้ำเดิมของชุมชน กระบ่วิถีชีวิตคนทำนาในบริเวณพื้นที่ดั้งเดิม

(3) กลุ่มวิสาหกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง กลุ่มวิสาหกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้รับการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 มีสมาชิกกลุ่มจากพื้นที่ตำบลบางสัก ตำบลบ่อน้ำร้อน และตำบลคลองลู โดยทางกลุ่มมีผลิตภัณฑ์และบริการ ได้แก่ การนวดเพื่อสุขภาพ และขายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง กิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนตรัง และส่งผลกระทบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนเก้าอี้นวด และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ขวดโลชั่น กระปุกมาร์คโคลน และขวดสเปรย์ เกิดผลกระทบทางตรงในการพัฒนาให้สินค้าบริการการนวด และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2562 ทำให้เกิดผลกระทบเกิดรายได้ของกลุ่มจากการนวดและขายผลิตภัณฑ์เดือนละประมาณ 80,000 - 100,000 บาท เกิดรายได้ปีละไม่น้อยกว่า 1,200,000 บาท และปัจจุบันทางกลุ่มมีสินค้า ได้แก่ โลชั่น ครีมนวด สเปรย์ฉีดหน้า สเปรย์ฉีดเท้า ยาสระผม สบู่มั่งคุด สบู่ขมิ้น โลชั่นทาเท้า แผ่นแปะคลายปวด

ผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม ส่งผลกระทบทางอ้อมให้นักท่องเที่ยวที่ได้ใช้บริการนวดและซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเวลาไปออกบู๊ตกิจกรรมในงานต่าง ๆ ภายนอกจังหวัด ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักจังหวัดตรัง รู้จักอำเภอกันตัง และรู้จักบ่อน้ำร้อนมากยิ่งขึ้น เกิดเครือข่ายการทำงานของกลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานภาควิชาการ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง และสำนักงานเกษตรอำเภอกันตัง สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง ธนาคารออมสิน สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

นอกจากนี้ ทางกลุ่มมีการหักเงิน 3 % ของรายได้จากบริการนวดและขายผลิตภัณฑ์ เป็นกองทุนในการจัดสวัสดิการให้สมาชิกกลุ่ม และการทำกิจกรรมสาธารณะ ในพื้นที่

ตำบลบ่อน้ำร้อนและใกล้เคียง ทั้งงานพัฒนาและงานอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่า การมอบทุนการศึกษา เด็กเยาวชน ปี พ.ศ. 2562 มีเงินกองทุนกลางเดือนละประมาณ 5,000 บาท ปีละประมาณ 60,000 บาท

4.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทางสาธารณะในการปรับปรุงโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัด และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

จากการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังทั้ง 4 มิติ ได้มีการนำเสนอรายงานการประเมินผลกระทบแก่ตัวแทนหน่วยงานและชุมชนท่องเที่ยวได้ร่วมกันพิจารณาและมีข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัด และการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ดังนี้

1) ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

(1) ขอให้คณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดในยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวพัฒนาโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในลักษณะชุดโครงการแยกจากชุดโครงการท่องเที่ยวกระแสหลัก ที่ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทั้งการอบรมพัฒนาศักยภาพคน การศึกษาดูงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาการตลาด และงานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ปีละ 1 โครงการ

(2) ขอให้สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ยกกระดับงานอีเว้นท์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพให้มีลักษณะงานนานาชาติ เช่น งานลูกกลมเป็นงานลูกกลมนานาชาติ งานเทศกาลศิลปะนานาชาติที่ผนวกการท่องเที่ยวชุมชน เขา ป่า นา เล เป็นต้น

(3) การมีโครงการค่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Startup CBT Camp) ที่นำนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านการท่องเที่ยวมาเรียนรู้วิถีเขา ป่า นา เล โดยมุ่งเน้นพัฒนาโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนและการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนใหม่จังหวัดตรัง

(4) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมุ่งเน้นกลุ่มเฉพาะที่มีการจัดกลุ่มแล้วเพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนท่องเที่ยว

2) ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังต่อคณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐจังหวัดตรัง

(1) ด้านการพัฒนากลไกคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

(1.1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง ควรส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนากลไกคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดตรังให้มีความเข้มแข็ง อาทิ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง หรือสนับสนุนให้คณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ จังหวัดตรัง (E3) ทำงานเชิงรุกมากยิ่งขึ้น เช่น

สนับสนุนการจัดทำรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังต่อสาธารณะอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

(1.2) ส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน และกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง มีการพัฒนาโรดแมป (Road map) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง และการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง และมีคณะทำงานที่แปลงแผนไปสู่ปฏิบัติการ และมีการติดตามประเมินผล

(1.3) ขอให้มีการจัดทำระบบข้อมูล Baseline จัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสนับสนุนการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่

(2) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(2.1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยววิถีใหม่ การพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs แนวคิด Universal Design เทรนด์การท่องเที่ยว เป็นต้น

(2.2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมสัญจร การศึกษาดูงาน เป็นต้น

(2.3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีการพัฒนาศักยภาพสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนท่องเที่ยว

(3) ด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

(3.1) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน และคำนึงถึง Universal Design รองรับการเข้าถึงของคนทุกกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ เป็นต้น

(4) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(4.1) ส่งเสริมการพัฒนา และยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าที่เพิ่มมูลค่าและคุณค่าบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้น

(4.2) การส่งเสริมสนับสนุนที่ปรึกษามีอาชีพในการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ

(4.3) การยกระดับงาน Event ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเชื่อมโยงเป็นงานนานาชาติ เช่น งานลูกกลมเป็นงานลูกกลมนานาชาติ งานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง เป็นต้น

(4.4) การพัฒนาเนื้อหาความรู้เรื่องเล่าเกี่ยวกับชุมชนท่องเที่ยว และชุมชนเมืองเก่าต่าง ๆ ของจังหวัดตรังเพื่อเป็นเรื่องเล่าสำหรับไกด์ และนักสื่อความหมายในชุมชน

(4.5) การพัฒนาให้เกิดเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างชุมชนท่องเที่ยว

(5) ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

(5.1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่ผนวกการท่องเที่ยวชุมชนเข้า ปา นา เล กับงานประเพณีงาน Event ของพื้นที่ตามฤดูกาล

(5.2) ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดมีการจัดประชุมในชุมชนท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

(5.3) ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนท่องเที่ยวสามารถค้นหากลุ่มตลาดที่สอดคล้องกับลักษณะชุมชนท่องเที่ยวตามศักยภาพ และสามารถวางแผนการตลาดท่องเที่ยวชุมชนได้

3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการผลกระทบ

(1) ขอให้สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง และหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนคำนึงถึงการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนควบคู่กับการกระจายได้ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนในสัดส่วนที่มากกว่าบุคคลภายนอกพื้นที่ และการสร้างรายได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

(2) ขอให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องมาสานต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรกับกลุ่มเครือข่ายหมอพื้นบ้านวังวิเศษ หรือกลุ่มองค์กรชุมชนที่ศักยภาพในการดำเนินงาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง โดยการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) โดยปรับปรุงขั้นตอนใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 5 ขั้นตอน สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562 ที่คัดเลือกในการประเมินผลกระทบ 4 โครงการ 10 กิจกรรม มีลักษณะกิจกรรมในเชิงการจัดงานอีเว้นท์ การพัฒนาศักยภาพคนและเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาดให้กลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีตัวชี้วัดกิจกรรมโครงการ ได้แก่ รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น กิจกรรมท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริม บุคลากรด้านการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนา รายได้ของผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP เพิ่มขึ้น โดยเป็นตัวชี้วัดที่มุ่งเน้นไปด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดในยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวมีตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนา ซึ่งพบว่ากิจกรรมโครงการขาดตัวชี้วัดมิติอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก อีกทั้งพบว่าตัวชี้วัดส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัดเชิงผลผลิตกิจกรรม มากกว่าที่จะเป็นตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์

นอกจากนี้ พบว่า กิจกรรมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง มีการสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์และบริการ แต่ด้านการพัฒนากลไกการขับเคลื่อน และการทำงานเชื่อมโยงเครือข่ายเพียงมีการดำเนินกิจกรรม 1-2 ครั้งต่อปีและใช้รูปแบบกิจกรรมศึกษาดูงานเป็นหลัก ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการสร้างกระบวนการพัฒนาให้เกิดกลไกการทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เข้มแข็งด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการสนับสนุนในเชิงการประชาสัมพันธ์มากกว่าการส่งเสริมการตลาด มีการสนับสนุนในบางชุมชน ขาดการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมจังหวัด

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพจากยุทธศาสตร์ ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนา จังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562 สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2561 – 2562 จำนวน 4 โครงการ 4 กิจกรรม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการสร้างรายได้ของคน ในชุมชนและกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังในตำบลนาหมื่นศรี ตำบล ปากแจ่ม และกลุ่มวิสาหกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนกันตัง ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่งผล กระทบทางตรงให้เกิดตัวแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าเส้นใยตาลโตนดของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี และการ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพบ่อน้ำร้อนตรัง ได้แก่ ขวดโลชั่น กระปุกมาร์คโคลน ขวดสเปรย์ รวมถึงส่งผลกระทบทางอ้อมให้เกิดสินค้าลูกกลมจิวในพื้นที่ตำบลนา หมื่นศรี แต่พบว่ามีผลกระทบทางลบไม่สามารถดำเนินการผลิตกระเป่าเส้นใยตาลโตนดเพื่อจำหน่าย สร้างรายได้ของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี และการผลิตลูกประคบสมุนไพรเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ของ เครือข่ายแพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้าน ทั้งนี้พบว่า ไม่มีโครงการที่ส่งผลกระทบในการจ้างงานเพิ่ม เนื่องจากกิจกรรมงานอีเว้นท์ซึ่งมีลักษณะการจัดงานระยะสั้น โดยส่งผลให้เกิดนักท่องเที่ยวที่ลงมาใน ชุมชนมากในช่วงการจัดกิจกรรม แต่ภายหลังจากงานจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนแม้จะมาก ขึ้น แต่ไม่ได้เป็นส่วนที่ทำให้กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนต้องมีการจ้างงานเพิ่มเพื่อ พัฒนาและสินค้าและบริการนักท่องเที่ยว จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลกระทบทางบวกในการสร้างรายได้ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระยะสั้นให้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงชาวบ้านทั้งในและนอกพื้นที่ที่มาออกร้านขายอาหารและผลิตภัณฑ์ ต่าง ๆ ภายในงาน เนื่องจากเป็นโครงการในลักษณะอีเว้นท์ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงชาวบ้าน มีการนำสินค้าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมาจำหน่ายในช่วงการจัดงาน และส่งผลกระทบ ภายหลังจากดำเนินโครงการมีการสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน เนื่องจากมีกลุ่มองค์กร ที่จัดบริการท่องเที่ยว การมีกิจกรรมโปรแกรมรองรับการท่องเที่ยว มีสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและ บริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤดีกร เดชาชัย (2557) ซึ่งพบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดย ชุมชน เกิดขึ้นจากการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน อันได้แก่ การให้บริการนำเที่ยว การ จัดการที่พักโฮมสเตย์ การจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลกระทบทางลบมี แนวโน้มราคาที่ดินสูงขึ้น และมีการซื้อขายเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ให้คนจากภายนอกพื้นที่ สอดคล้องกับ การศึกษาของ เกวลิน หนูสุทธิ (2559) ภายหลังจากการมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดการเปลี่ยนการ ขายที่ดินระหว่างคนในชุมชน และบุคคลภายนอกเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

ด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า มีโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2562 3 โครงการ 3 กิจกรรม ส่งผลกระทบทางตรงในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรีและ ตำบลปากแจ่ม โดยพบว่า คนในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรีเกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ของชุมชน และการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนวิถีนา ได้แก่ ภูมิปัญญาลูกกลม

ภูมิปัญญาผ้าทอ นอกจากนี้ก็ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านอาหาร ประเพณีทำขวัญข้าว เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรม และทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและชื่อเสียงมากขึ้นทั้งภายในจังหวัดและระดับประเทศ แต่ก็พบว่า มีความขัดแย้งกันในช่วงการจัดงานของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนที่ไม่สามารถเข้ามาขายของในช่วงเทศกาลงานลูกกลมนาหมื่นศรี พ.ศ. 2562 จากการให้สัดส่วนการขายของจากร้านค้าภายนอกมากขึ้น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนลดลง ขณะที่ตำบลปากแจ่มพบว่าเกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาอาหาร เกิดการสร้างความภาคภูมิใจร่วมกันของคนในตำบล และเกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเสริมสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน มีนักเรียนและชาวบ้านในพื้นที่ในการร่วมแสดงในช่วงงานเทศกาลศิลปวัฒนธรรม และทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียงมากขึ้นทั้งภายในจังหวัดต่างจังหวัด และระดับนานาชาติผ่านศิลปินต่างชาติที่มาร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตเมืองเก่าทับเที่ยงให้คนภายในจังหวัดได้รู้จักมากยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับจังหวัด จากการศึกษาดังกล่าวพบว่าโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลกระทบทางบวกในการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญา การอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา เกิดการเผยแพร่วิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมชุมชน การรวมกลุ่มทางสังคม เกิดความภาคภูมิใจ และทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงการดำเนินโครงการจัดงานประเพณีอี่เว้นท์ มีการรวบรวมและการนำเสนอภูมิปัญญาอาหาร ประเพณี ภูมิปัญญาการละเล่น อัตลักษณ์พื้นบ้านของชุมชน มีการนำเสนอเรื่องราวเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปหลากหลายช่องทาง รวมถึงเกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในช่วงการจัดกิจกรรม และภายหลังการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะในตำบลนาหมื่นศรีมีกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นำต้นทุนทางวิถีชีวิตมรดกทางวัฒนธรรมมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ ประวิช ชุนนิคม (2561) การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้คนในชุมชนมีความหวงแหนวัฒนธรรมดั้งเดิม มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน และวิภาดา ศุภรัฐปรีชา (2553) การท่องเที่ยวชุมชนวัดเกต เชียงใหม่ส่งผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านบวก ทำให้คนในชุมชนภูมิใจในวัฒนธรรมตนเอง เกิดการสืบสานฟื้นฟูกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน และคนในชุมชนเข้าใจในวัฒนธรรมชุมชนตนเองมากขึ้น

ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ไม่มีโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561 – 2562 ที่ส่งผลกระทบทางตรงต่อด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงการจัดกิจกรรมโครงการ แต่พบผลกระทบทางอ้อมในระยะต่อมาในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรีโดยทำให้อัตราเร่งด้านการท่องเที่ยว เกิดการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในชุมชนจากโครงการของภาครัฐ ได้แก่ การตัดถนนเลียบคลองชลประทานพื้นที่ การติดตั้งไฟฟ้า ในขณะที่เดียวกันทำให้เกิดการซื้อขายที่ดินเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์จากคนภายนอกมาทำร้านอาหารรองรับนักท่องเที่ยว ที่ดินมีราคาสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน เกิดการถมที่ทำร้านค้า การทำบ้านจัดสรร ส่งผลกระทบเส้นทางน้ำเดิมของคน

ทำนาในตำบล เกิดการปรับภูมิทัศน์ของร้านอาหารผู้ประกอบการบางร้านที่ไม่คำนึงถึงภูมิสถาปัตยกรรม ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า โครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลกระทบต่อทางบวกทางอ้อมในการเกิดการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การปรับภูมิทัศน์ ทั้งนี้ เนื่องจากภายหลังมีแผนงานโครงการจากแผนพัฒนาจังหวัด ทำให้ภายในพื้นที่เกิดการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีโครงการในการมาพัฒนาต่อด้านสภาพแวดล้อม ถนนไฟฟ้าส่องสว่างในตำบล สอดคล้องกับการศึกษาของ สุธาณี สุธรรมมา (2558) ภายหลังการท่องเที่ยวเข้ามาในเมืองเชียงคาน องค์การภาครัฐและท้องถิ่นให้ความสำคัญขั้นพื้นฐานแก่ชุมชน เช่น การสร้างห้องสุขา มีการก่อสร้างและซ่อมแซมถนน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้คนในชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกและคุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่ก็พบว่า ในบางพื้นที่เกิดผลกระทบทางลบทางอ้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่นาเป็นร้านค้า คาเฟ่ บ้านจัดสรร ปัญหาจากการถมที่ การปรับภูมิทัศน์ที่ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน เนื่องจากชุมชนขาดข้อตกลงร่วมกันของทั้งฝ่ายท้องถิ่น ท้องที่ ประชาชนในชุมชนดั้งเดิม และผู้ประกอบการจากภายนอกในพื้นที่ ในการวางภาพอนาคตการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของตำบล สอดคล้องกับการศึกษาของ เกวลิน หนูสุทธิ (2559) ภายหลังเมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเกษตรมาสร้างเป็นสิ่งปลูกสร้างทางการท่องเที่ยว อีกทั้งสิ่งปลูกสร้างด้านการท่องเที่ยวไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นการทำลายภูมิทัศน์อันสวยงาม

ด้านสุขภาพ พบว่า มีโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด ปี พ.ศ. 2561 – 2562 จำนวน 3 โครงการ 3 กิจกรรม ส่งผลกระทบต่อทางบวกในด้านการสร้างความสุขของคนในชุมชนในการได้เผยแพร่วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน และรวมถึงความสุขของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมอีเว้นท์ได้สัมผัสบรรยากาศอันยุค สัมผัสวิถีวัฒนธรรมชุมชนทั้งงานเมืองเก่าทับเที่ยง งานเทศกาลลูกกลม ชมถ้ำเขาช่างหาย และงานเทศกาลศิลปะวัฒนธรรม และมีส่งผลกระทบต่อทางลบจำนวน 1 โครงการ 1 กิจกรรม ได้แก่ ความวิตกกังวลของแกนนำเครือข่ายแพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้านที่ไม่สามารถดำเนินการผลิตลูกประคบสมุนไพรได้ตามแผน จากการศึกษาดังกล่าวโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลกระทบต่อทางบวกทางตรงในด้านการสร้างความสุขให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากกิจกรรมเป็นอีเว้นท์เหมาะสมในการไปร่วมงานของกลุ่มทุกเพศทุกวัยในท้องถิ่น การได้ร่วมงานในบรรยากาศอันอดีต ในขณะที่ชุมชนมีความสุขการได้นำเสนอถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น วัฒนธรรมของชุมชน และพอใจจากการมีรายได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ จิราพร ระโหฐาน และคณะ (2563) ที่ศึกษาประเด็นความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่พบว่า ประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสุขในระดับมาก โดยเป็นความสุขภายในมากกว่าภายนอก โดยสุขมากที่สุดในด้านสังคมวัฒนธรรม และน้อยที่สุดคือด้านเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ พบว่ากิจกรรมที่ข้อมูลจากการประเมินผลกระทบน้อย ได้แก่ กิจกรรมประเภทการพัฒนาศักยภาพคน ได้แก่ กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรฐานการเจ้าหน้าที่โดยชุมชน

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเจ้าบ้านที่ดี กิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ เนื่องจากเป็นกิจกรรมให้ความรู้กับแกนนำและสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลที่เกิดขึ้นคือ ความรู้ ความเข้าใจของแกนนำและสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่เข้ารับการอบรมซึ่งดำเนินการในปี พ.ศ. 2561 – 2562 แต่การนำความรู้ไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการและการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2563 ก็เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ชุมชนท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องชะลอการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ และมาเริ่มทยอยเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. 2564 ทำให้สมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เข้ารับการอบรมจำได้ไม่ชัดเจนและไม่สามารถอธิบายว่าผลกระทบในมิติต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เป็นผลกระทบจากกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัด

5.2 ข้อจำกัด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบข้อจำกัดหลายประการซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลรายละเอียดไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร คือ

1) ช่วงระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้มีข้อจำกัดในกระบวนการนัดประชุมรวมกลุ่มของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบ Onsite ทำในขั้นตอนการกลั่นกรองนโยบาย แผนงานโครงการกิจกรรม โดยสาธารณะ (Public Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัด (Public Scoping) ปรับเป็นการประชุมในระบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom พบว่า การแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการส่วนใหญ่เป็นตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและตัวแทนภาคประชาชนบางคน ทำให้การคัดเลือกโครงการที่ต้องประเมิน และการกำหนดขอบเขตการประเมินตัวชี้วัด กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการท่องเที่ยวโดยชุมชนแสดงความคิดเห็นสนับสนุนสอดคล้องตามที่นักวิจัยเสนอมากกว่าการถกแถลงเชิงลึกและทั่วถึงทุกคน

2) การติดตามเก็บข้อมูลรายละเอียดกิจกรรมและผลกระทบโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชน กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งดำเนินการจัดเก็บข้อมูลภายหลังการดำเนินกิจกรรมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดจริง ในช่วงปี พ.ศ. 2564 – 2566 พบว่า กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทางบวกและทางลบ ได้แก่ กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้เข้าร่วมโครงการจํารายละเอียดกิจกรรม และผลที่เกิดขึ้นได้ไม่ชัดเจนมากนัก โดยเฉพาะกิจกรรมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเภทการอบรมพัฒนาศักยภาพ

3) คุณภาพของโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดบางโครงการ มีการระบุรายละเอียดในส่วนตัวชี้วัด ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่ไม่ชัดเจน

5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดตั้งแต่การศึกษาสถานการณ์ปัญหา ความต้องการของชุมชน กำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดและกำหนดกิจกรรม และการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันเพื่อยกระดับการทำงานของชุมชน

2) คณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว หรือคณะทำงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐจังหวัดตรัง (E3) หรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับจังหวัด ควรมีการประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการติดตามประเมินผลกระทบโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อสร้างการเรียนรู้และมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำผลการประเมินมาปรับปรุง ทบทวนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดต่อไป โดยให้คำแนะนำดังนี้ 1) คัดเลือกโครงการในแผนพัฒนาจังหวัดที่เห็นร่วมกันที่จะประเมินผลกระทบอย่างน้อยปีละ 1 โครงการ 2) การกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบโดยควรเลือกเฉพาะตัวชี้วัดที่สำคัญในแต่ละมิติเท่านั้น

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการศึกษาผลกระทบโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแผนพัฒนาจังหวัดตรังเท่านั้น ครั้งต่อไปควรขยายครอบคลุมทั้งโครงการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวกระแสหลักเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเพื่อการทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาจังหวัดตรังต่อไป

2) การศึกษาครั้งต่อไปอาจมุ่งในประเด็นการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *การประเมินผลกระทบสุขภาพในระดับโครงการ*. สืบค้น 14 มีนาคม 2562, จาก <http://hia.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/san/download/hia/manual/book/book13.pdf>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(ม.ป.ป.). *แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559 - 2563*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาร่วมกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
- กองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง. (2561). *คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning Manual)*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2562, จาก [https://www.fisheries.go.th/strategy/UserFiles/files/strategy%20\(1\).pdf](https://www.fisheries.go.th/strategy/UserFiles/files/strategy%20(1).pdf)
- กองพัฒนาระบบการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม*. สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก <https://eiathailand.onep.go.th/wp-content/uploads/2023/03/13-public-participation-guidelines-2562.pdf>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พ.ศ. 2539 – 2540*. กรุงเทพฯ: กองนโยบายและแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เกวลิน หนูสุทธิ. (2559). *การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2548). *การวิเคราะห์และประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิราพร รโหฐาน, มนรัตน์ ใจเอื้อ, ประภัสสร คำสวัสดิ์, อังสุมาลิน จำนงชอบ, วิตติกา ทางชั้น, ลินจง โพชารี และธันยวิช วิเชียรพันธ์. (2563). *การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 : แผนงานวิจัย: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. สืบค้น 14 มีนาคม 2562, จาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:179066
- จุลชีพ ชินวรรโณ. (2546). *ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21 : ประเทศไทยกับแนวคิดทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงจากอดีตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

- เฉลิมชัย จารุมณี, ณรงค์ ฤ เชียงใหม่ และสิริพร บุรพาเดชะ.(2556). ผลกระทบด้านสุขภาพจากการท่องเที่ยว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *พืชนศาสตร์สาร*, 9(2) 44-46.
<https://www.tcithaijo.org/index.php/pikanasan/article/view/97494>
- ชรัติ อุ่มสัมฤทธิ์. (2550). *การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของกองทัพบกเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของชาติ* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. (2546). *ความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐในการบริหารจัดการระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ชาติ (Strategic performance base budgeting :SPBB) และกรณีตัวอย่างกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตติกาญจน์ กันทะอุ. (2560). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องพอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/58300>
- เชภาทร จันทรหอม, นบ ศรีจันทร์, มาฆฤกษ์ ชูช่วย และศ-รจีตร เขมียาทร. (2560). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนภูมินิเวศเขา ป่า นา เล จังหวัดตรัง*. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฐิติ ฐิติจำเจริญพร, พจนา สนวนศรี และกฤศดา อีราทิตยกุล. (2558). *การศึกษาความต้องการของตลาดที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยและอาเซียน (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ฤติกร เดชาชัย. (2557). *การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชนเผ่าอาข่า จังหวัดเชียงราย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้].
<https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/277818>
- ดำรงค์ วัฒนา. (ม.ป.ป.). *แนวคิดและแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.polsci-law.buu.ac.th/journal/document/2-2/1.pdf>
- ดำรงค์ วัฒนา. (ม.ป.ป.). *คู่มือการวางแผนยุทธศาสตร์ Practical Manual for Strategic Planning*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2562, จาก http://203.157.138.71/stra/admin/news/FILE_HRD/%A4%D9%E8%C1%D7%CD%A1%D2%C3%A8%D1%B4%B7%D3%E1%BC%B9%C2%D8%B7%C8%D2%CA%B5%C3%EC.pdf
- เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ. (2551). *การประเมินผลกระทบทางสังคม*. พิษณุโลก: หน่วยวิจัยและพัฒนาบูรณาการเกษตรและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เดชรัต สุขกำเนิด. (2544). *นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ : การวิเคราะห์ระบบการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยสาธารณสุข.
- เดชรัต สุขกำเนิด, วิชัย เอกพลากร และปัทพงษ์ เกษสมบูรณ์. (2545). *การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเพื่อการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ แนวคิด แนวทาง และแนวปฏิบัติ*. สถาบันวิจัยสาธารณสุข.

- เดชรัตน์ สุขกำเนิด. (2558). “รูปแบบการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ” ใน ปรียาพร พรหมพิทักษ์ (บรรณาธิการ), *เหลี่ยมหลัง แลหน้า HIA/EHIA (65)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพุทธศาสนา.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). *การวางแผนเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 1 .กรุงเทพฯ: คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- นวพันธุ์ นาคบรรพ์. (2550). *แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา* [วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/20168>
- บุษบา สิทธิการ, สิรีวัฒนา ไจมา และจันทอน คำแสน. (2549). *การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย* (รายงานการวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุษบา สิทธิการ. (2557). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. เชียงใหม่: บริษัท สันติภาพ แพ็คพรีนซ์ จำกัด.
- ประวิช ขุนนิคม. (2561). *การประเมินผลกระทบสุขภาพจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่* [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].
- แผนงานพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพจิต. (2560). *การส่งเสริมสุขภาพจิต: แนวคิด หลักฐาน และแนวทางปฏิบัติ*. สืบค้น 10 มกราคม 2562, จาก <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43286/9241562943-tha.pdf>
- พงศ์เทพ สุธีรัฐดี, สุกัญญา โลงนาภิวัฒน์, กุลหัตต์ หงส์ชยางกูร, นัยนา หนูนิล, จุฑารัตน์ สถิรปัญญา และวัชรภรณ์ สกุลพงศ์. (2557). *การติดตามสนับสนุนและประเมินผลโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน*. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา: โฟ-บาร์ด.
- พจนา สนวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. พิมพ์ครั้งแรก. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ: กรุงเทพฯ.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. (2553). *การท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พิสนุ ฟองศรี. (2549). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- มธุรส ปราบไพรี, จรียาใจหลัก, สุนิสา คุ่มสะอาด, ไพเราะ แสงประสาท, ธีระพงศ์ ขำสวัสดิ์, นันทศักดิ์ นิ้มมา และพงศ์เทพ เจริญเรืองสกุล. (2552). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี สืบค้น 10 ตุลาคม 2562, จาก <http://newtdc.thailis.or.th/docview.aspx?tdcid=16347>
- วิภาดา ศุภรัฐปรีชา. (2553). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกต เชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2546). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพ็องฟ้า พรินต์ติ้ง.

- ศิริลักษณ์ เมฆอ่อน และมนสิชา เพชรานนท์. (2556). ผลกระทบการท่องเที่ยวต่ออัตลักษณ์: กรณีศึกษาชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอัมพวา. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 2(2), 1. <https://www.tci-thaijo.org/index.php/arch-kku/article/view/45407>
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). รายงานชิ้นสุดท้ายการดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สัจชัย สุติพันธ์วิหาร. (2558). “การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ(HIA) และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง”. ในปริยาพร พรหมพิทักษ์(บรรณาธิการ), *เหลี่ยมหลังแลหน้า HIA/EHIA ในประเทศไทย (92)*, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธรศาสนา.
- สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม และ สุภาวณี ทรงพรวานิชย์. (2545). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์*. เชียงใหม่: บริษัทมิ่งเมืองนวัตน์จำกัด.
- สินธุ์ สโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิด และประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนการวิจัย(สกว).
- สุธาสิณี สุธรรมมา. (2558). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อรูปแบบชุมชนเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. [วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร]
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550*. สืบค้น 5 มกราคม 2562. จาก https://www.nationalhealth.or.th/sites/default/files/upload_files/hpp_act_ebook58_08_07_453.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560). *หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2559*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์สุภา จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564*. สืบค้น 8 ตุลาคม 2561, จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (ม.ป.ป.). *คู่มือแนวทางการติดตามประเมินผล*. สืบค้น 4 ธันวาคม 2562, จาก <http://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer/viewer.php>
- สำนักงานจังหวัดตรัง. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2561 – 2565 ฉบับปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. สืบค้น 1 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.trang.go.th/trangnew/plan2561-2565.pdf>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

- สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2561). *คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning Manual)*. สืบค้น 2 ธันวาคม 2562, จาก http://km.moi.go.th/km/51_PMQA_6/Important61/imp_1.pdf
- สำนักนโยบายและแผน สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (ม.ป.ป.). *คู่มือการปฏิบัติงานมาตรฐาน กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การแปลงสู่แผนปฏิบัติราชการและการติดตาม ประเมินผล*. สืบค้น 3 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/49/files/handbook/60/2.pdf>
- สำนักนโยบายยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงการคลัง. (ม.ป.ป.). *คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และ แผนปฏิบัติราชการสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง*. สืบค้น 15 ธันวาคม 2562, จาก <https://palad.mof.go.th/storage/palad/files/S50vSSQOMjvRRvqyUyNxtzgXRvBAWa2pGU4G6fFy.pdf>
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2561). *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ ฝั่งอันดามัน พ.ศ. 2561 – 2564*. สืบค้น 12 มกราคม 2562, จาก <http://www.osmsouth-w.moi.go.th/file-data/741850.pdf>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สำนักท่องเที่ยว โดยชุมชน. (2558). *เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน (ฉบับปรับปรุงปี 2558)*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- Bhatia R. (2011). *Health Impact Assessment: A Guide for Practice*. Oakland. CA: Human Impact Partners. <https://humanimpact.org/wp-content/uploads/2011/01/HIA-Guide-for-Practice.pdf>
- Sitikarn. (2007). Sustainable tourism in GMS: Peace and Development Opportunities. A case of Huay Hee village, Mae Hong Son Province, Thailand. In Khitasangka et al. (2007) *Sustainable Development for Peace: New Dimension of Friendly Cooperation in the Upper Greater Mekong Sub-Region, Chiang Rai*: Chiangrai Rajabhat University. (pp. 181-207)
- Scott-Samuel, A., Birley, M., Arden, K. (2001). *The Merseyside Guideline for Health Impact Assessment*. Liverpool: International Health IMPACT Assessment Consortium.
- Shirley, E. (1992). *Beyond the Green Harizon, Principles for Sustainable Tourism*. Godalming, England : WWF UK World Wide Fund for Nature.
- World Tourism Organization. (2017). *UNWTO Annual Report 2016*. Accessed August 18, 2019. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418725>
- WHO-EURO. (1999). *Health Impact Assessment main concepts and suggested approach. (Gothenburg consensus paper)*. Brussels: European Centre for Health Policy. http://www.hiaconnect.edu.au/files/Gothenburg_Consensus_Paper.pdf.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือชุดที่ 1

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

เรื่อง : การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

ผู้วิจัย : นายเชภาธร จันทร์หอม นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการระบบสุขภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.เพ็ญ สุขมาก

คำชี้แจง

1) แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนภาครัฐ ผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ โดยเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบทบาทวางแผนสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ความเชื่อมโยงสอดคล้อง

กับนโยบายการท่องเที่ยวระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด ผล

คาดการณ์

ที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตำแหน่ง/บทบาทหน้าที่.....

หน่วยงาน/องค์กร.....

วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา.....น. จบการสัมภาษณ์.....น.

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี(โปรด

ระบุ).....

4. ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องในบทบาทวางแผน และสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรัง ความเชื่อมโยงสอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวระดับชาติ ระดับภาค ถึงระดับจังหวัด ผลคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยงานหลัก หน่วยงานหนุนเสริม ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคชุมชนจังหวัดตรังเป็นอย่างไร (นโยบาย กลไก ผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค)

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าศักยภาพและจุดแข็งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดคืออะไร

.....

.....

.....

3. ที่ผ่านมามีท่านและหน่วยงานของท่านได้เข้าไปสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบไหนบ้าง

.....

.....

.....

4. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนงานโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรังบ้างหรือไม่อย่างไร (ในระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2562)

.....

.....

.....

5. หน่วยงานของท่านมีแผนงานโครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด
จริงหรือไม่ อย่างไร (ในระหว่างปี พ.ศ. 2561 – 2562)

.....
.....
.....

6. ท่านคิดว่าแผนงาน โครงการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีความเชื่อมโยง
กับนโยบายการท่องเที่ยวระดับชาติ ระดับภาค และของจังหวัดอย่างไร

.....
.....
.....

7. ท่านคิดว่าผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ
หน่วยงานท่านส่งผลกระทบต่อทางบวกและทางลบด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และ
สิ่งแวดล้อม อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

เครื่องมือชุดที่ 2

แนวคำถามในการประชุมเวที Public Screening และ Public Scoping

หลังจากนักวิจัยมีการนำเสนอการประเมินโครงเบื้องต้น และนำเสนอขอบเขตเชิงเนื้อหาในการประเมินแต่ละประเด็น โดยใช้แนวคำถามดังนี้

1. การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยงานหลัก หน่วยงานหนุนเสริม รวมภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคชุมชนจังหวัดตั้งเป็นอย่างไร (นโยบาย กลไก ผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค)
2. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตั้งเป็นอย่างไร
3. ท่านคิดว่าโครงการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดมีความเชื่อมโยงกับนโยบายการท่องเที่ยวในระดับชาติ ระดับภาค และระดับจังหวัดอย่างไร
4. ท่านคิดว่า โครงการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยกำหนดสุขภาพทั้งด้านปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม กลไก และกระบวนการอย่างไร
5. ท่านคิดว่าผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างไร
6. จากการนำเสนอรายละเอียดการทบทวนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดไปแล้ว มีประเด็นไหนที่ต้องการเพิ่มเติมรายละเอียดบ้าง
7. ท่านคิดว่าโครงการใดในแผนพัฒนาจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีการประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินผล
8. ขอบเขตเนื้อหา และวิธีการประเมินตามเอกสารนำเข้า ท่านคิดว่ามีประเด็นไหนควรเพิ่มเติม ตัดออก หรือไม่
9. ตัวชี้วัดการประเมินเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร มีประเด็นไหนควรเพิ่มหรือลดบ้าง

เครื่องมือชุดที่ 3

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

เรื่อง : การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

ผู้วิจัย : นายเชภาธร จันทร์หอม นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการจัดการระบบสุขภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.เพ็ญ สุขมาก

คำชี้แจง

- 1) แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยว ผู้แทนกลุ่มองค์กรจัดตั้งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวเพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง
- 2) แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ประกอบด้วย 7 ส่วน ดังนี้
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
 - ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ
 - ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านสังคม วัฒนธรรม
 - ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม
 - ส่วนที่ 5 ข้อมูลด้านสุขภาพ
 - ส่วนที่ 6 ข้อมูลด้านคุณภาพการบริหารจัดการและการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - ส่วนที่ 7 ด้านอื่น ๆ

ส่วนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง/บทบาทหน้าที่.....

วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา.....น. จบการสัมภาษณ์.....น.

ส่วนที่ 2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1. ผู้ให้ข้อมูล (สัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล)

() ผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยว () ผู้แทนกลุ่มองค์กรจัดตั้งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

() กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น () ภาคประชาสังคม () ภาคสื่อมวลชน

() ประชาชนทั่วไปที่สนใจ () อื่น ๆ

ระบุ.....

2. ชุมชนเริ่มดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนในปีไหน อย่างไร

.....

3. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเป็นอย่างไร

1) ปี พ.ศ. 2560

ชาวไทย (ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

ชาวต่างประเทศ(ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

2) ปี พ.ศ. 2561

ชาวไทย (ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

ชาวต่างประเทศ(ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

3) ปี พ.ศ. 2562

ชาวไทย (ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

ชาวต่างประเทศ(ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

4) ปี พ.ศ.2563

ชาวไทย (ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

ชาวต่างประเทศ(ต่อเดือน).....คน รวม (ต่อปี).....คน

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชน หรือไม่ อย่างไร

.....

5. การท่องเที่ยวชุมชนทำให้เกิดการจ้างงาน สร้างงานเพิ่มในชุมชนมากขึ้นหรือไม่อย่างไร

.....

6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้สร้างเศรษฐกิจรายได้ให้คนในชุมชน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

7. จำนวนรายได้จากการท่องเที่ยว.....บาท/
เดือน

- ผลิตภัณฑ์ของฝากที่ระลึก รายได้.....บาท/เดือน
- ที่พัก /โฮมสเตย์ รายได้.....บาท/เดือน
- ไกด์ นำเที่ยว รายได้.....บาท/เดือน
- ชั๊ปเรือ รายได้.....บาท/เดือน
- ชั๊ปรถ รายได้.....บาท/เดือน
- แม่บ้าน/ร้านอาหาร รายได้.....บาท/เดือน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ) รายได้.....บาท/เดือน

8. ข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- 1) ชื่อกลุ่ม.....
- 2) ประเภทผลิตภัณฑ์/บริการ.....
- 3) จำนวนสมาชิกในกลุ่ม.....

ประเด็นการประเมิน	พ.ศ.2560	พ.ศ. 2561	ปี พ.ศ. 2562	ปี พ.ศ. 2563
1. ยอดจำหน่าย (รายได้ต่อเดือน)				

- 1) ชื่อกลุ่ม.....
- 2) ประเภทผลิตภัณฑ์/บริการ.....
- 3) จำนวนสมาชิกในกลุ่ม.....

ประเด็นการประเมิน	พ.ศ.2560	พ.ศ. 2561	ปี พ.ศ. 2562	ปี พ.ศ. 2563
1. ยอดจำหน่าย (รายได้ต่อเดือน)				

- 1) ชื่อกลุ่ม.....
- 2) ประเภทผลิตภัณฑ์/บริการ.....
- 3) จำนวนสมาชิกในกลุ่ม.....

9. ท่านคิดว่าโครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านใดในชุมชน อย่างไร

.....

.....

.....

10. ท่านคิดว่าในด้านเศรษฐกิจโครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดช่วยส่งเสริมพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวด้านใดบ้าง อย่างไร (การสร้างรายได้ / การจ้างงาน/การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ)

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3. ข้อมูลด้านสังคม วัฒนธรรม

1. ท่านคิดว่าอะไรเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมในชุมชนของท่าน

.....

.....

.....

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านได้นำเอาเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมอะไรบ้าง มาต่อยอดการท่องเที่ยว และต่อยอดอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสืบทอด ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวชุมชนช่วยเผยแพร่วิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่าน มีกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกี่กลุ่ม กลุ่มอะไรบ้าง ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้คนในชุมชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรม หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

8. การท่องเที่ยวโดยชุมชนท่านมีวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

9. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาฐานวิถีวัฒนธรรมของคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

10. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยให้เกิดการรวบรวมมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

11. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยเผยแพร่วิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

12. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

13. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยสร้างเกิด
ความภาคภูมิใจ หวังแทน คุณค่าในวิถีวัฒนธรรมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

14. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยอนุรักษ์
ส่งเสริมและพัฒนาบนฐานวิถีวัฒนธรรมของคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

15. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยส่งเสริมทำให้
ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

16. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยส่งเสริมการมี
ส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

17. ท่านคิดว่าโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแผนพัฒนาจังหวัดทำให้เกิดความ
ขัดแย้งกันภายในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 4. ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....

2. ท่านมีการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
หรือไม่ อย่างไร

- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....

3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย มลพิษทางเสียง ฯลฯ
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนมี มีกฎ กติกาหรือ มาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
5. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยทำให้การปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้าส่องสว่างหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
6. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยทำให้เกิดการปรับสภาพภูมิทัศน์ในชุมชน จุด check in หรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
7. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
8. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-

9. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยสร้างความตระหนักรู้ให้นักท่องเที่ยวถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
10. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยส่งเสริมให้เกิดกติกามาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-

ส่วนที่ 5. ด้านสุขภาพ

1. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยสร้างให้เกิดความสุขของครอบครัวหรือไม่อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
2. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดความกังวล ความเครียดบ้างหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
3. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยส่งเสริมระหว่างสร้างความสุขให้คนในครอบครัว หรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
4. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดได้ช่วยสร้างความเครียด ความวิตกกังวลหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-

ส่วนที่ 6 ด้านคุณภาพการบริหารจัดการและการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. โครงสร้างรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีหรือไม่ อย่างไร
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี โปรดระบุ.....

2. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีข้อตกลงร่วมกันสำหรับสมาชิกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี โปรดระบุ.....

3. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีระบบการจัดการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี โปรดระบุ.....

4. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี โปรดระบุ.....

5. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีช่องทางการติดต่อประสานงานด้านการบริการ ช่องทางไหน อย่างไร
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี โปรดระบุ.....

6. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีนักสื่อความหมายที่มีศักยภาพพร้อมการบริการหรือไม่ อย่างไร
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี โปรดระบุ.....

7. เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวของท่านมีความปลอดภัยหรือไม่ อย่างไร
 - ไม่มี เพราะ.....
 - มี โปรดระบุ.....

8. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านมีแผนการเตรียมกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
9. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
10. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดส่งเสริมการมีข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
11. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดส่งเสริมการมีระบบการจัดการตลาดและประชาสัมพันธ์ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
12. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดช่วยพัฒนาช่องทางติดต่อประสานงานที่มีประสิทธิภาพกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
13. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดช่วยพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ปลอดภัยหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-
14. โครงการจากแผนพัฒนาจังหวัดช่วยพัฒนาการบริหารจัดการกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- ไม่มี เพราะ.....
- มี โปรดระบุ.....
-

ส่วนที่ 7 ด้านอื่น ๆ

1. ถ้ามีการปรับแผนพัฒนาจังหวัดในยุคศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวฯ ในประเด็นแนวทางการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร

.....

.....

เครื่องมือชุดที่ 4

แนวคำถามในการประชุมเวที Public Review และ Influencing

หลังจากนักวิจัยนำเสนอข้อมูลร่างรายงานผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้วจึงได้รับฟังความคิดเห็นในประเด็นดังนี้

1. จากข้อมูลที่นักวิจัยประเมินได้นำเสนอไปแล้วนั้น ข้อมูลการประเมินมีความครบถ้วนตามตัวชี้วัดกำหนดหรือไม่ มีประเด็นไหนที่เก็บรวบรวมไม่ครบบ้าง
2. ผลการประเมินในประเด็นของท่านถูกต้องหรือไม่ มีประเด็นไหนที่ไม่ถูกต้องบ้าง และที่ถูกต้องเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไรบ้าง
4. จากผลการประเมินท่านมีข้อเสนอแนะเพื่อลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไรบ้าง
5. ท่านมีความคิดเห็นต่อข้อเสนอต่อการปรับปรุงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในแผนพัฒนาจังหวัด

ภาคผนวก ข
แบบพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

EC 017/63

สถาบันนโยบายสาธารณะ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
90110

หนังสือรับรองจริยธรรม

คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์ สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ทำการพิจารณาและเห็นชอบโครงการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงการวิจัยเรื่อง	การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง
หัวหน้าโครงการ	นายเชภาคร จันทรหอม
หน่วยงาน	สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วันออกเอกสาร	วันที่ 25 สิงหาคม 2563
วันหมดอายุ	วันที่ 24 สิงหาคม 2565

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรจิตต์)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรม
ด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์
สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์
สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก ค

เอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Participant Information Sheet) (เพื่อประกอบการตัดสินใจ)

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบทางสุขภาพในการประเมินยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

ชื่อผู้วิจัย.....นายเชภาธร จันท์หอม...โทรศัพท์.....091-9145324.....

หน่วยงาน สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ก่อนที่ท่านจะลงนามในหนังสือแสดงเจตนายินยอมร่วมวิจัย ท่านควรได้รับทราบว่

- โครงการนี้เป็นโครงการวิจัย
- ท่าน ไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ และสามารถถอนตัวออกจากโครงการได้ทุกเมื่อ โดยจะไม่มีผลกระทบต่อใด ๆ ต่อท่าน
- ในเอกสารนี้อาจมีข้อความที่ท่านอ่านแล้วยังไม่เข้าใจ โปรดสอบถามหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้แทนให้ช่วยอธิบายจนกว่าจะเข้าใจดี
- โปรดสอบถามหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้แทนให้ช่วยอธิบายจนกว่าจะเข้าใจดี
- นักวิจัยผู้ขอความยินยอมต้องให้ ข้อมูลและเวลาที่เพียงพอแก่ท่าน ในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยอย่างอิสระ ท่าน ไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ และสามารถถอนตัวออกจากโครงการได้ทุกเมื่อ โดยจะไม่มีผลกระทบต่อใด ๆ ต่อท่าน

เรียน ท่านผู้อ่าน/ผู้ฟังที่นับถือ

ผู้วิจัยขอเชิญท่านเข้าร่วมโครงการวิจัยในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูลในโครงการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัยนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจของท่าน ขอให้ท่านใช้เวลาในการอ่านและทำความเข้าใจรายละเอียดตามเอกสารที่ท่านได้รับจำนวน 2 หน้านี้ หากท่านไม่เข้าใจหรือสงสัยประการใด ท่านสามารถซักถามผู้วิจัย/ผู้ที่ให้ข้อมูลแก่ท่านได้อย่างเต็มที่ และหากท่านสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอให้ท่านลงชื่อในใบสมัครใจเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัยต่อไป

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ จากยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนท่องเที่ยวและกลุ่มจัดตั้งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ร่วมกับการใช้แบบบันทึกภาคสนามเป็นเครื่องมือทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบต่อหน้า การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และทำการขอจริยธรรมจากสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อนทำการเก็บข้อมูล ทำการศึกษาในจังหวัดตรังในช่วงเวลาเดือนมกราคม - ธันวาคม 2564 โดยประยุกต์ใช้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment) 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกลั่นกรอง

นโยบาย แผนงาน โครงการโดยสาธารณะ(Public Screening) รวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบประเมินตนเอง (เครื่องมือชุดที่ 1) และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (เครื่องมือชุดที่ 2) (2) การกำหนดขอบเขตการศึกษาและการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะ (Public Scoping) โดยใช้แนวคำถามในการประชุมกลุ่ม (เครื่องมือชุดที่ 3) (3) การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Assessing) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (เครื่องมือชุดที่ 4) (4) การทบทวนร่างการประเมินผลกระทบ (Public Review) และ (5) ผลักดันสู่การตัดสินใจ (Influencing) ใช้แนวคำถามในการประชุมเวที (เครื่องมือชุดที่ 5) ขณะที่ท่านให้สัมภาษณ์ หากท่านรู้สึกไม่สบายใจที่จะตอบคำถามบางข้อ ท่านสามารถข้ามข้อคำถามนั้นไปได้ หรืออาจจะหยุดการสัมภาษณ์ ได้ทุกเมื่อ ข้อมูลที่ได้นำไปใช้สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแผนพัฒนาจังหวัด และเป็นทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดตรังต่อไป

ในการให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมวิจัยดำเนินการให้ข้อมูลหรือตอบคำถามตามความคิดเห็นของท่าน ส่วนไหนที่ไม่สามารถตอบได้ให้ระบุว่าไม่ต้องการให้ข้อมูล ทั้งนี้ ผลการแสดงความเห็นของผู้ให้ข้อมูลจะถูกประมวลและนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการนำเสนอข้อมูลเฉพาะเจาะจงเป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เข้าร่วมวิจัยจะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น ทางผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ไว้เป็นความลับและนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น

ทั้งนี้ โครงการวิจัยนี้ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ท่านสามารถขอรับคำปรึกษา/แจ้งเรื่อง/ร้องเรียนได้ที่สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โทรศัพท์ 074-282900 ในวันและเวลาราชการ

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ให้ข้อมูล/อาสาสมัครโปรดให้ความสำคัญ

ท่านจะได้รับเอกสารชี้แจงและหนังสือแสดงเจตนายินยอมที่มีข้อความเดียวกันกับที่นักวิจัยเก็บไว้ 1 ชุด ท่านควรเก็บไว้กับตัวเพื่อเป็นหลักฐานและอ่านเมื่อมีข้อสงสัย

ส่วนทำหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการ จะต้องมี 1) ลายมือชื่อของท่าน 2) ลายมือชื่อนักวิจัยที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับโครงการ และ 3) วันที่ที่ลงนาม ซึ่งท่านต้องเป็นผู้ลงวันที่ด้วยตนเอง

คณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์
สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก ง
หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย
(Informed Consent Form)

ข้าพเจ้า(นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 ขอแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย ในโครงการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้การประเมินผลกระทบ
 ทางสุขภาพในการประเมินยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อ
 สร้างรายได้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง

ข้าพเจ้าได้อ่านเอกสารคำอธิบายโครงการวิจัยและ/หรือได้รับฟังคำอธิบายจาก
 นายเชภาต จันทรหอม และได้รับทราบถึงรายละเอียดของโครงการวิจัยเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ และ
 ระยะเวลาที่ทำการวิจัย ขั้นตอน ตลอดจนผลประโยชน์ที่ข้าพเจ้าจะได้รับ

และข้าพเจ้า ยินยอมให้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้า สำหรับการวิจัยเท่านั้น
 โดยให้วิเคราะห์และนำเสนอเป็นข้อมูลในภาพรวม ผู้วิจัยต้องเก็บรักษาข้อมูลที่ได้จากข้าพเจ้าไว้
 เป็นความลับ และไม่เผยแพร่ต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ข้าพเจ้าสามารถถอนตัวหรืองดเข้าร่วม
 การวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ในอนาคต

หากข้าพเจ้ามีข้อข้องใจเกี่ยวกับขั้นตอนของการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถติดต่อกับ
 นายเชภาต จันทรหอม ได้ที่ 42 หมู่ที่ 4 ตำบลนาโยงใต้ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง
 โทรศัพท์ 091-9145324 ได้ตลอด 24 ชั่วโมง หากได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในเอกสาร
 ชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถขอรับคำปรึกษา/แจ้งเรื่อง/ร้องเรียน ได้ที่สถาบันนโยบาย
 สาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โทรศัพท์ 074-282900 ได้ในวันและเวลาราชการ

ข้าพเจ้า เข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และหนังสือแสดงเจตนา
 ยินยอมนี้โดยตลอดแล้ว ข้าพเจ้ายินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และได้ลงลายมือชื่อ/
 ประทับตราลายนิ้วมือ หรือให้นักวิจัยผู้ที่อ่านให้ข้าพเจ้าฟัง ลงลายมือชื่อในใบแสดงความยินยอมให้
 ข้อมูลแทนข้าพเจ้า

ลงชื่อ

(นักวิจัย)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ

(ผู้ให้ข้อมูล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก จ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินผลกระทบ การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

1. อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
3. อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นายเชภาดร จันทร์หอม
 รหัสประจำตัวนักศึกษา 6010024008
 วุฒิการศึกษา
 วุฒิ ชื่อสถาบัน ปีที่สำเร็จการศึกษา
 วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2547
 (สถิติ)

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ผู้ประสานงานหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (Node Flagship) จังหวัดตรัง

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “วิทยาการสุขภาพและการกีฬา” ครั้งที่ 5 เรื่อง การกลั่นกรองนโยบายและการกำหนดขอบเขตการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยสาธารณะ ในการประเมินยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีคุณภาพเพื่อสร้างรายได้ อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนาจังหวัดตรัง วันที่ 27 - 28 พฤษภาคม 2565 มหาวิทยาลัยทักษิณ

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการทำวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์จากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2565